

T.C. BAŞBAKANLIK
DİS TİCARET MÜSTEŞARLIĞI
İHRACATı GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ
İGEME

**DİS TİCARET
EĞİTİM PROGRAMI**

23-24 Mayıs 1997

Girne/KKTC

İGEME LEFKOŞE OFİSİ

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**DÜNYA TİCARETİNDEKİ SON GELİŞMELER,
KKTC, TÜRKİYE-AB GÜMRÜK BİRLİĞİ VE
DİĞER BÖLGESEL OLUŞUMLARIN
DİŞTİCARETIMİZ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

(ÖZET)

**HİLAL AĞACIKOĞLU
AB Genel Müdür Yardımcısı**

Girne, 23.05.1997

DÜNYA TİCARETİNDEKİ SON GELİŞMELER, KKTC, TÜRKİYE-AB GÜMRÜK BİRLİĞİ VE DİĞER BÖLGESEL OLUŞUMLARIN DİŞTİCARETİMİZ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

I. BÖLGESEL BÜTÜNLEŞME HAREKETLERİ

Hepimizin bildiği gibi dünya bir küreselleşme süreci içindedir. Bu süreç ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve siyasi ilişkilerin yanı sıra ticaret, sermaye hareketleri ve teknolojik gelişmenin yayılması, maddi ve manevi değerlerin ulusal sınırların dışına taşınması olarak ifade edilebilir. Küreselleşme ile birlikte benzer özelliklere sahip ve aynı coğrafi bölge içinde bulunan ülkelerin güçlerini birleştirerek yoğun bölgesel ilişkiler içine girme eğilimleri ön plana çıkmaktadır.

Günümüzde bölgesel bütünlüğe kavramı, belirli bir coğrafayı paylaşan ülkelerin; pazarlarını, ekonomilerini, üretim süreçlerini, hatta siyasi ve stratejik güçlerini birleştirme yönünde harcadıkları çabalarını tanımlamak için kullanılmaktadır.

Toplumların yapısal farklılıklarının zorunlu kıldığı ekonomik dayanışma özellikle 20. yüzyıl başında kaçınılmaz biçimde ortaya çıkmıştır. Başlangıçta ikili ekonomik düzeyde başlayan bu yaklaşım daha sonra çok yönlü hale gelmiş ve devletleri uluslararası ekonomik örgütler kurmaya ve karşılıklı dayanışmaya yönelmiştir. Bununla birlikte bölgesel bütünlüğe hareketleri, entegrasyonlar, oluşum süreçleri, kapsamları ve hedefleri bakımından farklılıklar göstermektedirler.

Bölgesel entegrasyonlar, belirli bir bölgedeki ülkeler arasında imzalanan işbirliği ve ticaret anlaşmalarından, serbest ticaret bölgelerine, gümrük birliğinden siyasi bütünlüklere kadar değişik biçimlerde ortaya

çıkabilmektedir. Bu oluşumların hedefleri de benzer şekilde, karşılıklı ticaret hacmini arttırmaktan, ekonomik ve siyasal birliğe ulaşmaya kadar uzanabilmektedir.

1. AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE-AB GÜMRÜK BİRLİĞİ

Yukarıdaki açıklamalardan da görüleceği üzere, dünya bir ekonomik bütünlleşme süreci içerisindeidir. Avrupa Birliği ise bu ekonomik bütünlüğmenin günümüzdeki en başarılı, en geniş kapsama ve en uzun vadeli hedeflere sahip olan örneklerinden birisini teşkil etmektedir. Avrupa Birliği bu hedeflerin gerektirdiği doğrultuda üye ülkelerin bazı egemenlik haklarına kadar uzanan önemli güçleri bünyesinde toplayarak uluslararası ilişkilerde başı başına bir aktör haline gelmiştir.

Avrupa'da ekonomik ve siyasal bir birlik kurma düşüncesinin temeli 17. ve 18. yüzyıllara dayanmakla birlikte, bu düşüncenin hayatı geçirilmesi 2. Dünya savaşından sonra gerçekleşebilmiştir.

1951 yılında altı ülke tarafından kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu (AKCT) ardından 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) kurulmuştur.

Muhtelif aşamalardan sonra Tek Pazar çerçevesinde getirilen değişiklikler AET'yi kuran Roma Antlaşmasında da değişiklik yapılmasını zorunlu kılmış ve MAASTRICHT Anlaşmasının 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra Avrupa Topluluklarının ismi AVRUPA BİRLİĞİ olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Diger taraftan AET, kuruluşundan itibaren geçen dönemde içerisinde ve sırasıyla 1972, 1981, 1986 ve 1995 yıllarında yeni ülkelerin katılımıyla dört genişleme geçirmiştir ve başlangıçtaki 6 üyeli konumundan bugünkü 15 üyeli durumuna gelmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ise, kuruluşundan bu yana, gerek global, gerek bölgesel bütünlleşme hareketlerine önem vermiş ve katılmıştır. Bu çerçevede, Türkiye'nin yer aldığı en önemli bölgesel bütünlleşme hareketi Avrupa bütünlüğüdür. Türkiye'nin bu süreci dahil olması 1964 yılında yürürlüğe giren Ankara Anlaşması ile resmen başlamış, geçen dönemde içerisinde çeşitli ekonomik ve siyasi nedenlerle zaman zaman kesintiye uğramış ve nihayet 1 Ocak 1996 tarihinde gerçekleştirilen Gümrük Birliği ile yeni bir aşamaya ulaşmıştır.

2. GÜMRÜK BİRLİĞİ

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile gerçekleştirdiği gümrük birliğinin temel ilkeleri 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile belirlenmiş olup, malların serbest dolaşımından ticaret politikasına, işlenmiş tarım ürünlerinden gümrük düzenlemelerine ve kurumsal hükümlere, danışma ve karar prosedürlerinden korunma tedbirlerine kadar pek çok ayrıntılı hükmü içermektedir.

Sözkonusu Karar'ın yürürlüğe girmesi ile birlikte Türkiye, AB'den ithal ettiği sanayi mamulleri ithalatındaki gümrük vergilerini sıfır indirmiş, üçüncü ülkelerden yaptığı ithalatta Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) hadlerini uygulamaya başlamış, Topluluğun Ortak Ticaret ve Ortak Rekabet alanındaki mevzuatını kendi mevzuatına uyarlamıştır.

Ortaklık Konseyi Kararı ile, Türkiye'nin hassas kabul ettiği bir kışım ürünlerin üçüncü ülkelerden ithalatında OGT uygulaması için 5 yıllık bir geçiş dönemi sağlanmıştır. Yine aynı şekilde, standardizasyon, ticarette teknik engellerin kaldırılması ve Topluluk tercihli anlaşmalarının üstlenilmesi için 5 yıllık; devlet yardımlarında uyum sağlanması için de 2 yıllık geçiş dönemi öngörülümüştür.

3. AB-KKTC VE TÜRKİYE

Kıbrıs ile AB arasında 1972 yılında imzalanan ve 1973 yılında yürürlüğe giren bir Ortaklık Anlaşması mevcuttur. Anlaşmanın amacı, Topluluk ve Kıbrıs arasındaki ticarette engellerin kaldırılması ve taraflar arasında bir gümrük birliğinin tesisidir. Bunun için anlaşmada iki dönem öngörülmüştür. Anlaşmanın ikinci dönemi ve gümrük birliğinin tamamlanmasına ilişkin usul ve şartların tesbit edildiği Protokol 1.1.1988 de yürürlüğe girmiş olup Kıbrıs ile AB arasında iki aşamalı olarak ve 1997 yılında gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Protokol'de öngörülen yükümlülüklerini büyük ölçüde tamamlayan Kıbrıs (GKY) Ocak 1990'da AB'ne tam üyelik müracaatında bulunmuş, konuya ilişkin olarak 1993 yılında yayınlanan Topluluk görüşünde ise, 1996 yılında yapılacak Hükümetlerarası konferansın ertesinde Kıbrıs'ın AB'ne tam üye olarak katılımının gözden geçirileceği belirtilmiştir. Aralık 1995'te yapılan Madrid zirvesinde de, Kıbrıs ile tam üyelik müzakerelerine 1996 yılında hükümetlerarası konferansın tamamlanmasından 6 ay sonra başlanacağı hususu teyid edilmiştir. Sözkonusu konferans Haziran 1997'de Amsterdam zirvesi ile sonuçlanacaktır.

Düger taraftan KKTC'nin bağımsız bir devlet olarak ilanından sonra, siyasi olarak Türkiye dışında hiçbir ülke tarafından tanınmamış olması, gerek uluslararası platformda, gerek ticari alanda pek çok sorunu beraberinde getirmiştir.

Türkiye'nin AB ile gerçekleştirdiği gümrük birliği, KKTC'nin Türkiye bakımından ticari anlamda konumunu yeniden gündeme getirmiştir ve bu bağlamda bazı düzenlemeler yapılmıştır.

II. DÜNYA TİCARETİNDEKİ SON GELİŞMELER

Son dönemde ülkeler arasındaki ticaretin dünya ekonomisinde giderek daha fazla paya sahip olduğu, coğrafi sınırların önemini kaybettiği, uluslararası ticari ilişkilerde gümrük vergilerinin giderek azaldığı, ve gümrük vergileri ile iç piyasaları koruma modelinin güncelliliğini kaybettiği görülmektedir.

Ülkelerin kalkınmalarını dışticarete, özellikle de ihracata dayandırmak suretiyle dünya ticaretinden daha fazla pay alma çabası içine girmiş olmaları, uluslararası ticaretin düzenlenmesine ilişkin kuralların varlığını daha da önemli kılmaktadır.

Bugüne kadar dünya ticaretine ilişkin düzenlemeler ülkelerdeki korunaklılığı azaltmaya ve dünya ticaretini ve refahı artırmaya yönelik olmuştur. Son olarak Dünya Ticaret Örgütünün kurulması ile beraber yürürlüğe giren kurallar aynı amaca yönelik hizmet görmeyi amaçlamaktadır.

DTÖ verilerine göre, 1995 yılında dünyadaki mal ve hizmet ticareti 6 trilyon doları aşmıştır. 1995 yılında dünya toplam üretiminde % 3'lük bir artışa karşın, mal ticareti miktar bazında % 8 artmıştır.

Önümüzdeki 4 yılda, dünyada son 15 yılın en büyük ekonomik büyümesi beklenmektedir. 1978 ile 1996 yılları arasında genelde % 3 - % 3.8 arasında gerçekleşen artışa karşılık, 1997-2000 yılları arasında % 4.4 ekonomik büyümeye tahmin edilmektedir. Dünyadaki ekonomik büyümeye ile dünya ticaret hacmi arasında da doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Önümüzdeki dönemde de ticaret hacmi büyümeyenin önünde gitmeye devam edecektir.

1997 yılı ekonomik konjonktüründe bazı ülke ve bölgelerin durumuna baktığımızda, AB ve Japonya'nın resesyondan çıktılarını, demir perdenin yıkılmasından sonra doğu bloku ülkeleri ve Rusya'nın ilk kez büyüyeceklerini görmekteyiz.

Ticaret hacmi açısından, 1997 yılında gelişme yolundaki ülkelerin ihracatının %10.7, sanayileşmiş ülkelerin ihracatının ise % 6 oranında artması beklenmektedir.

Dünya ticaretinin bölgeler itibariyle dağılımına bakıldığında en fazla payı Batı Avrupa'nın aldığı, NAFTA'nın payının % 17 olduğu görülmektedir. Afrika kıtası % 2.2, Orta Doğu ise % 2.9'luk bir paya sahiptir. Dünya ticaretinde önemli artışın yaşandığı bölge ise Asya ve Uzakdoğu ülkeleri olup, 1994 yılında payları % 20'ye çıkmıştır.

Dünya ticaretinde gözlenen bir diğer gelişme ise, yukarıda ayrıntılarıyla açıkladığımız bölgesel entegrasyonlarının payının artmasıdır.

III. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küreselleşme süreci yaşayan dünyamızda, dünya ticaretinin liberalleştirilmesi yönündeki çabalar ve bölgesel entegrasyonların önemi giderek artmaktadır. 1995 yılı verileriyle 5013.9 milyar dolar olan dünya ticaret hacmi içerisinde Avrupa Birliği % 40.3'lük bir paya sahiptir. Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması çerçevesinde EFTA ülkelerinin % 2.5'lik payını da dahil edersek bu oran %42.8'e ulaşmaktadır. Türkiye, dünya ticaret hacmi içerisinde en büyük yere sahip olan ve bölgesel entegrasyonların en gelişmişörneğini teşkil eden AB ile 1963 yılında başlattığı ortaklık ilişkisini 1996 yılında tamamladığı gümrük birliği ile birlikte yeni bir aşamaya getirmiştir. Ortaklık ilişkisinin başlangıcından beri Türkiye'nin en önemli ticari partöneri olan AB'nin dış ticaretimiz içerisindeki yerine göz attığımızda, 1967-1995 yılları ortalamasının % 44, ihracatımızdaki payının %46, ithalatımızdaki payının ise %42 olduğunu görmekteyiz.

Gümrük birliğinin ilk uygulama dönemi (1996 yılı) sonuçlarına bakıldığında ise, ticaret dengesinin Topluluk lehine büyük farklılıklar gösterdiği izlenmektedir. Bu da gümrük birliğinin kısa dönemdeki olumsuz etkisi olarak yorumlanmaktadır.

Küresel ve özellikle de bölgesel ticari ilişkilerin giderek önem kazandığı bu ortamda Türkiye-AB gümrük birliğinin ticari ilişkilerimize vereceği yön ve bunun boyutuna baktığımızda ise, özellikle Avrupa Birliğinin tercihli ticaret rejimine uyum sağlanması yönündeki çalışmalarımızın, dünya ticaretinin kazandığı ivmeye ayak uydurmamız açısından önemli bir rol oynayacağı görülmektedir.

Türkiye gümrük birliği kapsamında atılan adımlarla giderek daha liberal hale gelmektedir. AB'ne karşı gümrükleri sıfırlanmış, üçüncü ülkelere karşı korumaları azaltılmış bir Türkiye'yi 3 yıl öncesinin Türkiye'si olarak düşünmek yanlış olacaktır. Bu gelişmeler karşısında 1997 ve sonrası için şüphesiz Türkiye'nin farklı tesbitleri olmak zorundadır.

Diğer taraftan, KKTC Türkiye'ye gerek siyasi, gerek ekonomik bakımından çok yakından bağlı olduğu cihetle, özellikle ticaret ve rekabet politikası alanında Türkiye paralelinde yapacağı düzenlemelerle artması beklenen dünya ticaret hacmi içerisinde kuşkusuz payını alacaktır.

İTHALAT YÖNÜYLE TÜRK DİŞ TİCARET REJİMİ VE İTHALATA AİT ESASLAR

Şinasi DEMİRBAŞ
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İthalat Genel Müdürlüğü
Şube Müdürü

23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC

GİRİŞ

Türkiye'de, yüksek gümrük duvarları, kontrollü ithalât ve kambiyo rejimleri ile desteklenen ithal ikameci sanayileşme stratejisi 1980 yılından itibaren yerini, dışa dönük ekonomik kalkınma stratejisine bırakmıştır.

Dış Ticaretin serbestleştirilmesi bu politikanın ana unsurunu oluşturmaktadır. Boyutları genişletilerek izlenen serbest ithalât politikası çerçevesinde İthalât Rejim Kararı önemli yapısal değişiklikler konu olmuş, kotalar ve ithal yasaklamaları kaldırılmış ve kambiyo rejimi uluslararası kurallar doğrultusunda serbestleştirilmiştir.

Dış Ticaret rejimine paralel olarak ithalât politikasında sürdürülen bu hızlı değişim günümüzde de devam etmekte ve *Şeffaflık, Stand - stil* (yeni korumacı tedbire başvurulmaması), *Roll - back* (mevcut korumacı tedbirlerin azaltılması) gibi uluslararası kabul görmüş kurallar çerçevesinde uygulanmaktadır.

Türkiye'nin 1980 yılından bu yana uyguladığı dış ticarette serbestleştirme ve dünya pazarları ile bütünlleşme politikasına uygun olarak, kamu ahlaki, kamu düzeni veya kamu güvenliği; insan, hayvan ve bitki sağlığının korunması veya sınai ve ticari mülkiyetin korunması amaçlarıyla ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde alınan önlemlerin kapsamı dışındaki malların ithali serbestir.

Diger taraftan, Türkiye Avrupa Birliği (AB) ile bütünlleşmesinde 22 yıl süren *Geçiş Dönemi*'ni 31.12.1995 tarihinde tamamlayarak, 1.1.1996 tarihinden itibaren, *Tam Üyelik* sürecinde *Son Dönem'e, sanayi ürünleri ile işlenmiş tarım ürünlerinde* sağlanan *Gümrük Birliği* ile, girmiş bulunmaktadır.

1. GENEL OLARAK İTHALÂT POLİTİKASI

1.1. 1980 Yılı Öncesi

Bilindiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 1923 yılında kurulmasından itibaren dış ticaret ve buna bağlı olarak ithalât politikaları çeşitli aşamalardan geçmiştir. Nitekim, 1929 yılına kadar serbestliğe dayanan ithalât politikası; 1929-1950 yılları arasında kontrollü bir ithalât politikasına dönüşmüştür. 1950-1956 yılları arasında ise izlenmeye başlanan serbest ekonomik politikaya paralel olarak tekrar serbestleşmiş

ve 1956 yılından itibaren uygulanan miktar ve değer kısıtlamalarıyla birlikte 1980'li yıllara kadar serbestlikten uzaklaşmıştır.

Özellikle, 1963-1980 yıllarını kapsayan dönemde yerli üretim dallarının korunması amaçlanmış ve yüksek gümrük duvarlarına, ithalat ve kambiyo rejimlerinin kontrolüne dayanan ithal ikamesine yönelik sanayileşme stratejisi sürdürülmüştür.

Böylece, 1929 yılından itibaren ithalat politikalarının içe dönük ekonomik kalkınma çabalarıyla birlikte 1980 yılına kadar kontrollü olarak uygulandığını ifade edebiliriz.

1.2. 1980 Yılı Sonrası

1980'li yıllar ithal ikamesi politikasının terkedildiği, bunun yerine ihracata dönük bir sanayileşme stratejisini esas alındığı ve ekonominin aşamalı olarak dışa açılmasının hedeflendiği bir dönem olmuştur.

1984 yılı İthalat Rejimi Kararı'nda yer alan esaslar, daha önceleri yürürlüğe konulan, liberal ithalat politikalarından farklı olarak yapısal değişikliği de beraberinde getirmiştir.

1984 yılından itibaren her yıl boyutları genişletilerek sürdürülen bu politikanın amaçlarını şöyle özetleyebiliriz:

- Dış ticaretimizin liberalleştirilmesini sağlamak,
  - İthalat ikamesine bağlı sanayileşme politikası sonucunda korunmakta olan genç sanayimizin dış rekabete açılmasına yardımcı olmak ve böylece iç fiyatların yükselmesini önlemek, tüketiciyi korumak ve üretimin kalitesini artırmak,
  - İhracata yönelik sanayileşmeyi hızlandırmak amacıyla yatırım malları ithalatını sağlamak,
  - Haksız kazançları, karaborsayı ve kaçakçılığı önlemek,
  - Turizm gelirlerini artırmak için turistlerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek,
  - Avrupa Birliği (AB) ile entegrasyonun sağlanmasına katkıda bulunmak,
  - Konut sorununun çözümüne yardımcı olmak üzere "Toplu Konut Fonu" na (TKF) sağlıklı bir kaynak yaratmak.
- Bu hedeflere ulaşılabilmesi için daha önce yasak ve müsaadeye tabi maddeler listesinde bulunan birçok madde ithal edilebilir hale getirilmiş, gümrük vergi ve oranları tedrici olarak indirilmiş, hatta sanayimizin ihtiyaç duyduğu hammaddelerin gümrük vergileri muasiyete çekilmiş ve özellikle ithalatta karşılaşılan formaliteler azaltılmıştır.

1.3. 1996 Yılı Avrupa Birliği İle Gümrük Birliği Dönemi

Ülkemiz, ekonomik bloklar arasındaki tercihini coğrafi ve siyasi şartların da bir gereği olarak Avrupa Birliğine katılım yolunda 1960'lı yıllarda yapmıştır. 1973 yılından başlayarak, Topluluk menşeli sanayi ürünlerinin ithalatında tahlil edilen gümrük vergi oranları kademeli olarak azaltılmış ve 1996 yılı başından itibaren kaldırılmıştır. Ayrıca aynı tarihte başlayan üçüncü ülkeler menşeli sanayi ürünleri ithalatında uygulanan gümrük vergisi oranlarının AB Ortak Gümrük Tarifesine (OGT) uyumunda % 100'e ulaşmış ve bu çerçevede, sanayi ürünleri ithalatında tahlil edilen Toplu Konut Fonu (TKF) tamamen kaldırılmıştır. İşlenmiş tarım ürünlerinde ise, sanayi payına tekabül eden oranlar TKF'dan düşülmüştür.

Diger yandan, Gümrük Birliği ve ülkemiz sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda; İthalatta Gözetim ve Korunma Önlemleri ile Kota İdaresi ve Tarife Kontenjanı mevzuatı yürürlüğe konmuş, AB'nin tekstil ve konfeksiyon politikasına uyum sağlamak üzere, Belirli Tekstil Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemleri, İkili Anlaşmalar, Protokoller veya Diğer Düzenlemeler Kapsamı Dışında Belirli Ülkeler Menşeili Tekstil Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemleri mevzuatı ile Türkiye'nin Ticari Haklarının Korunması mevzuatı da uygulanmaya geçirilmiş bulunmaktadır.

2. 1996 YILI İÇİN 95/7606 SAYILI İTHALÂT REJİMİ KARARI'NIN UYGULAMASI

Bilindiği üzere İthalat, kalkınma çabalarının önemli bir faktörü olarak kabul edilen ve bir ülkenin mal ithal ve ihracı ile bunlara ait işlemleri düzenleyen bir dizi mevzuattan, diğer bir ifade ile, ithalat, ihracat, gümrük ve kambiyo mevzuatlarından oluşan dış ticaretin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bu nedenle ithalatı, yurtdışından satın alınan malların ülkeye sokulması gibi basit bir şekilde yorumlamamak gerekir. Zira, genelde ithalat makro ekonomik düzeyde tesbit edilen bazı hedeflere ulaşmaya yardımcı olacak şekilde düzenlenmektedir. Örneğin, mer'i İthalat Rejimimiz, Yıllık Kalkınma Programlarının zamanında ve düzenli bir şekilde uygulanabilmesi için ihtiyaç duyulan yatırım, hammadde ve tüketim mallarını dengeli ve devamlı bir şekilde talebe ve ihtiyaca göre miktar kısıtlaması olmaksızın serbestçe yurt dışından temin etmeyi, fon ve gümrük vergisi ayarlamaları ile iç ve dış fiyat dengesini sağlamayı,

ayrıca genç sanayimizi korumayı ve AB ile kurulan Gümrük Birliği'nin işlemesini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir.

İthalât Rejimi; bir taraftan ulusal kalkınmayı hızlandırmak, ihracatı desteklemek, iç pazarda dünya standartlarında ucuz ve kaliteli mal girişini sağlayarak piyasaları düzenlemek ve tüketiciyi korumak; diğer taraftan dünya piyasalarına entegre olmak ve uluslararası anlaşmalardan doğan diğer yükümlülüklerimizi yerine getirerek, bölgesel ve küresel gelişmelere uyum sağlamak amaçlarını gerçekleştirmeye hizmet etmektedir.

Yukarıdaki hususları esas alarak Dış Ticaret Müsteşarlığı (İthalât Genel Müdürlüğü) tarafından hazırlanan ve halen yürürlükte bulunan ithalât mevzuatı, İthalât Rejimi Kararı ve Ek Kararlar ile 8 eki, İthalât Yönetmeliği ve eki ile çeşitli Tebliğ'lerden, oluşmaktadır.

2.1. Genel Hükümler ve Mal İthali

Yürürlükte bulunan **İthalât Rejimi Kararının 2.** maddesinde ithalâtın, bu Karar ile bu Karara dayanılarak çıkarılacak yönetmelik, tebliğler, ilgili kuruluşlara verilecek talimatlar çerçevesinde gerçekleştirileceği, **Kararın 1.** maddesinde ise, ithalatın çok taraflı ve iki taraflı anlaşmalar hükümleri çerçevesinde yürütüleceği ifade edilmektedir. İlkinci maddede, yönetmelikleri ve tebliğleri çıkarmaya, değiştirmeye, uygulamaya, ithalâtın her aşamasında gerekli görülecek önlemleri almaya Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığının yetkili olduğu belirtilmektedir.

İthalât Rejimi Kararının 4. maddesinde ülkemizde ilk defa 1989 yılında uygulamaya konulan 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkındaki Kanuna atıfta bulunulmaktadır. Ayrıca bu maddede, AB mevzuatı ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kurallarıyla uyumlu olarak yürürlüğe konulmuş bulunan ticaret politikası önlemlerinden bahsedilmektedir.

Rejimin 5. maddesi: "Kamu ahlaklı, kamu düzeni veya kamu güvenliği; insan, hayvan ve bitki sağlığının korunması veya sınai ve ticari mülkiyetin korunması amaçlarıyla ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde alınan önlemlerin kapsamı dışındaki malların ithali serbesttir." hükmünü içermektedir.

İthalat bedellerinin ödemesi, kambiyo mevzuatı hükümlerine tabidir (**Madde 6**).

Eski, kullanılmış, yenileştirilmiş, kusurlu, (defolu) ve yatkı (zamanla dayanıklılığını yitirmiş) malların ithali izne tabidir (**Madde 7**).

Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca vergi numarası verilen her gerçek ve tüzel kişi ve yürürlükteki mevzuat hükümlerine istinaden

hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan kişiler ortaklıkları ithalat işlemlerini yürütebilirler (**Madde 8**).

Toplu Konut Fonu ödenerek ithal edilecek maddeler (Yonetmelikte belirlenen başlamış ithal işlemleri dahil) fiili ithal tarihinde geçerli miktar ve oranlar kadar sına tabidir (**Madde 10**).

Toplu Konut Fonları fiili ithal tarihinde geçerli miktar ve oranda tahsil edilmektedir. Burada başlamış işlem kabul edilmemektedir. Örneğin, malların gümrüklerde bulunduğu sırada fon veya G.V. oranlarında artış olması halinde, eski oranlar yerine yeni oranlar uygulanır. Zira fon tahsili bakımından önemli olan, 1615 sayılı Gümrük Kanununda tanımlanan fiili ithal kavramıdır. Bu ise, özetle, vergilerin ödendiği veya cari hesabının mahsubunun yapıldığı veya teminata bağlandığı veya erteleme işleminin gümrüğünce tekemmül ettirildiği veya muaflik hükümlerinin uygulandığı tarihtir.

Ancak; Gümrük Kanununun 8 inci (muafiyetler) ve 9uncu (diplomatik muafiyetler) maddeleri çerçevesinde Gümrük Vergisinden muaf olarak gerçekleştirilecek ithalat sına tabi değildir (**Madde 10**).

Fon tutarları fiili ithal tarihinde gümrük idarelerince tahsil edilir. Bu fonların, ilgililere süresi içinde yatırılmaması durumunda, 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanır (**Madde 10**).

Yurda geçici olarak getirilen ve gümrük vergileri teminata bağlanan maddeler ile Gümrük Vergisi muafiyeti olan maddelerin fiili ithal tarihinde sına tabi olanlarının Fon tutarları teminata bağlanır. Teminata bağlanan bu maddelerin yurt dışına çıkarılmaları durumunda teminatları ilgililerine iade olunur. Kesin ithallerinde ise, önceden teminata bağlanan fon tutarları tahsil edilir. Ayrıca, süresi içerisinde yurt dışı edilmeyen maddelere ait teminata bağlanan fonlar, Toplu Konut Fonuna gelir kaydolunur (**Madde 10**).

Türk müteahhitlik firmalarının yurt dışında inşaat, tesisat, montaj, mühendislik, proje, müşavirlik, işletme, bakım ve onarımı gibi üstlendikleri işlerle ilgili olarak satın aldıkları makina ve teçhizatın Türkiye'ye kesin ve geçici ithali ile bunlara ilişkin süre uzatımları Müsteşarlığın iznine bağlıdır. Sözkonusu malların geçici ithalinde ise, ödenmesi gereken Gümrük Vergisi miktarının tamamı teminata bağlanır. Geçici ithali yapılan makina ve teçhizatın kesin ithale dönüştürülmesi halinde, teminata bağlanan Gümrük Vergisi miktarının tamamı irad kaydedilir. Bu hüküm çerçevesinde yapılacak ithalatın, bu Karar'ın 13 üncü maddesi kapsamına girmesi halinde, 13 üncü maddenin ilave mali mükellefiyetlere ve yaş tahdidine ilişkin hükümleri uygulanmaz. (**Madde 11**).

Ülkemizde açılan uluslararası fuar ve sergilerin ithalatla ilgili işlemlerinin düzenlenmesine ve yürütülmesine Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir (**Madde 12**).

Tebliğ ile fiili ithal tarihi itibarıyle 5 yaşına kadar (5 yaş dahil) eski olarak ithaline imkan sağlanan maddelerin; fiili ithal tarihi itibarıyle 6 yaşından 10 yaşına kadar (10 yaş dahil) olanlarının ithalatına da ödenecek mali mülkeliyetlere ilave olarak ayrıca CIF bedelinin % 50'si oranında Toplu Konut Fonu tâhsil edilmesi suretiyle, gümrük idarelerince izin verilir. Tebliğ kapsamından madde çıkarılması halinde, maddenin Tebliğden çıkarıldığı tarihe kadar (bu tarih dahil) gümrüğe gelmiş veya çıkış ülkesinde ihracat işlemleri tamamlanmış olanların ithalatı birinci lıkra hükümlerine tabidir (**Madde 13**).

Düger tarafından, "İthalatçı Belgesi" uygulamadan kaldırılmış ve Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca vergi numarası verilen gerçek ve tüzel kişiler ile yürürlükteki mevzuat hükümlerine istinaden hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan kişiler ortaklıklarının ithalat işlemlerini yürütebileceği hükmeye bağlanmıştır.

Bu arada geçici olarak fuarlara teşhir edilmek üzere gelen malların kati ithallerine ilişkin ithal taleplerinin doğrudan gümrük idarelerince sonuçlandırılması kararlaştırılmıştır.

3-KKTC'DEN YAPILAN İTHALAT:

İthalat Rejimi Kararname ek: İthalat Yönetmeliğinde "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinden yapılacak ithalat ile İzmir Enternasyonal Fuarı yoluyla yapılacak ithalata ilişkin esaslar bu hususta Müsteşarlık tarafından yayımlanacak Tebliğlerle belirlenir." (Madde.7) hükmü yer almaktadır. 28.12.1996 tarih ve 22861 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan **İthalat(97/7)** tebliğde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinden yapılacak ithal işlemlerinde ilgili gümrük idarelerince KKTC yetkili makamlarınca onaylanmış ve Lefkoşa Ticaret Müşavirliğince kayda alınmış proforma fatura ve menşe şahadetnamesi aranacağı, üzerinde onay ve kayıt işlemleri bulunmayan proforma fatura ve menşe şahadetnamesi ile ilgili ithal başvurularının ise, sözkonusu belgelerin ikişer nüsha asılları ile birlikte Müsteşarlığa yapılacağı, tebliğin 2.maddesinde ise KKTC Serbest Ticaret Bölgesinden yapılacak ithalatin Müsteşarlığın uygun görüşü alınmak kaydıyla genel hükümlere tabi olacağı belirtilmektedir.

Düger tarafından KKTC'den yapılan ithalatın önemli bir kısmı kıyı ticareti yoluyla yapılmaktadır. Bakanlar Kurulundan istihsal olunan 28.5.1996 tarih ve 96/8243 Sayılı Kararname ile bu Kararda değişiklik yapılmasına dair 96/8653, 96/8922 ve 97/9294 sayılı Kararlarda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ülkemiz arasında yapılan kıyı ticaretinin esasları yer almaktadır.

Buna göre İçel, Antalya, Adana, Ankara, Hatay, İstanbul ve İzmir illerinde faaliyet gösteren tüzel kişiler ile bu illerde mukim ve vergi numarasına sahip gerçek kişiler adı geçen il valiliklerinden alacakları **Kıyı Ticareti Belgesi** ile bu illerin deniz ve hava limanlarından kıyı ticareti yapabileceklerdir.

Kıyı ticaretine konu KKTC menşeli malların ithalatı gümrük vergilerinden ve TKF'dan muaf olarak yapılır. Sözkonusu malların ithali sırasında, KKTC yetki mercilerince düzenlenerek Lefkoşa Ticaret Müşavirliğince tasdik edilmiş ve malin bünyesinde en az %30 katma değer veya % 40 yerel girdi bulunduğu gösterir belge ile ilgili mevzuat gereğince ithalinde sağlık, standart ve kalite kontrolü uygulanan maddelerin bu ticarete konu edilmesinde, kontrollerin yapıldığına ilişkin belge fiili ithal sırasında gümrüklerce aranır.

Diğer taraftan, **97/9294** sayılı Kararla kıyı ticareti kapsamında yer alan iller hava ve deniz limanlarına bu kararname kapsamında gelen KKTC menşeli ürünlerin Türkiye'ye KDV teminatı ve buna ilişkin sair belgeler aranmaksızın ithali suretiyle üçüncü ülkeye ihracına ilişkin muamelelerin, ürün taşıtlardan indirilmeksızın tamamlanmasına ve bunlardan Avrupa Birliği üyesi ülkelere yönelik olanlar için tanzim edilen A.T.R. dolaşım belgesinin onaylanması ve vize edilmesine dair talepler, bu konuda KKTC yetkili makamlarınca her bir taşıt yükü için düzenlenen ve T.C.Lefkoşa Büyükelçiliği nezdinde Ticaret Müşavirliğinin tasdikini taşıyan taahhütnamenin ibrazı kaydıyla kabul edileceği bildirilmiştir.

K.K.T.C. DİŞ TİCARET REJİMİ

**Mehmet Özkan TEKGÜÇ
KKTC Ekonomi Bakanlığı
Ticaret Dairesi Müdürü**

**23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC**

K.K.T.C. TİCARETİ'nın GELİŞİMİ

1974 öncesinde Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ve yasaları çerçevesinde genelde Liberal bir Dış Ticaret Rejimi uygulanmaktadır. Kıbrıs Türk Toplumu, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurucu unsurlarından birisi olmasına rağmen her alanda olduğu gibi ticari alanda da Devlet olanaklarından yararlanması engellenmiştir. Kıbrıs'ta liberal bir ekonomi uygulanmasına rağmen Dış Ticaretle uğraşan Türklerin sayısı çok azdır.

1974'den sonra geniş olanaklara sahip olan toplumumuza ticaretle uğraşanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bugün 7,655 ithalatçı ve 3,974 ihracatçımız mevcuttur. 1974 yılında ticari ilişkilerimizde olduğumuz ülke sayısı 18 iken bugün bu rakam 70 ülke civarındadır. Barış Harekatı'ndan hemen sonra 1975 yılında toplam ithalatımız 69 Milyon Dolar, ihracatımız ise 25 Milyon Dolar iken bugün, ithalatımız 341 Milyon Dolar, ihracatımız ise 68 Milyon Dolara ulaşılmış bulunmaktadır. (Tablo:I-II).

1974'den sonraki yıllarda Bakanlığımız'ca uygulanan tedbirlerle ithalat ve ihracatta dengenin sağlanması gidilmiş, ithalatımız İl. karşılığı Türkiye'den, ihracatımızın da ülkeye döviz sağlanması için 3.Ülkelere kaydırılmasına çalışılmıştır.

K.K.T. Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1983 yılına kadar Kararname ve Emirname'lerle yürütülen Dış Ticaret işlemlerimiz, 12/1983 sayılı "Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası" ve bu yasa tahtında yapılan tüzük hükümlerine göre yapılmaya başlanmıştır.

Başlangıçta ithalatı yasaklanan birçok mal, daha sonra serbest bırakılarak K.K.T.C. Ekonomiside liberal bir ekonomiye kavuşturulmuş oldu. 7 Ocak, 1986 tarihinden itibaren uygulamaya konan ve ithalatçılara işlemlerde büyük ferahlık ve kolaylıklar getirilen "**İthalatı ve İhracatı (Düzenleme ve Denetim) Tüzüğü**" ile ithal mallarından bir kısmı Bakanlığımızın onayını gerektirmeden yetkili Bankalarca işleme alınabilemektedir. Bakanlığımız'dan izin alınması gereken mallar için ise birçok formaliteler de kaldırılarak işlemlere sürat getirilmiş ve ithalatçılarımıza anında cevap verme olanağı sağlanmıştır.

İthalatımızdaki bu gelişmeler yanında ihracatımızın da gelişmesi için, alınan bazı tedbirlerle geliştirmeye çalışılmıştır. (Tablo:III) 1977 yılında çıkarılan İhracatı Teşvik Yasası ile ihracata yönelik üretim, imalat ve ihracat faaliyetleri ile uğraşan kişi ve kuruluşlara yatırım ve işletme kredileri, yatırım mallarında gümrük vergisi muafiyeti, yapılan ihracata mukabil yurda getirilen döviz üzerinden prim ödenmesi ön görülmüştür.

Prim uygulamasına konu mallar listesi oranları Bakanlıkça hazırlanan tüzüklerle düzenlenmektedeydi. Getirilen bu teşviklerle rayına oturan ihracatımız, ihracatçılarımızın isteği ile ve getirilen yeni teşviklerle 1989 yılında prim uygulanmasına son verilmiştir.

Ancak 5.7.1994 tarihinde alınan Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararı ile rayına oturtulmaya çalışılan ihracatımıza büyük darbe vurmuştur. Karara göre Rüçhanlı tarife uygulanan konfeksiyon ürünlerimiz Avrupa Birliği ülkelerine girişte gümrük ödemek mecburiyetinde bırakılmıştır. Bu ise ihracatımızı olumsuz yönde etkilemiş ve rekabet ortamını

tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu durum üzerine yeni önlemlerin alınması yoluna gidilmiştir. 1989 yılında uygulamadan kaldırılan Teşvik Primi Tüzüğünü, yeni tüzük düzenlemesiyle yeniden yürürlüğe konulmuştur. Böylece konfeksiyon ihracatının devamı sağlanmıştır.

Adalet Divanı kararı, konfeksiyon ihracatımız yanında Tarım Ürünleri ihracatında Avrupa Topluluğu Ülkelerine yalnızca Rum Yönetimi'nce verilecek sağlık belgeleri geçerli olarak kabul edileceğinden bu sektörde de önemli darbe vurmuştur. Narenciye, patates ve diğer önemli tarım ürünlerimizin ihracat sezonuna rastlayan bu karar, K.K.T.C. ekonomisini çok zor durumda bırakmıştır. K.K.T.C. ve T.C. hükümetlerinin aldığı ortak kararlarla 1995 yılı ortalarında T.C. ile K.K.T.C. arasında Kıyı Ticareti başlatılarak tarım ürünlerimizin ihracatının devamı sağlanmış oldu. Türk Cumhuriyetleri'nde yeni pazarların bulunması ile narenciye ihracatımız ile diğer tarım ürünleri ve sanayi ürünlerimiz de az da olsa ihracatına başlanarak K.K.T.C.'ye uygulanan ambargoların kırılmasına çalışılmaktadır.

Tablo: I

K.K.T.C'NIN YILLAR VE ÜLKЕ GRUPLARINA GÖRE İTHALATI (U.S.\$)

YILLAR	TÜRKİYE	AVRUPA TOPLULUĞU ÜLKELERİ	ÜZAK DOĞU ÜLKELERİ	DOĞU BLOKU VE ARAP ÜLKELERİ	DİĞER ÜLKELER	SERBEST LİMAN	TOPLAM İTHALAT
1982	47.984.067	53.436.065	3.855.056	388.580	191.348	9.933.372	118.946.915
1983	64.932.870	61.092.628	4.959.244	588.005	41.826	12.365.964	148.261.939
1984	60.593.013	50.464.417	5.693.481	445.191	128.331	11.869.402	4.582.253
1985	65.641.598	55.506.244	4.360.725	271.895	879.159	11.444.371	4.542.953
1986	69.484.672	50.719.807	8.967.284	546.683	1.785.855	12.126.299	5.317.491
1987	93.641.740	74.712.800	25.133.640	812.990	3.351.030	15.236.570	7.456.490
1988	101.940.631	67.177.260	21.359.229	2.120.344	5.113.802	13.826.470	5.131.864
1989	124.628.020	88.185.590	24.011.320	1.000.090	4.085.590	16.723.300	4.201.340
1990	159.543.390	141.804.210	45.953.300	1.561.990	7.513.020	32.098.830	8.209.690
1991	143.990.784	87.848.011	28.566.207	1.206.040	4.648.879	19.556.338	6.051.710
1992	180.301.775	99.885.977	31.004.573	6.358.708	1.824.010	23.532.068	5.251.340
1993	150.925.525	123.955.640	51.009.983	10.956.104	5.477.855	18.575.672	2.870.151
1994	129.323.593	106.461.291	26.257.434	4.109.431	2.470.715	15.617.378	2.095.648
1995	194.771.196	101.988.089	37.035.377	9.197.169	7.408.433	14.101.699	1.515.951
*1996	186.114.582	94.584.150	32.280.150	8.493.724	6.482.203	11.305.756	1.815.324

* Kesin olmayan rakamlardır.

Table III

K.K.T.C.'nin ÖNEMLİ İHRAC MALLARI
(U.S.\$.)

	1994		1995		1996	
	TC'ye	3. Ülke.	TC'ye	3. Ülke.	TC'ye	3. Ülke.
1. Narenciye	863,287	14,950,399 %29.9 15,813,686	5,401,059 %32.9 22,043,766	16,642,707	16,325,063 %32.2 22,053,755	5,728,692
2. Konfeksiyon	382,997	17,562,525 %33.9 17,945,522	771,489 %35.4 23,707,666	22,936,177	1,472,487 %31.1 21,310,684	19,838,197
3. Patates	-	636,512 %1.2 636,512	182,131 %2.1 1,381,566	1,199,436	61,680 %1.3 870,009	808,329
4. Konsentre	1,864,091	1,465,552 %6.3 3,329,643	2,903,066 %7.1 4,764,950	1,861,884	1,083,117 %2.4 1,617,066	533,949
5. Süt Ürünleri	342,029	1,444,366 %3.4 1,786,395	2,495,461 %5.1 3,383,826	888,365	2,954,041 %6.7 4,575,668	1,621,627
6. Meşrubat	836,233	15,999 %1.6 852,232	2,708,487 %4.1 2,747,950	39,463	5,530,990 %8.2 5,609,122	78,132
7. İlaçlar	397,185	10,294 %0.8 407,479	1,222,835 %1.8 1,222,835	-	365,235 %0.8 521,182	155,947
Düigerleri	5,715,028	6,392,612	4,487,679	3,189,167	5,801,576	6,175,105
Toplam İhracat	52,879,109		66,929,405		68,534,167	

K.K.T.C.'nin DIŞ TİCARET REJİMİ

K.K.T.C.'nin Dış Ticareti zaman içerisinde uygulanan çeşitli önlemlerle ve teşviklerle bugünkü liberal ticaret rejimine kavuşturulmuş oldu.

Bugün Dış Ticaretimiz 12/1983 sayılı "Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası" ve bu yasa tahtında yapılan tüzük hükümlerine göre yapılmaktadır.

Yürürlükteki İthalat ve İhracat (Düzenleme ve Denetim) Tüzüğüne göre ithalat ve ihracat yapacak gerçek ve tüzel kişiler Bakanlık nezdinde ithalatçı ve ihracatçı olarak kayıtlarını yaptırmak zorundadırlar. Bu konuda yapılacak müracaatlarda gerçek veya tüzel kişilerin, Ticaret, Sanayi veya Esnaf ve Zanaatkarlar odalarından/ olmaları koşuldur. İthalatçı belgesi veya ihracatçı belgesi için yapılacak müracaatlarda, oda kayıt belgesi, şirket kayıt belgesi, gerçek kişilerin kimlik kartı belgelerinin ve Bakanlığın uygun göreceği diğer bilgi ve belgeleri sunmaları gereklidir.

İthalatçı veya ihracatçı belgeleri takvim yılı başından takvim yılı sonuna kadar geçerli olup sürenin bitiminde Bakanlıktan yenilenmeleri gerekmektedir.

3.Ulkelerden K.K.T.C. Devleti'ne yapılacak ithalat Bankalar Kur esaslarına göre yapılır. Bankalar Kur Hesabından yapılan ithalatlarda ithalatçı tarafından mal bedelinin ödendiğinin bankaya tevsiki halinde banka ithal izni düzenler. Liberasyondaki mallarda hiçbir ithal izni aranmadan Bakanlığın onayı ile ithalatın doğrudan doğruya Gümrük İdarelerine başvuruları ile ithalatlarını gerçekleştirirler.

Yolcu beraberi ithalat ve ticari nitelik arz etmeyen özel ithalat dışındaki ithalat veya ihracatta para transferleri mali işlerden sorumlu Bakanlıkça belirlenen ödeme şekilleri yöntem ve esaslarına göre yapılır.

- İthalat ve İhracat İzin Belgeleri'nin geçerlilik süreleri;
- **İthalat:** Ön izin gerektiren malların ithalatında süre; verilen ön iznin geçerlilik süresi kadardır. Ön izin gerektirmeyen malların ithalat için süreleri ise 6 ay geçerlidir.
- **İhracat'ta:** Konsinye, İhracat Tescilde ve Kıyı Ticareti'nde ihracat izin süreleri 2 ay geçerlidir. 2 ay süreyi aşan izinler 1 (bir) ay Bakanlıkça uzatılabilir.
- **İthalat ve İhracat İzinleri:** İthalatçının Bakanlığa ön izin gerektiren mallarda Proforma Fatura ile müracaatlari gerekmektedir. İhracatçı ise ihracat tescil beyannamesi doldurarak (Kıyı Ticareti'ne girmeyen mallarda) Proforma Fatura sunar, Kıyı Ticareti için ise Kıyı İhracatçı Belgesi ile ön izini Bakanlığa ibraz eder.
- **Ön izne tabi mallar:** Ön izin verme yetkisine haiz olan Bakanlıktan ön izin alınması gerekmektedir. İlgili Bakanlık ön izin düzenlerken sağlık ve standartlara uygunluğu dikkate alınarak Ekonomi ön izin düzenler. Ancak/Bakanlığı her ön izin alınan mala ithal izni vermek zorunda değildir.
- **Özel İthal İzinleri:** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ithal edilecek ve ticari nitelik arz etmeyen yeni veya yenileştirilmiş mallar,

döviz transferi yapılmaksızın veya Bakanlıkça ve/veya Bankaca işleme alınan Proforma Fatura'ya istinaden mal bedeli dövizi çıkartılan ancak ihracatçı firma tarafından mecburi nedenlerle gönderilmeyen malların bilahare gönderilmesi halinde "Özel İthal İzni" belgesi ile ithal izni verilebilir.

Özel İthal izni belgelerinin geçerlilik süresi üç ay olup ancak Bakanlığın uygun gördüğü hallerde yenilenebilir.

- Ateşli silah ile aksam ve parçalarının ithalinde silahın cinsine göre, içişleri ile görevli Bakanlıktan, Polis Genel Müdürlüğü veya Bakanlar Kurulu'ndan Ateşli Silah İthal Ruhsatı alınması gerekmektedir.
- Kıymetli madenler, kıymetli taşlar ve bunlardan mammul eşyanın K.K.T.C.'ne ithal ve ihraç Maliye işleri ile ilgili Bakanlığın izni ile yapılır. Ancak eski eser niteliği taşıyan malların (antika) ithali ve ihracı Kültür İşleri ile ilgili Bakanlığın ön iznine tabidir.
- Salon araba ithalatı: Orjinal koçan, fatura veya mülkiyet belgesi yanında K.K.T.C. gümrüklerine geldiğini belgeleyen ihbar yazısını ithalatçı, Bakanlığa ibraz etmek mecburiyetindedir. Salon araba ithalatında arabanın Gümrüklere girişinde 6 yaşından gün almamış olması yasa gereğidir. Van araba kamyon v.s.'den yaş sınırı aranmamakta, koçan mülkiyet veya fatura ile yükleme belgesi istenmektedir.
- **Yolcu Beraber İthalat:** K.K.T.C. Devleti ile T.C. arasında imzalanan Karma Ekonomik Komisyonu Protokolu çerçevesinde taraflar arasında saptanan miktar ve şartlara uygun olmak üzere ve bu

hususta ilgili Protokol hükümlünün yürürlükte kaldığı süre içerisinde T.C.'den yapılır. T.C.'den tahsisli ve liberasyon yolu ile yapılan ithalatlarda ithalatçı tarafından mal bedelinin ödendiğinin bankaya tevsiki halinde banka ithal izni düzenleyebilir. Ancak kefil gerektirmeyen ithalatlarda, Bankaların düzenlemekte olduğu ithal izni aranmadan Bakanlığın onayı ile ithalatçının doğrudan doğruya Gümrük İdarelerine başvuruları ile ithalatlarını gerçekleştirebilirler. (İzin süresi 3 aydır).

- **Proforma Faturada Aranan Bilgiler:** İthalatçıların onaylanmak üzere Bakanlığa veya Bankalara sundukları orjinal proforma faturada ihracatçı firma adresi; ithalatçı firmanın ismi, ithal edilecek malın cinsi, birim fiyatı, toptan kıymeti, malın teslim ve Ödeme şekli, fatura tarih, numarası ve süresi, Ülke orjini ihracatçı Ülke ve standart uygunluğu aranır.

Bakanlık tarafından proforma faturalar veya Bakanlığın uygun geleceği belgeler onaylanırken Ekonomiyi yönlendirme, kamu yararı, üretim dengesi, üretici tüketici menfaatleri, sağlık ve güvenlik gibi hususlar dikkate alınarak değerlendirilir ve gerekli gördüğü hallerde bazı malların ithalini kısmen veya tamamen kısıtlayabilir. Bu değerlendirmeler göz önüne alınarak üretim ve tüketim dengesinin sağlanması için de dayanıklı tüketim malları ithalatçıları yürürlükteki Acentelik Yasası hükümlerini yerine getirmek zorundadırlar.

- Acentelik Yasası 10 Eylül, 1993 tarih ve 90 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

- **Amacı:** K.K.T.C.'nde acentelik yetkisi olan gerçek veya tüzel kişilerin, hak ve yükümlülüklerini düzenlemek, tüketicileri korumak ve acente ile müvekkil arasındaki ilişkileri düzenlemektedir.

Acenteliğin tescili ile ilgili işlemler, aranacak koşullar, teskil için alınacak harçlar ile tescil dolayısıyle verilecek belge, 6 Temmuz, 1994 tarihinde yürürlüğe giren Acentelik Tüzüğü ile belirlenmiştir.

Acentelik Tescilinde Bakanlığın müracaatlarda aradığı bilgiler:-

1. Sözleşmenin Acenteliği veren firmanın başlıklı bir kağıdına yazılması.
2. Acenteliği verenin açık ismi ve adresi.
3. Acenteliği alanın açık ismi ve adresi (yetkili satıcının).
4. Sözleşmenin konusu (malkın tam tanımı) ve şartları.
5. Yedek parça bulundurmak zorunda olanlardan bu hükmün yer alması.
6. Acenteliği verilen mala garanti veriliyorsa bununla ilgili hükmün yer alması.
7. Her sayfanın taraflarca (Acenteliği veren ile yetkili satıcı) imzalanması.
8. Yetkili bir makamca Acenteliği veren imzaların (noter ve benzerleri veya Sanayi ve Ticaret Odalarınca) tastiği veya imza sirküleri.
9. Süre verilmişse, bunun yer alması.
10. Acenteliğin geçerli olacağı alan bölge.

- Acentelik tescili için Bakanlığa müracaat eden ve yapılan değerlendirme sonucunda tescil edilmesine karar verilen acentelik, tescil edilmezden önce yayın ücreti acente tarafından ödenmek üzere günlük iki gazetede bir gün yayınlanmak suretiyle ilgililerin dikkatine getirilir. 15 gün içerisinde itiraz edilmeyen her acentlik için yasanın hükümlerine uygun olarak 1,800,000.-tl. tutarında harç alınır.

- Acenteliği Bakanlıkça tescil edilen bir malın başka ithalatçılar tarafından ithal edilip pazarlandığının acenti tarafından tesbiti halinde, bu malın ithalatından ithalatçı sorumlu olacağı gibi, acenti de yasal haklarını arar.
- K.K.T.C.'ye ithal edilecek malların, ithalatçıların ithalat girişimlerinden önce Bakanlık veya Bankalardan proforma faturaları onaylatılmak sureti ile ithal izni almaları zorunludur.

- İHRACATIN DÜZENLENMESİ:-

K.K.T.C.'den ihrac edilecek herhangi bir mal için Bakanlıktan önceden ihrac izni alınması gereklidir.

Bakanlıkça ihracı uygun görülmeyen herhangi bir mala ihrac izni verilmmez.

Türkiye Cumhuriyeti'ne yapılacak Sanayi Ürünleri İhracatı'nın T.C. ile K.K.T.C. arasında imzalanan Karma Ekonomik Komisyonu Protokolinde ön görülen Katma Değer ve Yerel Girdi oranlarına uygun olması esastır.

Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası'na dayanarak yapılan bir tüzükle Türkiye Cumhuriyeti ile K.K.T.C. arasında Kıyı Ticareti başlatılmıştır.

Kıyı Ticareti yapacak gerçek ve tüzel kişilerin Bakanlık nezdinde kayıtlarını yaptırip Kıyı Ticareti yapabileceklerine dair "Kıyı Ticaret Belgesi" almaları mecburidir.

Kıyı Ticaret Belgesi alan şahıslar, o yıl ihracatçı belgesi için ödenen harçın yarısı kadar bir harç ödemek zorundadır. Kıyı Ticareti ile ihracat yapacak gerçek veya tüzel kişiler ihraç edecekleri malları gösteren listeyi Bakanlığa ibraz ederek onaylatmak durumundadırlar.

- **İhracatı Teşvik Primi:** Avrupa Birliği Ülkelerine yapılan Konfeksiyon İhracatı'nda prim ödeme uygulanmasına gidilmiştir. Primden yararlanabilmek için:
  - a) İhracatın dövizle yapılmış olması.
  - b) Fiili ihracatın Gümrük Çıkış Evrağı'nın tevsik edilmesi.
  - c) Konfeksiyon İhracatı'nda, prim hesaplaması ihracat karşılığı dövizin %20'sinin bankalarda Devletin kur hesabından bozdurulup Devletin döviz pozisyonuna yatırıldığından tevsik edilmesi koşuldur.
- **Prim istek müracaatında Bakanlıkça talep edilen evraklar:-**
  1. Prim İstek Formu.
  2. İhracat Tescil Beyannamesi.
  3. İhracat Beyannamesi.
  4. Forma C. 32
  5. Döviz Alım Bodrosu.
  6. Airway Bill veya Bill of Lading.

Kıyı Ticareti yapacak gerçek ve tüzel kişilerin Bakanlık nezdinde kayıtlarını yaptırip Kıyı Ticareti yapabileceklerine dair "Kıyı Ticaret Belgesi" almaları mecburidir.

Kıyı Ticaret Belgesi alan şahıslar, o yıl ihracatçı belgesi için ödenen harçın yarısı kadar bir harç ödemek zorundadır. Kıyı Ticareti ile ihracat yapacak gerçek veya tüzel kişiler ihracat edecekleri malları gösteren liste-yi Bakanlığa ibraz ederek onaylatmak durumundadırlar.

- **İhracatı Teşvik Primi:** Avrupa Birliği Ülkelerine yapılan Konfeksiyon

İhracatı'nda prim ödeme uygulanmasına gidilmiştir. Primden yararlanabilmek için;

- a) İhracatın dövizle yapılmış olması.
- b) Fiili ihracatın Gümrük Çıkış Evrağı'nın tevsik edilmesi.
- c) Konfeksiyon İhracatı'nda, prim hesaplaması ihracat karşılığı dövizin %20'sinin bankalarda Devletin kur hesabından bozdurulup Devletin döviz pozisyonuna yatırıldığı tevsik edilmesi koşuldur.

- **Prim istek müracaatında Bakanlıkça talep edilen evraklar:-**

1. Prim İstek Formu.
2. İhracat Tescil Beyannamesi.
3. İhracat Beyannamesi.
4. Forma C. 32
5. Döviz Alım Bodrosu.
6. Airway Bill veya Bill of Lading.

**DIŞ TİCARETTE ÖDEME VE
TESLİM ŞEKİLLERİ, GÜMRÜK
BİRLİĞİ ÇERÇEVESİNDÉ
KAMBIYO VE BANKACILIK
İŞLEMLERİ**

**İ. Gani DURU
Merkez Bankası
Dış Ticaret Genel Müdürü**

**23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC**

I- Bilindiği üzere, işgünün, mal ve hizmetlerin ve sermayenin üye ülkeler arasında serbest dolaşımına imkân vermek suretiyle Avrupa ülkeleri arasında bütünlüğünün temel unsuru olan ekonomik entegrasyonun sağlanmasıının ilk aşamasını Gümrük birliği teşkil etmektedir.

Gümrük birliği, kısaca şu şekilde tarif edilebilir:

"Taraflar arasındaki ticarette mevcut gümrük vergisi, eş etkili vergiler ve miktar kısıtlamaları ile her türlü eş etkili tedbirin kaldırıldığı ve ayrıca, birlik dışında kalan üçüncü ülkelere yönelik ortak gümrük tarifesinin uygulandığı bir ekonomik entegrasyon çeşididir."

Ayrıca, malların serbest dolaşımı yanısıra, bu malların üretimi ve satışı aşamasındaki teşvik uygulamalarının da rekabet kurallarını bozmaması gerekmektedir.

II- Ticari faaliyetleri, üretimin arz haline getirilmesi, bir başka ifadeyle, üretilen mal ve hizmetlerin bunları talep edenlere sunulması faaliyeti olarak tarif edebiliriz. Her bir ticari faaliyet mutlaka bir satım akdine dayanmaktadır.

Alici ve satıcının dahilde mukim olduğu İÇ TİCARET faaliyetleri, özel hukuk alanına giren Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılacak yazılı veya sözlü mukavelelere istinaden gerçekleştirilebilmesine rağmen içinde bir yabancılık unsuru bulunan (alıcı veya satıcının yurt dışında mukim olduğu) DIŞ TİCARET faaliyetlerinde kamu hukuku alanına giren yasal ve idari düzenlemelerle karşılaşmaktayız.

Çünkü Devlet,

- dış bağlantılar,
- iç ve dış ekonomik konjonktür,
- madde politikası

ve benzeri nedenlerle ithal ve ihraç edilecek malların cinsini, miktarını, gerektiğinde fiyatlarını, tâbi tutulacağı mali yükleri, ithal ve ihraç prosedürü ile bedellerinin tahsil ve tediyesine ilişkin esas ve usulleri Ülke menfaati açısından belirlemek durumundadır.

.//.

H

İşte bu sebeplerle DIŞ TİCARET faaliyetleri, tamamen özel hukuk sahasına bırakılmamakta,

1-İthal edilecek mallar ve ithalat prosedürü İTHALAT MEVZUATI'na,
2-İhraç edilecek mallar ve ihracat prosedürü İHRACAT MEVZUATI'na,
3-İthal ve ihraç edilecek malların bedellerinin tahsil ve
tediyesi de 1567 sayılı Türk Parasının Kiyemetini Koruma
hakkındaki Kanuna istinat eden 32 sayılı Karar, bu karara
ilişkin tebliğ ve Merkez Bankası genelgelerinden oluşan KAMBIYO
MEVZUATI hükümlerine tâbi tutulmaktadır.

Belirttiğimiz bu hukuki çerçeve içinde, DIŞ TİCARET konusunda
Merkez Bankasınca

- 1) Kambiyo Mevzuatının "İthal bedellerinin ödenmesine",
- 2) Kambiyo Mevzuatının "İhraç bedellerinin tahsiline",
- 3) İhracat mevzuatının verdiği yetkiye istinaden Transit
Ticaretin bankacılık işlemlerine,
ilişkin genelgeler yayımlanmaktadır.

Gümrük Birliğine girilmesi ile Dış ticaret ve teşvik mevzuatı
yanısına Kambiyo mevzuatında da önemli değişiklikler yapılmıştır. Ancak, bu
mevzuatta ithal ve ihraç bedellerinin tahsil ve tediyesine ilişkin
hükümlerde yapılan değişiklikler, GB'ne girmemiz sebebiyle yapılmış
değildir.TL'nın konvertibl ilan edildiği, döviz fiyatlarının para piyasasında
belirlendiği ve döviz giriş ve çıkışlarının büyük ölçüde serbestleştirildiği
günümüz ortamında eskiden kalma ve fiiliyatta artık anlamını yitirmiş bazı
hükümlerin GB'ne girilmese dahi kaldırılması veya değiştirilmesi
gerekiyordu. Kambiyo Mevzuatındaki değişiklik bu ihtiyaçtan doğmuştur.

Bu genel çerçeve içinde Kambiyo Mevzuatımızın dış ticarete
ilişkin hükümleri ile transit ticarete ilişkin esaslar kısaca
açıklanacaktır.

.//.

M

A-İhracatta ödeme (tahsil) şekilleri

- a) Peşin
- b) Alıcı prefinansmanı
- c) Akreditif
- d) Kabul kredili
- e) Mal mukabili
- f) Vesaik mukabili
- g) Özel takas
- h) Bağlı muamele
- i) Faktoring

olarak belirlenmiştir.

Kambiyo Mevzuatımız Türkiye'de yerlesik kişilerin yurt dışından olan alacaklarının tahsil edilerek yurda getirilmesi esasına dayanmaktadır.

Bu esastan hareketle, mal bedelinin fiili ihracın sona tħsil edildiği ödeme şeķillerinde ihracat bedellerinin (ülke ve mal bazında farklılaştırılmış ve istisna teşkil eden süreler dışında) genel olarak fiili ihrac tarihinden itibaren 180 gün içinde tħsil edilerek Türk banka sisteme devredilmesi (satılması) zorunlu kılınmıştır. İhraç bedelleri 90 gün içinde getirilirse %70 inin banka veya özel finans kurumlarına satışı yeterli görülmekte, bakiyesi serbest kullanımına bırakılmaktadır.

İhraç bedelleri 180 günden sonra getirilirse 180inci günden sonra oluşan lehe kur farkları (Merkez Bankası alış kurları farkı) Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonuna tħsil edilmektedir.

Eğer, Dış Ticaret Müsteşarlığının madde politikası itibarıyle uygun gördüğü projelere göre ihrac bedellerinin daha uzun sürelerde tħsil edileceğine dair izin alınmış ise bedeller, kur farkı tħsil edilmeksızın, belgede kayıtlı taksit tarihlerinde getirilebilmektedir.

Haklı ve mücbir sebeplerin varlığı halinde Hazine Müsteşarlığınca ek süreler verilebilmekte, haklı ve mücbir sebebe dayanmaksızın bedellerin getirilmemesi halinde bankanın ihbarı üzerine ihracatçı hakkında cezai takibata girişilmektedir.

..
B

Ancak, 50.000 ABD doları ve eşiti tutarına kadar açık ihracat hesapları ihbar yapılmaksızın bankalarca re'sen kapatılmakta, bu tutarı aşan ihracat açıkları Kambiyo Müdürlükleri ve Hazine Müsteşarılığınca incelenip sonuçlandırılmaktadır.

Mal bedellerinin sevkiyattan (fiili ihracından) önce tahsil edildiği peşin veya alıcı prefinansmanında (mal bazında farklılaştırılmış süreler dışında) bir yıl içinde ihracatın yapılması öngörlümustür. Yapılmaması halinde bunlar kredi haline dönüştüğünden %6 oranında KKDF kesintisi yapılmaktadır.

Ayrıca, peşin ve alıcı prefinansmanı bedellerin bir üçüncü kişiye devri mümkün değildir. Uluslararası para piyasalarından temin edilen ve prefinansman adı verilen döviz kredileri bu hukümden müstesnadır.

TL'nin konvertibl ilân edilmesi sebebiyle ihrac bedelleri TL olarak da tahsil edilebilmektedir.

Hizmet ihracı bedellerinin tahsilinde ise herhangi bir süre öngörülümemiş, tamamen serbest bırakılmıştır.

B- İthalatta ödeme şekilleri de "alıcı prefinansmanı" dışında ihracattaki ödeme şekilleri ile aynıdır.

Mal bedelinin fiili ithalden önce ödendiği ödeme şekillerinde malın bedelin ödendiği tarihten itibaren 180 gün içinde ithal edilmesi aranmakta, aksi halde bankanın ihbarı üzerine haklı ve mücbir sebeplerin bulunmaması halinde Kambiyo müdürlüklerince ithalatçı hakkında cezai takibata girişi meydana gelmektedir.

50.000 ABD dolarına kadar açık (malın değerinin gönderilen bedelden az olması) ithalat hesapları bankalarca re'sen kapatılmaktadır.

Ihraç bedelleri gibi ithal bedelleri de yurt dışındaki ihracatçının kabulü halinde TL olarak ödenebilir.

Mal bedelinin fiili ithalden sonra ödendiği ödeme şekillerinde ise mal bedelinin ödenmesi için kambiyo mevzuatımızda bir süre öngörülümemiş; bir başka ifadeyle bu husus özel hukuk alanına bırakılmıştır.

.//.

M

Yukarıdaki bölümlerde belirtilen hususlar Kambiyo Rejimimizin belirlediği esaslardır. Bunlar ve uluslararası anlaşmalarla belirlenen esaslar dahilinde özel hukuk kurullarının, bankacılık teamüllerinin ve satış akdinde atif yapılmış ise MTO'nın yeknesak kurallarının uygulanacağı tabiidir.

C- Transit Ticaret

Alış ve satış bedelleri arasında lehte fark esas olmak üzere transit tacirince satın alınan yabancı menşeli veya Türk menşeli olup da yurt dışına satılmış (serbest bölgelere yapılan satışlar dahil) malların transit olarak veya doğrudan doğruya, İthalat ve İhracat Rejimi hükümlerine tabi olmaksızın başka bir ülkeye (serbest bölgeler dahil) satılmasıdır.

Bu tür ticarette Dış Ticaret ve Kambiyo Rejimimizce belirlenen temel esaslar:

1- Alış bedelerinin dövizle ödemesi halinde satış bedellerinin de dövizle tahsil edilmesi;

2- Satış bedelinin TL olarak tahsil edilebilmesi için mutlaka alış bedellerinin de TL ile ödemesi; ancak

a) KKTC'ne satılan malların bedelleri alış bedeli dövizle ödenmiş olsa dahi TL olarak tahsil edilebilir.

b) Alış bedeli transit tacirinin serbest kullanımına bırakılan ihracat bedelleri ve hizmetin yapıldığının tevsiki kaydıyla hizmet bedelleri ile açılan DTH larından ödenmiş ise satış bedelleri TL ile tahsil edilebilir.

3- Satış bedelinin tahsilinden önce banka kaynaklarından ve (2/b) de belirtilen DTH leri dışında tacirin kendisine ait dövizlerle alış bedelinin ödemesi halinde transfer tarihinden itibaren 180 gün içinde en az transfer edilen döviz tutarında yurt dışından getirilen satış bedelinin bankaya satılması gerekmektedir.

İHRACATTA VE İTHALATTA GÜMRÜK BİRLİĞİ İLE OLUŞAN YENİ GÜMRÜK MEVZUATI

Savaş ÖZDOĞAN
Gümrük Müsteşarlığı
Genel Müdür Yardımcısı

23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC

Gümrükçülük dünyanın en eski mesleklerinden biri gerçekten, bazı kutsal kitaplarda da gümrükten ve çeşitli vergilerden bahsedildiğini görmek, mesleğin eksikliği hakkında çok ciddi tesbitler yapabilmek imkanını veriyor bizlere.

Gümrük İdaresi, o ülkenin ve hatta bugünkü anlamda ekonomik, ticari ve siyasi ilişkiler nedeniyle belirli Ülke gruplarının ekonomik ve sosyal çıkarları ile uyumlu görev yapmak durumunda olan bir müessesedir. Bu gerçek Roma İmparatorluğu'nun yayılma döneminde de, sanayi devriminde de, dünya savaşlarının sonunda Ülkelerin ithalat ikamesine ağırlık verdiği yıllarda da ve günümüzde de hiç değişmemiştir.

Değişen şartlara öncelikle uyum sağlama istenen en önemli kuruluş da hep Gümrük İdaresi olmuştur. Ancak beklenenin gerçekleşmesi için büyük çaba ve destek gerektiği, sorunun bir ülkenin kapılarını açmak-kapamak veya yüksek-düşük vergi uygulamak kadar basit olmadığı da çoğu zaman geç hatırlanmış, bazen de unutulmuştur.

Uluslararası boyutta uzun bir geçmişi olan gümrük mesleğinin ülkemizdeki uygulayıcıları olan biz Gümrükçüler bugün daha da büyük sorumluluk ve etkinlikleri üstlenmek durumuyla karşı karşıyayız.

Hangi bakanlık çatısı altında olursa olsun gümrük idaresi, kendisini yalnız "uygulayıcı birim olarak değerlendirmiştir; diğer kamu kuruluşlarından gelen bürokrasi artırıcı talepleri fayda-maliyet analizlerini yapmadan uygulamaya soğmuştur. Bunun sonucu olarak, 31.12.1995 tarihi öncesine bakıldığından, mütellefler ihracık için 12, ithalat için 7 nüsha gümrük beyannamesi düzenlemek zorunda kalmışlardır. Gerek ithalatta gereksé ihracatta "beyana itibar etme" esasına geçilmemiş; fiilen uygulanamaz durumda olmasını karşın, tüm ithal ve ihrac eşyasına ilişkin beyannamelere "fiziki muayene" meşruhatı verilmiştir. İthal konusu eşyanın kimyevi tahlili örnekleme yöntemi uygulanmaksızın, Gümrük Yönetmeliğinin 47 sayılı ekinde yer alan tüm eşya için yapılmış; 1984 öncesi yürürlükte olan Gider Vergileri Kanunu göre galip maddeye göre değişik oranda istihsal vergisi uygulandığı için, bu amaca yönelik olarak tahlile gönderilen eşya, sözkonusu vergi yürürlükten kaldırıldığı halde "Tahlile Tabi Mallar Listesi"nden çıkarılmıştır.

Gerek dışa açık pazar ekonomisinin itici gücü, gereksé Avrupa Birliği ile sağlanan gümrük birliğinin kaçınılmaz bir sonucu olarak, Türk gümrük idaresinin gün geçirilmeksızın çağdaş hale getirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Konuya ilgili olarak, Gümrük Müsteşarlığı ve Dünya Bankası arasında iki yılı aşkın bir süreden beri yürütülen müzakere ve çalışmalar sonucunda "Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi" hazırlanmış ve projenin realize edilebilmesi amacıyla Dünya Bankasından 47 milyon ABD Doları kredi temin edilmiştir.

Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. Dış ticaret ile uğraşanlara daha iyi hizmet,
2. Daha etkin gümrük denetimleri,
3. Gümrük mevzuatının yeknesak uygulanması,
4. Daha etkin vergi tahsilatı,
5. Daha etkin personel istihdamı,
6. Dış ticaret istatistiklerinin daha etkin hazırlanması,

Bu amaçlara ulaşmak için dış ticaret politikalarına hızla yanıt veren esnek bir teşkilat yapısına ihtiyaç vardır. Böyle bir yapılanma için hazırlanan planın hedeflerini de şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Gümrük işlemlerinin teknolojik yeniliklerinden yararlanılarak yapılması yönündeki uygulamaların en kısa sürede yaşama geçirilmesi ve bilgisayar kullanımının yanısıra, gümrük idarelerinin modern muayane ve araştırma gereğleri ile donatılması;

2. Eşyanın gümrüklerde fiziki kontrolünün sınırlandırılması ve risk analizleri ile belirlenmiş eşya muayenelerinin yapılması; ayrıca, "teslimden sonra kontrol yöntemi"ne ilişkin düzenlemelerin hızla tamamlanması ve bu uygulamaya ağırlık verilmesi;

3. Dış ticaret işlemlerinde ithalatçı-ihracatçı-komisyoncu kesimi ile gümrük idareleri arasındaki ilişkilerin, hizmetin daha iyi yürütülmesi bakımdan geliştirilmesi ve karşılıklı bilgi akımının güçlendirilmesi;

4. Bürokrasının ve zaman kaybının asgariye indirilmesi amacıyla Müsteşarlık merkezinde toplanan yetki ve sorumlulukların mümkün olduğu ölçüde gümrük başmüdürlüklerine ve gümrük müdürlüklerine devredilmesi,

Bu hedeflere ulaşabilmesi için sürdürülen ve sürdürülecek olan çalışmalara da kısaca değinmekte faydalı olacaktır.

1. Türk gümrük mevzuatının AB gümrük mevzuatı ile yakınlaştırılması ve uyumlantırılması amacıyla hazırlanan 26.07.1995 tarihli, 564 sayılı Kanun Hükümde Kararname, Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu KHK'nın uygulanmasına 01.01.1996 tarihinde başlanılmıştır. Anayasamızın 91inci maddesi mali, cezai ve idari yapılanma ile ilgili hükümlerin KHK'ler ile yürürlüğe konulmasına olanak tanımamaktadır. Bu bakımdan, Ortak Gümrük Kodundan 1615 sayılı Gümrük Kanunu aktarılacak mali ve cezai hükümler içeren ayrı bir kanun tasarısı hazırlanmış ve TBMM'ne gönderilmiştir. Ancak, TBMM genel kurulunda görüşülmeye başlanılan tasarı, seçim takvimi nedeniyle kadük olmuştur. Halen bu yıldı yasama döneminde TBMM Bütçe Plan Komitesinde görüşülmekte olup bu yönde bir Kanun çıkarılması beklenilmektedir.

Bu tasarıya bağlı olarak yürütülen yönetmelik çalışmaları sonucu ortaya çıkan metin de kanun değişikliğinin gerçekleştirilememesi nedeniyle uygulamaya konulamamıştır.

Ancak Dış Ticaret Müsteşarlığınca hazırlanan "Dahilde İşleme Rejimi Kararı" Haliçte İşleme Rejimi Kararı" Gümrük Kanunu değişikliği gerçekleştirilemediğinden Bakanlar Kurulu Kararı olarak Resmi Gazetenin 31.12.1995 tarihli 22510 sayılı nüshasında 95/7615 ve 95/7617 sayı ile yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

2.564 sayılı KHK'nın uygulama esasları Gümrük Yönetmeliğinde değişiklik yapılmak suretiyle yürürlüğe sokulmuştur. Böylece, basitleştirilmiş işlem prosedürü, sonradan kontrol yöntemi, bağlayıcı tarife bilgisi verilmesi, Türkçe manifesto ibraz zorunluluğunun ortadan kaldırılması, tasfiyelik hale gelmiş eşyanın ilk hak sahibi tarafından serbest dolaşma sokulması, gümrük işlemlerinin bilgisayar ortamında yürütülmesi gibi birçok yeni düzenleme, uygulama alanı bulmuştur.

3.Gümrük Yönetmeliğinde yapılan bir değişiklikle, 01.01.1996 tarihinden itibaren gümrük işlemlerinde Tek Tip Gümrük Beyannamesi kullanılmış; önceleri yaklaşık on nüsha olarak düzenlenen beyannamelerin üç nüsha üzerinden yürütülmESİ karar verilmiştir. Avrupa Birliğinde kullanılan ve bilgilerin büyük ölçüde kod numaraları altında değerlendirildiği Tek Tip Gümrük Beyannamesinin, AB-Türkiye arası taşımalarda transit belgesi olarak kullanılması amacıyla yürütülen müzakarelerin sonuçlanmasıyla birlikte, sözkonusu belge örnekleri TIR karnesinin yerini alacaktır.

4.Gümrük işlemlerinin otomasyonu için sürdürülen çalışmalara İstanbul'da bağlılmıştır.Gümrük işlemlerinin yürütülmESİ ilişkin olarak Fransa'da hazırlanan "SOFIX" yazılımı (software) satın alınmış olup, yazılımın Türk entegre tarifesini içeren Türkçe versiyonunun hazırlanmasından sonra, pilot uygulamaya İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğü, Atatürk Havalimanı ve Halkalı Tekstil İhtisas Gümrüğünde başlanılacaktır. Pilot uygulamanın başarılı olması halinde, gümrük işlemlerin Türkiye çapında bilgisayar ortamında yapılabilmesine yönelik olarak, Dünya Bankası kredisи ile donanım (hardware) alımı için uluslararası ihaleye çıkılacaktır.Sofix, Ocak 1998 de her iki pilot bölgede çalışmaya hazır olacaktır. Sofix, Ocak 1988 de her iki pilot bölgede çalışmaya hazır olacaktır.

.//..

Sofix'in ulusal düzeyde kullanımından ve bilgisayarlaşmanın Gümrük Müsteşarlığı genelinde yayılmasından evvel sistem, 1998'in ilk birkaç ayında pilot bölgelerde çalışacaktır. Bunu takiben yaklaşık iki yıllık bir zaman içerisinde 45 gümrük müdürlüğü Sofix ve bilgisayar sistemleri ile donatılacaktır. Bu müdürlükler genel olarak tüm gümrük işlemlerinin % 95'ini yerine getirmektedirler. Ayrıca tüm başmüdürlüklere bilgisayar desteği sağlanacaktır. Bazı başmüdürlükler teknik imkanlarını Sofix ile donatılmış gümrük müdürlükleri ile paylaşacaktır. Diğer başmüdürlükler ise bağımsız donanım imkanlarına sahip olacaklardır. Başmüdürlük personelinin "sonradan kontrolleri" gerçekleştirebilmeleri için, gümrüklerde işlemlerini bitirmiş ithalatçı veya ihracatçıların seçimine yönelik yeni bilgisayar programları başmüdürlükler için geliştirilecektir. Ayrıca yeni ticari istatistik veri tabanını da içeren geniş bilgisayar imkanları Ankara'da merkez teşkilatında kurulacaktır. Tüm bu bilgisayar kaynakları ulusal bir network sistemi ile birbirine bağlanacaktır. Bu network kendi sınıfının Türkiye'deki en modern ve sofistike örneklerinden biri olacaktır. Dünya Bankası kredisinden finanse edilecek olan "sistemlerin ülkeye genelinde yayılması safhasının" maliyetinin 40 milyon ABD dolarını gececeği tahmin edilmektedir. Tüm satın alma işlemleri Dünya Bankası kurallarına uygun olarak yapılacaktır. Uluslararası rekabetçi ihale kurallarına göre yapılacak ihalenin sonuçlandırılması yaklaşık olarak bir yılı bulacaktır.

5.Önümüzdeki günlerde, gerek gümrük mevzuatındaki değişikliklerin aktarılması, gerekse bilgisayar kullanımı konusunda, gümrük idarelerinde eğitim çalışmaları yapılacak, meslek içi eğitim kapsamında sürdürilecek bu program ile gümrük birliğinin öngördüğü zihniyet, gümrük personeline yansıtılmasına çalışılacaktır. Öte yandan, mevcut gümrük personelinin niteliklerinin artırılması ve daha nitelikli personel temini için gerekli girişimlerde bulunulmuş; ilk aşamada gümrük uzmanı olarak yetiştirilmek amacıyla 60 gümrük uzman yardımcısı alınmıştır.

6.Kuşkusuz, sözü edilen yeniliklerin sadece gümrük personeline yansıtılması yeterli olmayacak; düzenlenecek seminerler ile gümrük komisyoncularının ve dış ticaret erbabının da bu yeniliklerden haberdar olması sağlanacaktır.

İleriye Bakış

Gümrük idaresinin modernizasyonuna sadece bir açıdan bakiş ve sadece bir yönde yönleşmeye gitmek yeterli olmayacağıdır. Çağdaş teknolojik yeniliklerden yararlanarak, gümrük işlemlerinin mümkün olabilen en kısa sürede sonuçlandırılması; ancak, hızlı işlem yaparken kamu çıkarlarının en üst düzeyde korunması gerekmektedir. İlk bakişta birbiri ile çelişir görünen bu iki amaca aynı anda ulaşmak mümkündür.

.//.

Türkiye artık döviz tâhsisi dönemlerini aşmış bir ekonomik yapıya sahiptir. Gümrük vergilerinin aritmetik ortalaması % 60 lardan % 6 lara düşmüştür. Diğer eş etkili vergilerin de kaldırılmasından sonra, kaçakçılık yapmak cazibesini yitirmiş; ödenmesi gereken gümrük vergilerinden kaçınmak için kanun dışı yollara başvurmak, gereksiz bir risk üstlenmek anlamına gelmiştir. İthalat ve ihracatta aranan belgeler asgari düzeye indirilmiş; belge eksiksliği veya yanlış belge düzenlediği savıyla ithalat ve ihracatın engellenmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, gümrüklerdeki fiziki kontrollerin ithalatta % 20 nin, ihracatta ise % 2 nin üzerine çıkmaması için düzenlemeler yapılması; memur-mükellef ilişkilerinin minimize edilmesi hedeflenerek, iş akımlarının yenilenmesi gerekmektedir.

Gümrük idaresinin modernizasyonuna koşut olarak, denetim usulleri de gözden geçirilmeli ve gümrük idareleri ile gümrük personelinin başarısı "Performans Değerlendirilmesi" tekniklerinden yararlanılarak ölçülmelidir. Denetim elemanlarının mevzuattaki değişiklikleri en kısa sürede kavrayabilecekleri bir yapı oluşturulmalı, Devletin gümrük idaresinden bekledikleri, bu kesime çok iyi anlatılmalıdır. Denetçi, memuru korkutucu olmak yerine, ona yol gösterici olan ve idareyi daha da az bürokrasi ile daha iyi bir noktaya ulaştıracak öneriler üretebilen bir konuma getirilmelidir.

Modernizasyonun kaçınılmaz bir sonucu olarak, gümrük idaresinin merkez ve taşra örgütü yeniden düzenlenmeli; koşut örgütlenme modelinden vazgeçilerek, birimler arası eşgüdüm en ileri düzeyde sağlanmalı; ekonomik gereksinimlerden çok siyasi taleplerle kurulmuş olan iş verimi düşük gümrük idareleri kapatılmalıdır.

Tüm bu hedeflerin tutturulabilmesi halinde, Türk Gümrük İdaresi, devletin hiyerarşik yapılanmasında hakettiği yeri alacak ve Türkiyenin Avrupa Birliği ile olan ilişkilerindeki güven ortamının geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Gerek günümüzdeki ilişkilerin, gerekse başlayan Gümrük Birliğinin zorunlu olduğu yenilikler ve modernizasyonun tüm unsurlarının, ihtiyaçlar oranında sağlanması ve böylece layık olduğu imkanlara kavuşturulması sonucunda, Gümrük Teşkilatının ülkemizin çıkarlarını da koruyarak bu birliği başarıya götürebilecek en önemli kuruluş olduğu gerçekini bir kez daha vurgulamakta yarar bulunmaktadır. Konfüçyus, karanlıktan şikayet edeceğine bir mum yak der. Karanlıkla karşılaşlığında da görevini en iyi şekilde sürdürmek anlayışında olan Türk Gümrük İdaresi, daha da başarılı ve aydınlık günleri yaratmak amacıyla yakmaya gönülden hazır olduğu mührünün kendisine verilmesini bekliyor.

GÜMRÜK MEVZUATINDAKİ DEĞİŞİKLİK VE YENİLİKLER

Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği oluşturulması dolayısıyla Türk Gümrük Mevzuatında bir takım değişiklikler yapılmış ayrıca, bazı yenilikler getirilmiştir.

Bu değişiklik ve yeniliklerin bir bölümü 6 Mart 1995 tarihli 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 26 ncı maddesi uyarınca, bir bölüm de bu Karar gereği olmamakla birlikte gümrük mevzuatının günümüz ticaretinin gereklerine uydurulması duşüncesi ile yapılmıştır.

Yapılan düzenlemeler aşağıdadır:

1) BİLGİ TALEBİ :

Kişiler gümrük idarelerinden gümrük mevzuatının uygulanması hakkında bilgi talep edebilirler. Ancak, bu talep fiilen tasarılanan bir ithalat ya da ihracat işlemi ile ilgili olmalıdır

2) İDARI KARAR :

İdari karar; gümrük içarelerinin, gümrük mevzuatı kapsamında belirli bir konuda bir veya daha fazla kişi üzerinde hukuki sonuç doğuracak idari tasarrufunu ifade eder

İdari karar alınması için yazılı talepte bulunulması ve gerekli bilgi ve belgelerin ibraz edilmesi zorunludur. Gümrük idareleri başvuruların kendilerine ulaştığı tarihten itibaren 30 gün içinde Karar alırlar ve bunu başvuru sahibine yazılı olarak bildirirler. Eğer 30 gün içinde Karar alınması mümkün değilse; gerekçeleri ile birlikte Karar alınması için ihtiyaç duyulan ek süre talepte bulunana bildirilir.

Gümrük idarelerince alınan kararlara karşı ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde; ilk kararın alındığı idare Gümrük Müdürlüğü ise ilgili Başmüdürlüğe, ilk kararın alındığı yer Başmüdürlük ise Gümrükler Genel Müdürlüğü'ne itiraz edebilirler. İtiraz üzerine alınan Kararlara karşı idari yoluna başvurulabilir.

Ilgili kişi lehine verilen Kararın gümrük idaresinin yanlıtlaması sonucu alınmış olduğu anlaşılsa veya ilgili herhangibir yükumluluğuna uymazsa karar iptal edilir.

Keza, Karar alınırken öngörülen bir veya daha fazla koşulun gerçekleşmemesi veya gerçekleşemez olması hallerinde Karar iptal edilebilir veya değiştirilebilir.

Iptal veya değişiklik Kararları ilgilisine tabliğ tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Ancak, öngörülen bir veya daha fazla koşulun gerçekleşmemesi ya da gerçekleşemez olması dolayısıyla alınan iptal veya değişiklik Kararının yürürlük tarihi; Karar muhatabının yasal çıkarlarının gerektirdiği istisnai hallerde Müştereklikçe ertelenebilir.

3) BAGLAYICI TARIFE BILGISI:

Kişilerin yazılı talebi üzerine Gümrukler Genel Müdürlüğünce bağlayıcı tarife bilgisi verilir.

Müracaatlar her bir kalem eşya için ayrı ayrı yapılmalıdır.

Bağlayıcı tarife bilgileri hak sahiplerine karşı sadece eşyanın tarife pozisyonu konusunda ve yalnızca bilginin verildiği tarihten sonra tamamlanacak gümruk idarelerine konu olacak eşya için bağlar.

Taleplerine

Bağlayıcı tarife bilgileri verilen tarihten itibaren altı yıl için geçerlidir.

Talep edenin verdiği eksik veya yanlış bilgiye dayanılarak verilmiş olan bağlayıcı tarife bilgisi iptal edilir ve iptal keyfiyetinin ilgili kişiye tebliği tarihinden itibaren geçerliliğini kaybeder. Keza bağlayıcı tarife bilgisi gümruk tarife cetvelinde değişiklik yapılması ve verilen bilginin sözkonusu değişiklikle getirilen hükümlere uymaması veya taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar kapsamında uymakla yükümlü bulunduğuunun nomanklatür izahname ve tarife pozisyonlarına ilişkin kararlarda yapılan değişiklikler sonucu uygunluğunun kaybetmesi hallerinde, sözkonusu değişikliklerin Resmi Gazete'de yayımı tarihinde geçerliliğini kaybeder.

Geçerliliğini kaybeden bir tarife bilgisinin hak sahibi, sözkonusu tarife belgesine dayanarak ve bu bilginin geçerliliğini kaybetmesinden önce eşyanın alım satımı üstüne bağlayıcı sözleşmeler yaptığı kanıtladığı takdirde, geçerliliğini kaybeden bağlayıcı tarife belgesini, sözkonusu yayının ya da tebliğatın yapıldığı tarihten itibaren altı aylık bir süre boyunca sözleşmesi kapsamındaki işlemlerde kullanılabilir. Ancak gümruk işlemleri sırasında sözkonusu ürünler için bir ithalat,

ihracat ya da ön izin belgesinin gümürüge verilmesi halinde bu belgenin geçerlilik süresi esas alınır.

4) FİKRİ VE SINAI MÜLKİYET HAKLARININ KORUNMASI:

Daha önce gümruk mevzuatında Fikri ve Sinai Mülkiyet Haklarının Korunması ile ilgili hüküm yoktu. Sadece sahte menşeli eşya ve zarflar ile ilgili düzenleme mevcuttu. Bunu düzenleyen Gümruk Kanununun 23 üncü maddesine göre "gerek üzerlerinde gerek iç ve dış ambalajlarında istihsal veya imal edildiği menşe memleketteki başka yabancı memleketler mahsulu ve mamülü olduğunu gösteren veya sandıran isim ve alametler taşıyan eşyanın Türkiye'ye ithali yasaktır. Bu gibi eşyanın Türkiye'den transit geçirilmesine veya aktarma edilmesine ya da sundurma, antrepo ve benzeri yerlere konulmasına ve yeniden ihracına Bakanlıkça izin verilebilir." Yeni aynı maddeye göre yerli mamül ve mahsüllerimizde kullanılmak üzere ve bunların yabancı menşeli olduğunu gösterecek veya sandıracak, üzerleri bunların yabancı dile basılı veya yazılı her türlü boş zarf, şerit, etiket, damga ve benzeri eşya (ihracatta kullanılacak olanlar hariç) ile Türkiye'de tanzim edilebilecek belgeleri yabancı memleketlerde tanzim edilmiş gibi gösterebilecek yabancı firmalara ait (üzeleri imzalı veya imzasız olsun) boş faturaların (proforma faturalar hariç) Türkiye'ye ithali yasaktır."

Bu düzenleme daha çok vergilendirme mülahazalarıyla ilgilidir. Örneğin tavizli vergi oranından yararlanmayan ülke menşeli bir eşyanın, bundan yararlanan ülke menşeli eşya gibi gösterilerek vergi kaçılmaya yönelik davranışlara karşı düzenlenmiştir. Keza boş faturaların getirilip Türkiye'de doldurulması suretiyle düşük kiyimet beyanında bulunulması suretiyle oluşabilecek vergi kayıplarının önüne geçilmesi istenilmiştir.

1/95 sayılı Kararın 29 üncü maddesi ile Türkiye; Uruguay Round Çok Taraflı Ticaret Müzakerelerinde akdedilen Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönleri Hakkında Anlaşmayı (TRIPS) üç yıl içinde uygulayacağını taahhüt etmiştir. Bunun yanısıra Türkiye 1/95 sayılı Kararın 8 no'lu ekinin 4 üncü maddesinde sayılan düzenlemeleri de 01.01.1996 tarihinden önce iç mevzuatına aktarmayı kabul etmiştir. Buna "EEC 3842/86 sayılı Konsey Yönetmeliği'ne (ATRG L 357, 18.12.1986) uygun olarak Fikri Mülkiyet Hakları İhlallerine Karşı Sınırda Koruma" ile ilgili düzenlemeye de 564 sayılı K.H.K. ve 29 Aralık 1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Gümruk Yönetmeliği değişikliği ile yapılarak iç mevzuata aktarılmıştır.

Buna göre;

Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının ihlal edildiğini ileri süren hak sahibinin (fikri ve sınai mülkiyet haklarından birine sahip veya bu hakları kullanımaya yetkili bir kişi veya bunların temsilcisinin) bir dilekçe ile gümrük idaresine başvurması gerekmektedir. Bu dilekçeye kendisinin hak sahibi olduğunu kanıtlayan belge ile eşyanın tanınmasına yardımcı olacak ayrıntılı tarifini içeren belgeyi eklemelidir. Eğer müracaat henüz gümrüğe gelmemiş bir eşya ile ilgiliyse yukarıdakilere ilaveten; eşyanın bulunduğu veya gönderilmesi planlanan yeri, taşımaya veya arbalajılara ilişkin ayrıntıları, eşyanın önceden belirlenmiş varış veya yola çıkış tarihlerini, eşyayı taşıyan taşıt araçlarına ilişkin bilgileri, ithalatçı ihracatçı veya bunların temsilcilerinin kimliklerini de ilgili gümrük idaresine bildirmelidir. Henüz gümrük idaresine gelmemiş bir eşya ile ilgili müracaatta gümrük idaresinin harekete geçmesi istenilen süre de belirtilmelidir. Bu süre 30 (otuz) günü geçermez. Bir süreyle sınırlı olmayan, gümrük idarelerinin müteyakkız olmasını talep eden genel mahiyettedeki başvuru dilekçeleri kabul edilmez.

Hak sahibi tarafından yapılan başvuruyu değerlendiren gümrük idareleri; talebi yerinde bularak eşyanın gümrük işlemlerini durdurabilir veya bilgi ve belgelerin yeterli olmadığı durumlarda talebi reddedebilir. Her iki halde de gümrük idaresince bir karar düzenlenerek başvuruda bulunan hak sahibine ve eşya sahibi veya temsilcisine tebliğ edilir.

Durdurma kararının tebliğ tarihinden itibaren 10 gün içinde yetkili mahkeme de dava açıldıguna ilişkin bir belgenin gümrük idaresine ibraz edilmemesi veya gümrük idaresine yetkili yargı merciinden tebliğ edilen bir karar bulunmaması hallerinde eşya üzerindeki tedbir kaldırılır.

Mahkeme tarafından;

- Eşya üzerinde tedbir konulmasına gerek bulunmadığına karar verilmiş ise tedbir kaldırılır.
- Eşyanın imhasına karar verilmiş ise; masrafları eşya sahibine ait olmak üzere tasfiye rejimi hükümlerine göre imha gerçekleştirilir.

- Eşyanın niteliklerinin değiştirilmesinden sonra sahibine teslim edilmesine karar verilmiş ise; eşyanın nitelikleri ilk haline gelemeyecek şekilde değiştirilir. Marka ve etiketlerinin sökülmesi eşyanın niteliklerinin değişmesi için yeterli sayılmaz. Bu işlemlere ilişkin masraflar eşya sahibi tarafından karşılanır. Nitelikleri değişen eşyanın başka bir gümrük rejimine tabi tutulması halinde Gümrük Kanununun "Vasfi Değişen Eşya" ile ilgili 5inci maddesine göre işlem yapılır.

- Eşyanın müsaderesine karar verilmesi halinde; tasfiye rejimi hükümleri uygulanmadan önce eşyanın yukarıda açıkladığı şekilde nitelikleri değiştirilir.

5) MANİFESTO YERİNE KULLANILACAK BELGELER :

Gümrük idarelerine Türkçe manifesto yerine bunların düzenlenmesine esas olan orijinal manifesto, konışmento, CMR, TIR Karnesi, CIM veya CIV belgesi gibi belgeler ibraz edilebilir. Ancak bu belgelerin latin alfabesi ile düzenlenmemiş veya uluslararası bir lisansla yazılmamış olması halinde Türkçe manifesto da istenebilir.

6) ESİYA SAHİPLERİNE SUNDURMA AÇMA İZNI VERİLMESİ :

Eşya sahiplerinin münhasıran kendilerine ait eşyayı koymak için sundurma açmalarına; ticari ve mali kapasiteleri de gözönüğe alınarak, bir taahhütname vermeleri ve bu tür bir sundurmaya ekonomik olarak ihtiyaçları bulunduğu tespiti ve konuların eşya için teminat verilmesi şartıyla Müşteşarlıkça izin verilebilir.

7) BEYANNAMELERİN İPTALİ :

Beyan sahibi tarafından eşyanın beyanname konusu gümrük rejimine yanlışlıkla beyan edildiğini veya beyan edildiği gümrük rejimine tabi tutulmasının özel nedenlerle artık mümkün olmadığını kanıtlayan belgelerin ibraz edilmesi halinde tescil edilmiş olan beyanname iptal edilir.

Ancak, gümrük idarelerince beyan sahibine eşyanın bildirilmiş olduğu hallerde, muayenenin sonucu alınmadan beyannamenin iptaline ilişkin talep kabul edilmez.

Eşyanın tesliminden sonra beyannameler iptal edilmez.

muayene edileceğinin

8) VERGİLERİN BANKALARA YATIRILMASI:

Vergilerin bankalarda gümrük idareleri adına açılan hesaba yatırılması mümkün değildir. (Bu düzenleme henüz uygulanmaya konulmamıştır.)

9) BASITLEŞTİRİLMİŞ USULDE BEYANLAR:

Basitleştirilmiş usulde beyanlar "eksik belgelerle beyan" ve "beyanname yerine fatura verilmesi" olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir.

a) Eksik Belgelerle Beyan :

Beyannarmeye eklenmesi gereken belgelerden bazılarının eklenmemesi ve bu belgelerdeki bilgilerin beyannamede yer almaması suretiyle beyanda bulunma izni; yazılı talep üzerine ve eksik belgenin beyan sahibinin iradesi dışında meydana gelen nedenlerden dolayı beyannameye eklenmediğinin gümrük idarelerine kanıtlanması şartıyla sadece kamu kuruluşlarına verilebilir.

Ancak beyan sahibinin kimliği, nakil vasıtاسının kimliği ve milliyeti, kapların adedi ve cinsi, rejim, manifesto veya manifesto yerine kullanılan belgeler, yer, tarih ve beyan sahibinin imzası gibi unsurların beyannamede bulunması zorunludur.

Ayrıca, tarife tatbikatı, kısıntı ve yasaklık hükümlerinin uygulanması veya gereken teminatın miktarının belirlenmesi ile ilgili eksiklikler kabul edilmez.

Eksik belge indirimli vergi veya muafiyet hükümlerinin uygulanması ile ilgiliyse normal oranlar uygulanınmak suretiyle teminat alınır. Eksik belgeler süresi içinde gümrük idarelerine sunulmadığı takdirde alınmış teminatnakde çevrilerek irad kaydedilir.

Gümrük idarelerin tarafından eklenmesi gereken belgeler veya buna ilişkin bilgiler eksik olmasına rağmen beyanname kabul edildiği takdirde, eksik bilgi ve belgelerin tamamlanması için talep tarihinden itibaren bir ayı geçmemek üzere süre verilir.

İndirimli veya sıfır oranında gümrük vergisinin uygulanması için gerekli bir belgenin eksik olması ve gümrük idarelerinin eksik beyan konusu eşyaya indirimli veya sıfır oranında vergi uygulaması hususunda tereddütü olmaması halinde yukarıdaki fıkarda belirtilen süre uzatılabilir. Ancak, verilen ek süre üç ayı geçemez.

Ancak indirimli ya da sıfır oranında gümrük vergisinin sadece belirli tarife kotaları veya tavanları içinde serbest dolaşma sokulacak eşyalara uygulanması durumunda, eşya sadece indirimli ya da sıfır oranında vergi uygulanması için gerekli olan belge fiilen gümrük idaresine sunulduğunda izin verilen sınırlara göre vergilendirilir. Bu belgenin tarife tavanları sözkonusu olduğunda; bir ticaret politikası önlemiyle gümrük vergilerinin değiştirilmesi halinde bu tarihten önce gümrük idaresine sunulması gereklidir. Aksi takdirde belgenin ibraz edildiği tarih esas alıharak vergilendirilir. Anılan belge tarife kotaları ile ilgili ise; belirtilen sınırlara ulaşılmasından önce sunulması gereklidir.

İndirimli ya da sıfır oranında gümrük vergisi uygulanması için verilmesi zorunlu olan belge sözkonusu eşya için yapılan beyanın bu tarihten önce kabul edilmiş olması koşulu ile indirimli ya da sıfır oranın ongörüldüğü sürenin dolduğu tarihten sonra düzenlenmiş olsa dahi kabul edilebilir.

Mücbir sebeplerin bulunması hali müstesna olmak üzere, eksik belgelerini suresi içinde tamamlayıp ilgili gümrük idaresine vermeyen kişilere Kanun'un 156 nci maddesine göre ceza hukmolunur. Ayrıca bundan sonra yapacakları eksik beyanlarının kabul edilmesi talepleri de kabul edilmez.

b) Beyanname Yerine Fatura Verilmesi :

Kitap veya diğer basılı yayınlar kan ve kan plazması gibi belli fiziksel şartlarda muhafazası zorunlu olan tıbbi ürünler ve akvaryum balıkları ile CIF kıymeti 100 milyon TL'ni aşmayan diğer eşyayı aynı gümrük idaresinden sürekli ve periyodik olarak ithal edenlerin beyanname yerine fatura üzerinden teskil ve işlem yapılması yolundaki talepleri de kabul edilebilir.

Beyanname yerine fatura verilmesi halinde bunun iki nüsha olması ve eşyanın teşhisini için gerekli bilgileri içermesi gereklidir. Teskil ve muayeneye havale işlemleri ile vergilerin tahakkuku faturanın her iki nüshası üzerinde yapılır, gerekirse arka sahifeleri de kullanılabilir.

Bir ay içinde beyanname yerine kullanılan faturalara ilgili olarak, takip eden ayın ilk üç günü içinde tamamlayıcı beyanname bulunulması zorunludur.

Tamamlayıcı beyanlar serbest dolaşma giriş beyanname ile yapılır. Bu beyanname'ler ayrıca tescil edilmez, üzerinde daha önce beyanname yerine kullanılan faturaların tescil sayı ve tarihleri yer alır.

10) ANTREPO REJİMİNDE DEĞİŞİKLİK :

Müsteşarlıkça; ekonomik gereklilik ve dış ticaret politikaları göz önünde bulundurularak antrepo tekelini elinde tutan işletmeler dışındaki kişilere de antrepo açma ve işletme izni verilebilir.

11) ESYANIN SATIŞ ÖNCESİ GİRİŞ REJİMİNE TABİ TUTULABILMESİ :

Kanunun 141inci maddesi hükümlerine göre satış suretiyle tasfiye edilecek eşyanın sahibi, satışa ilişkin kararın alındığı tarihe kadar ilgili gümrük idarelerine başvurarak, sözkonusu eşyanın giriş rejimine tabi tutulmasını isteyebilir. Bu talebin kabulü, eşyaya ait tüm vergilerin ceza ve ardiye ücreti ile beraber üstlenilmesine bağlıdır.

Perakende usulü ile artısa sunulan, tahsis suretiyle tasfiye edilen, gümrüğe terkedilen ve kaçakçılık mevzuatı hükümlerine göre tasfiyelik hale gelen eşyanın giriş rejimine tabi tutulması mümkün değildir.

K.K.T.C.'DE YÜRÜRLÜKTE BULUNAN GÜMRÜK MEVZUATI

**Mustafa NUMAN
KKTC Maliye Bakanlığı
Gümrük Müdür Vekili**

**23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC**

KKTC'de YURURLUKTE BULUNAN GUMRUK MEVZUATI

Gümrük ve Rüsumat Dairesi Müdürlüğü Maliye Bakanlığına bağlı üç deniz ve bir hava limanı ile üç kara giriş kapısında hizmet vermektedir. Merkez, Gümrük Yasalarının ve gümrüklerle ilgili diğer yasa Tüzük, Emirname ve genelgelerin hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak ve Şubelerin çalışmalarını denetlemektedir.

44/82 Sayılı Gümrük ve Rüsumat Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasasıyle:

1. Devlete ithal edilen malların kıymetinin Gümrük ve İstihsal Yasasında belirlenen esaslara uygunluğunu kontrol etmek ve kıymet takdiri yapmak;
2. Devlete gelen ve ithal edilen mallardan Tarife, Yasa Tüzük ve Emirnamelere uygun olarak alınacak gümrük vergisi, Katma Değer Vergisi ile diğer fon, ücret ve harçları tahsil etmek;
3. Devlette üretilen, imal edilen, geçici olarak ithal edilip işleme bağlı tutulan ve tekrar ihrac edilecek olan malların, transit malların, ithal edilmiş malların tekrar ihraclarının ihrac işlemelerini kontrol ve gerçekleştirmek;
4. Yolcuların Devlete giriş ve çıkışlarında gümrük mevzuatına uygun kontrollerini yapmak;
5. Gümrük Antrepolarına alınan gümrük vergisi ödenmemiş malların giriş ve çıkış kontrolünü yapmak ve vergilerini tahsil etmek;
6. Serbest Liman ve Bölgesini kontrol altında bulundurmak;
7. Devlette üretilen tütünün ekim, dikim, satım, muhafaza ve ihrac işlemelerini denetlemek;
8. Vergisiz Satış Mağazalarının tüm işlemlerini denetlemek;
9. Alkollü içki ve sigara satış ruhsatlarını isdar etmek;
10. Her türlü kaçakçılığı men ve takip etmek, görevleri Dairenin uhdesine verilmiş, ve ilâveten yürütme yetkisi diğer Bakanlıkların uhdesinde bulunan bir çok Yasa ve Tüzüklerin öngördüğü kuralların uygulanmasının takip ve kontrolünü yapmaktadır.

Çalışma saatleri diğer resmi Daireler gibi yaz aylarında haftada 35, kış aylarında 40 saatdir. Cumartesi, Pazar günleri resmi tatildir. Yaz ayları çalışma saatleri Mayıs ayının, kış ayları çalışma, saatleri Ekim ayının ilk Pazartesi günleri başlar. Buna göre;

Yaz mesai saatleri:

Pazartesi	:	ö.e.	7.30 - 14.00
		ö.s.	15.30 - 18.00
Salı-Cuma	:	ö.e.	7.30 - 14.00

Kış mesai saatleri:

Pazartesi-Cuma:	ö.e.	8.00 - 13.00
	ö.s.	14.00 - 17.00

Ancak, Gümrük personeli yukarıdaki normal mesai saatleri haricinde de dairelerinde veya başka yerlerde hizmetlerin yürütülmesi için ithalatçıların veya ihracatçıların talebi üzerine hazır bulundurulurlar ve verilen hizmetlere karşılık fazla mesai ücretleri hizmetin götürüldüğü gerçek ve tüzel kişilerden öngörülen koşullara bağlı kalınarak tahsil edilir. Gümrük ve Rüşumat Dairesinin iki esas ve temel Yasası vardır.

Gümrük ve İstihsal Yasası

Gümrük Vergileri Tarife Yasası, ve bu iki yasa altında çıkarılan 29 adet tüzük ile 72 adet Talimat yürürlükteki Gümrük mevzuatını teşkil etmektedir.

1. Gümrük ve İstihsal Yasası:

Devletin gümrüklerinden geçen veya eşya geçiren her şahıs yürürlükte bulunan gümrük kurallarına uymakla ve üzerinde, bagajlarında taşıdığı eşyayı beyan etmekte yükümlüdür. Yolcu giriş ve çıkışlarında muayeneler sondaj usulü ile ve ihbarların değerlendirilmesi ile yapılmaktadır. Yolcular Devlete girişlerinde beraberlerinde getirdikleri;

Tütün	:	400 adet sigara veya 500 gr. tübü
Alkollü içki	:	150 cc
Şarap	:	150 cc
Parfüm ve Tuvalet Losyonları	:	100 cl.

ilâveten, yekün 75 \$ kıymet tutarı hadar ticari nitelik taşımayan muhtelif diğer eşayı gümrük vergisi ödemeksizin geçirebilirler. Ancak, 75 £'in üzerinde ticari nitelik taşımayan muhtelif eşyanın gümrük vergisi takdir edilecek kıymeti üzerinden tahsil edilir.

Devlete yerleşmek amacıyla gelenler ile dış görevden geri dönen kişilerin kullanılmış veya kullanılmamış ev eşyası ve kişinin mesleği ile ilgili alet, aygit v.s. gelişlerinden önce veya sonra 6 ay zarfında veya zorunlu hallerde uygun görülecek daha ileri bir zaman süresi içerisinde ithal edilecek kullanılmış ve 3500 sterlin kıymettutarı kadar yeni ev eşyasını gümrük vergisi ödemeksizin ithal edebilirler.

Gümrüklerden mal kurtarma işlemleri Beyanname esasına dayandırılmıştır. Beyannameler mal sahibi veya mal sahibi tarafından yetki verilen lisanslandırılmış komisyoncular tarafından usulüne uygun olarak tanzim edilmekte ve gümrük idaresine ibraz edilmektedir. Mal bedeline navlun, sigorta ve diğer tahliye masrafları ilâve edilerek ulaşılan meblâğ vergi matrahı olarak alınmaktadır. KİYMET/^{GATT}princip-lerine göre fiilen ödenen veya ödenecek olan fiyattır. KİYMET üzerinde mükellef ile idare arasında ihtilâf bulunması halinde kıymet kavramı kurallarının ölçüleri içerisinde değerlendirilerek karara bağlanır ve itiraz etme hakkı vardır. İtirazlar yazılı olarak gereklî döküman ve belge ile desteklenerek yapılır ve 10 gün içerisinde nihai olarak sonuçlandırılır. Ancak, yargı yolu daima açıktır.

Gümrük ve İstihsal Yasası ile;

- i) Tedariki ücretsiz olan ve Devlette üretilen veya imal edilen mallarla birlikte tekrar ihraç edilecek etiket ve diğer eşya;
- ii) İthal tarihinden yüz sene önce imal edilen veya üretilen alkollü içki ve şarap dışındaki mallar;
- iii) Devlet haricinde sanat, edebiyat, fen, spor dallarında alınan ödüller.
- iv) Tekrar ithal edilen yabancı mallar;
- v) Antrepolara alınan mallar;
- vi) Transit ve transit aktarma altında beyan edilen mallar;
- vii) Vesayet veya miras yolu ile ithal edilen mallar;

- viii) Ticari numune olarak ithal edilen mallar ile ithal edilmiş mallardan alınacak numuneler;
  - ix) Denatüre alkol (yakılacak ispirto) için verilen alkoller;
  - x) Vasfi değiştirilmiş tütünler;
  - xi) Ticari amaç taşımayan bağış "ex-gratia" niteliğinde Bakanlar Kurulunca onay verilen mallar;
- gümruk vergisi alınmaz.

Tekrar ihrac edileceklerine dair haklarında beyan veriler

- i) Ticari Numuneler;
- ii) Teşhir edilecek mallar;
- iii) Mesleki malzemeler;
- iv) İşçiliğe tabi tutulacak olan mallar;
- v) Özel taşıt araçları;
- vi) Ticari Taşıt araçları;
- vii) Devlette geçici görevli bulunan kişilerce ithal edilen mallar;
- viii) KKTC ürünlerinin ihracında kullanılacak ambalaj malzemeler gümruk vergileri alınmadan geçici girişlerine izin verilir.

Gümruk mevzuatı, üzerinden alınması gereken vergiler ödenmeden ithal olunmuş veya Devlette üretilen malların Gümruk Müdürlüğü tarafından onanmış yerlerde depolanabilmeleri için antrepo sistemi geliştirilmiş ve ticari kesime ödeme kolaylıklarını getirilmiştir. Özel ve Genel Antrepolar ile araç teşhir ve Geçici olarak ve şekil değiştirmek işçiliğe bağlı tutulmak suretiyle mal antrepoları yaygın bir şekilde faaliyet göstermektedirler.

2. Gümruk Vergileri Tarife Yasası:

Ithal edilen ve mevzuatın tanıdığı istisnalar dışında kalan her çeşit maldan Tarife Cetvelinde öngörülen oranlar üzerinden vergi alınmaktadır. Gümruk vergileri Devlet gelirleri arasında önemli bir kalem teşkil ettiği gibi ekonomik yapının gereklisi ve bilhassa yerli üretimin gelişmesine katkıda bulunmakla Gümruk Tarifesi Devletin ekonomik politikasını çok yakından ilgilendirir.

Gümruk vergileri ile gümruk konuları her zaman gündeme kalmakta ve iktisat vergi politikası ile Dış Ticaret kuralları ile birlikte ele alınmaktadır. Esasında bu kurallarla konunun sıkı ilişkisi de tartışmasızdır.

Uluslararası ticari ilişkilerin, Gümrük mevzuatı ile olan doğrudan doğruya etkisi sebebiyle, turizm, ziyaret iş nedeni ile kişilerin ülkeler arası gidiş gelişleri ve bu olaylar arasında mal ve eşya giriş çıkışları ekonomik yönü ile gümrük mevzuatımızın çok geniş kapsamlı olmasını gerektirir.

Günümüzde meydana gelen siyasi tablo ve yeni değişimler ile küşümsenmeyecek bir potansiyeli olan T.C. ve A.B. ülkeleriyle KKTC'nin entegrasyonu gümrüklerimizin dışa açılan birer kapılar olarak işlevlerini seri ve etkin bir şekilde yapmalarına bağlıdır. Bu düşünce ile Gümrük Vergileri Tarife Yasası kökten değiştirilerek AB-EFTA ve Genel olarak iki vergi oranı getirilmiştir. 1972 yılında Kıbrıs-AB ortaklık anlaşması ve Katma protokol kurallarına rağmen politik durum dolayısıyla mali yardım ve diğer avantajların dan yararlanmamamıza rağmen kaynak kurallarının uygulanmasına KKTC olarak gerekli titizlik gösterilmiştir ve ABAD kararına rağmen gümrük vergi oranlarımız zamanında indirime tabi tutulmuş ve TC - AB arasında Gümrük Birliği ile gelinen noktada Tarifemiz revize edilerek tarım ürünler, akaryakıt, motorlu araç, alkollü içki ve sigara hariç diğer tarife pozisyonlarında ortak gümrük Tarifesi aynen kabul edilerek uygulamaya konulmuştur. İthal yasağı, kota bulunmadığından Tarifenin uyumu ile bu koruyucu özelliğini fiyat istikrar fonu üstlenerek yerli üretimin dış rekabetten koruma fonla yapılmaktadır. Tarifede vergiler ad-valorem ve spesifik olmak üzere iki türlüdür. Yasa'da belirlenen ölçüler içerisinde vergileri artırma, indirime tabi tutma yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir. AB-EFTA başlıklı sütunda gösterilen vergi oranları menşe ve dolaşım belgelerinin ibraz edilmesi ve koşullarının yerine getirilmesi ve ithalâtçının talebi üzerine uygulanır. Anılan belgelerin ibraz edilmemesi halinde mallara genel vergi oranı uygulanır ve Gümrükleme tarihinden başlayarak 3 ay içerisinde ibraz edilmeleri halinde fazla ödenen gümrük vergisinin iadesine gidilir.

Genel vergi oranı başlıklı sütunda gösterilen vergi oranları III. Ülke menşeli mallara uygulanır. İhraç edilen malların haricte bulunduğu, süre içerisinde şekil değiştirmeden herhangibir işlem ve ameliyeye bağlı tutulduktan sonra tekrar ithal edilmeleri halinde yapılan işlem ve ameliye giderlerine yapılan harcamalar eklenerek toplam giderler kıymeti üzerinden ithal vergileri alınmaktadır. İthal edilen ve üzerinden alınması gereken gümrük vergisinin tutarı 10 ABD doları karşılığı Türk Lirasını geçmeyen hediyeler üzerinden gümrük vergisi alınmaz.

KKTC tarafından ithal edilen mallar ile hak sahibi olarak belirlenen kişi, kurum ve kuruluşların kendi kullanımları için ithal edecekleri mallar ile imalâtçılar tarafından ithal edilecek ham madde veya yardımcı maddeler şartlı olarak gümrük vergisinden muaf tutulmaktadır. Bu muafiyetleri değiştirmeye yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Tarife kapsamında bulunan vergi iadeleri cetvelinde belirtilen malların öngörüldüğü gibi kullanılması veya Devlette üretim veya imalatta kullanıldıktan sonra ihraç edilmeleri, erzak ve levazimat olarak yükletilmeleri veya gümrük mevzuatı uyarınca gümrüksüz mal ithal etmeye hak sahibi olan kişi, kurum ve kuruluşlara devredilmeleri hallerinde ödenen gümrük vergilerinin iadesine gidilir.

Gümrük vergileri yanında Katma Değer Vergisi, Fiyat İstikrar Fonu, Rıhtım Harcı, Ambar Ücretleri, Güvenlik Kuvvetleri Katkı Payı ve Stopaj vergileri Gümrük ve Rüsumat Dairesi tarafından tahsil edilmektedir.

9891
Tuncer 312

EKONOMİ BAKANLIĞI

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
EKONOMİK BİLGİLER ÖZETİ

MART, 1997

ÜLKENİN KÜNYESİ

Resmi Adı	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)
Coğrafi Konumu :	Akdeniz'de, Türkiye'nin 100 km. Güneyi, Yunanistan'ın 1425 km. Güneydoğusunda yer alır.
Yüzölçümü :	3.355 km²
	Toplam 9.251 km²'lik ada yüzölçümünün %35'i K.K.T.C'ye ait iken %62'si Güney Kıbrıs Rum Yönetimi İdaresi altında olup %3'lük kısmı ise ara (tampon) bölge konumundadır.
Nüfus :	198.000 (1996 kesin olmayan sayımları sonuçları)
Nüfus Artış Hızı :	%1.1 (son 5 yıl ortalaması)
Nüfus Yoğunluğu:	59 kişi/km²
Yönetim Şekli :	Parlementer Demokrasi
Kuruluş Tarihi :	15 Kasım, 1983
Başkent :	Lefkoşa
Önemli Şehirler :	Gazi Mağusa, Girne, Güzelyurt
İklim :	Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı tipik Akdeniz iklimine sahiptir. En sıcak aylar Temmuz, Ağustos (36°C ort.), en soğuk aylar Aralık, Şubat (12°C ort.), Ekim-Mart ayları yağışlı (70 mm. ort.)
Zaman Ayarı :	GMT'den 2 saat ileri, Türkiye ile aynı saat dilimindedir.
Resmi Dil :	Türkçe
Yabancı Dil :	İngilizce
Okuryazar Oranı:	% 100
Din :	% 99.5 Müslüman, % 0.5 diğer
GSMH	
(1996-Geçici) :	767.0 milyon \$
Kişi Başı GSMH	
(1996-Geçici) :	4.152 \$
Büyüme Hızı :	% 2.6 (1995), - % 1.1 (1996 Gerçekleşme Tahmini)
İşsizlik Oranı :	% 1.1
Ihracat :	68.5 milyon \$
(1996)	
İthalat :	330.0 milyon \$ (Gerçekleşme Tahmini)
(1996)	
Enflasyon :	% 87.5 (1996)
(1996-Geçici)	

* Elektrik tarifesi ek I'dedir.

I) YAKIN TARİH

1571 yılında Venediklilerden ele geçirilen ve 300 yılı aşkın süre Osmanlı egemenliğinde kalan ada 1878 yılında Berlin Antlaşması sırasında Osmanlılara yardımlarının karşılığı olarak geçici bir süre için ve tekrar iade edilmek kaydı ile İngilizlerin yönetimine bırakılmıştır. Ancak İngilizler, antlaşma şartlarına uymayarak, Ada'yı Büyük Britanya topraklarına dahil etmişlerdir. 1920 Sevr, 1923 Lozan Antlaşmaları ile ada'nın İngilizlere aidiyeti Türkiye tarafından kabul edilmiştir. İngiliz hakimiyeti altında Ada'da Rumlar, Ada'nın Yunanistan'a ilhaki (ENOSİS) amacıyla tedhiş eylemlerine başlamışlar, bunun sonucu olarak Türkiye, soydaşlarının yaşama hakkını korumak maksadıyla diplomatik temalarla girişmiş ve bu çabalar sonunda 1959'da imzalanan Londra ve Zürih anlaşmalarına dayanılarak 16 Ağustos 1960'da İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın garantörlüğü altında iki toplulu, Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. 1974 yılında ENOSİS yanlısı EOKA örgütünün bir hükümet darbesi üzerine Türkiye garantörlük antlaşmasının kendisine vermiş olduğu yetkiye dayanarak ve Ada'da yaşayan Türk halkın hürriyetlerini temin amacıyla müdafahale hakkını kullanmış ve ada fiilen Güney ve Kuzey olmak üzere iki devlete bölünmüştür.

Federal sisteme dayalı devlet yapısını kurmak için Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğince sarf edilen büyük gayretlerin Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlarca devamlı engellenmesi üzerine 15 Kasım 1983 tarihinde Türk toplumu Bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devletini kurmuştur.

Halen sürdürülen BM çerçevesindeki toplumlararası görüşmelerde Rumlar Ada'nın tek temsilcisi olmayı talep ederken Türk tarafı KKTC'nin geliştirilip tanıtılması veya iki toplulu, eşit federe bir yapayı savunmaktadır. "Kıbrıs Garantörlerin onayı vermediği hiçbir çalışma dahil olamaz" şeklindeki uluslararası antlaşma hükümlere karşın, AB'ne tam üyelik başvurusu yapan Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin başvurusunun muhtemelen 1997 içinde değerlendirilecek olması adadaki gerginliği artırmaktadır.

II) EKONOMİK YAPI

K.K.T.C. Ekonomisinde önem arzeden sektörler (1996 yılı gerçekleşme tahmini verilerine göre) sırasıyla hizmetler (ticaret ve turizm) (%18.2), sanayi (%13.5), tarım (%10.5), ulaştırma ve haberleşme (%9.9), inşaat sanayi (%3.5), mali müesseseler (%11.4)'dır.

Ekonominin en büyük bölümünü oluşturan hizmet sektörü içerisinde turizm gelirleri ise ayrı bir öneme sahiptir. Ülkede son yıllarda gelişerek önem kazanan bir diğer sektör ise GSMH'ya katkısı yaklaşık %5.5 olarak hesaplanan üniversite eğitimi midir.

Ekonomide önemli yere sahip olan tarım sektörü ise ağırlıklı olarak hububat üretimine bağlıdır. Ancak kurak hava koşullarının tarıma etkisi dolayısı ile istikrarsızlıklar yaşanmaktadır.

Başlica ekonomik göstergelere ilişkin verilere aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

TABLO: 1
**KUZEY KİBRİS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE EKONOMİK DURUM
 İLE İLGİLİ ÖZET BİLGİ**

GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (GSMH)

<i>Cari Fiyatlar</i>	<i>Sabit Fiy.(1977)</i>	<i>\$</i>	<i>Büyüme Hızı</i>	
<i>Yıllar</i>	<i>(Milyon TL)</i>	<i>Milyon TL</i>	<i>(Milyon)</i>	<i>%</i>
1991	2.273.696.1	6.604.4	541.4	-5.3
1992	4.037.702.2	7.124.7	585.5	7.8
1993	6.941.224.3	7.547.4	624.9	5.9
1994	16.581.566.8	7.268.3	554.3	-3.7
1995	35.178.971.7	7.457.6	755.7	2.6
1996*	62.105.216.8	7.373.5	767.0	-0.1

TABLO: 2
ENFLASYON

	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>	<i>1995</i>	<i>1996</i>
<i>%</i>	46.33	63.37	61.16	215.01	72.15	87.54

TABLO: 3
İSTİHDAM

	<i>1990</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>	<i>1995</i>	<i>1996*</i>
<i>Ortalama İşsiz Sayısı (Yıllık)</i>	849	1.027	738	569	704	752	800
<i>İşsizlik Oranı (%)</i>	1.18	1.41	1.00	0.75	0.92	0.98	1.10

* Geçici rakamlar.

III) DIŞ TİCARET

KNTC'nin dış ticareti hacim olarak 400-420 milyon \$ ancak bulurken, ihracat 60-70 milyon \$. ithalat ise 360-370 milyon \$ seviyelerindedir.

Başlıca ihracat ürünleri olarak bugün %30'ların altına düşerek eski önemini kaybetmiş olsa da 1980'li yılların başında ihracattaki ağırlığı %70-80'i bulan narenciye, hazır giyim, patates, konsantre gıda, canlı hayvan, kimyasallar, içki ve tütün sayılabilir.

Başlıca ithal ürünlerini ise makina ve ulaşım araçları, kumaş sigara, porselen, mutfağın eşyası, elektrikli ev eşyaları, mineral yakıtlar, gıda ve canlı hayvan teşkil eder.

Dış ticaretin Türkiye dışında büyük bölümü İngiltere, Almanya, Hollanda, İtalya, Fransa, Japonya, ABD, Kuveyt, S. Arabistan, Lübnan, Rusya, Ukrayna, Danimarka ile yapılır.

1995 yılı istatistiklerine göre ithalatın %53.2'si Türkiye, %27.9 AT ülkeleri, %10.2'si Uzak Doğu ülkeleri ve %8.7'si diğer ülkelerle yapılrken, ihracatın %54.6'sı AT, %30.2'si Türkiye, %2.6'sı İslami ülkeleri ve %12.6'sı ise diğer ülkelerle yapılr.

**TABLO: 4
GENEL OLARAK DIŞ TİCARET (Milyon \$)**

<i>Yıllar</i>	<i>Ihracat</i>	<i>Ithalat</i>	<i>Ticaret Hacmi</i>	<i>Denge</i>
1980	44.5	94.4	138.9	-49.9
1990	65.5	381.5	447	-316
1993	54.5	363.9	418.4	-309.4
1994	53.4	286.6	340	-233.2
1995	66.9	366.1	433	-299.2
1996*	68.5	330.0	398.5	-261.5

* Kasım tibatıyla

**TABLO: 5
TOPLAM DÖVİZ GELİRLERİ (Milyon \$)**

	<i>1990</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>	<i>1995</i>	<i>1996*</i>
Toplam Döviz Gelirleri	365.1	274.1	348.0	362.9	282.4	288.7	314.9
Ihracat Gelirleri	65.5	52.5	54.6	54.5	53.4	66.9	66.4
Turizm Gelirleri (Net)	224.8	153.6	175.1	224.6	179.2	218.9	180.3
Görünmeyen Değer Gel.	74.8	68.0	118.3	83.8	49.8	2.9	68.2

* Geçici veriler

IV) TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİ

KKTC'nin hemen her alanda olduğu gibi ticari anlamda da en büyük ortağı ve destekçisi Türkiye'dir. Bunda AB'ne üye bir Yunanistan'ın açık baskıları ile uluslararası kamuoyunda KKTC'nin tanınmamasının etkisi büyktür.

Daha önce de belirtildiği üzere 1995 yılı verileri baz alındığında ithalatta %53.2, ihracatta %30.2 olmak üzere dış ticaretin büyük kısmı Türkiye ile gerçekleştirilmektedir.

TABLO: 6
TÜRKİYE İLE TİCARİ İLİŞKİLER (Milyon \$)

Yıllar	Türkiye'den İthalatı	Türkiye'ye İhracatı	Ticaret Hacmi	Denge
1990	153.5	7.9	161.4	-145.6
1993	150.9	9.1	160.0	-141.8
1994	129.3	10.4	139.7	-118.9
1995	194.8	20.7	215.5	-174.1

Türkiye'den yapılan ithalatta otomobil, petrol ürünleri, arpa ve mısır başta olmak üzere tarım ürünleri, sigara, portland çimentosu, transformator, iletişim cihazları, otomasyon cihazları başlıca ürünler olurken, ihracatta ise narenciye, meyvalı gazozlar, oluklu kağıt, karton kutular, makina yağları ve elektrodlar ile hamderi önem kazanmaktadır.

Son yıllarda özellikle AB üyesi Yunanistan'ın KKTC'ni izole etme gayretlerine karşı yalnız bırakılmamak için Türkiye'nin askeri ve mali yardımlarının arttığı görülmektedir. Yıllık ortalama 50 milyon \$ olarak süregelen Türkiye desteği geçtiğimiz günlerde imzalanan "TC ve KKTC Ekonomik İşbirliği Protokolü" çerçevesinde daha çok yatırımların teşviki amacıyla yönelik olarak 1997 yılında 250 milyon \$'a çıkarılması kararlaştırılmıştır.

KKTC'de kamu finansman açığını sağlıklı gelir kaynaklarıyla karşılayacak, üretimi istihdamı artıracak, devletin ekonomideki payını azaltacak, gelir dağılımını düzeltcecek, hızlı kalkınmayı sağlayacak sosyo-ekonomik politikaların uygulanması zorunluluğundan hareket eden protokol ile;

-Kamu görevlilerinin emeklilik ödemelerinin bütçe dışına çıkarılması,

-Vergi sisteminde bilgisayar destekli vergi idaresi kurulması ve kayıtlı ekonominin vergi kapsamına alınması,

-Özel Tüketim Vergisi ile ilgili düzenlemelerin yapılması,

-Özelleştirmeye hız verilmesi, bu çerçevede bir birimin kurularak gerekiğinde Türkiye Özelleştirme İdaresi Başkanlığıyla işbirliği yapılması.

-TC ile KKTC arasında para birliği çerçevesinde ortaya çıkan likidite sorununun giderilmesi,

-Türk Eximbank kredisinin 5 milyon ABD \$'dan 25 milyon ABD \$'a çıkarılması.

-TC'de turizm, sanayi, tarım ve eğitim sektörleri ile küçük esnaf ve zanaatkarların yararlandığı kredi koşullarının KKTC'deki bu sektörlerde de uygulanması,

-Dış ticaret açığının kapatılması, ihracatın teşvik edilmesi.

-TC ve KKTC turizminin entegre edilmesi.

-Tarım sektöründe Türkiye'de uygulanan kredilendirme ve sübvansiyon sistemlerinin KKTC üreticilerine de aynen uygulanması.

-Su ve turizm altyapı projelerine öncelik verilmesi
konularında çalışmalara başlanması hükmü altına alınmıştır

Bu çerçevede KKTC'nin kurak hava koşullarına karşı Akdeniz'in altından borularla Manavgat'ın suyunun KKTC'ye taşınması projesi gündeme getirilmiştir.

Yabancı Sermaye ve Yatırımların teşviki hususunda bürokrasının azaltılması, dış ticarette serbesiyet sağlanarak bölgenin bir reeksport mamül hazırlanma ve aktarma merkezi yapılabileceği düşüncesi ile ilgili yasa çalışmaları sonuçlanma aşamasına getirilmiştir.

Ayrıca Para Kambiyo rejimindeki kısıtlamalar için kaldırılması yönündeki yasa kısa süre sonra yürürlüğe konacaktır.

Serbest Liman ve Bölgeye Ait Tesvikler

a) İşletme izni almış olan işletmelerin Serbest Bölge'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan kazançları gelir vergisi ile kurumlar vergisinden muaf tutulur.

Ancak Serbest Liman ve Bölge'de imal edilen mallar dışında kalan ve transit ticarete yönelik mal veya hizmetlerin KKTC'ne ihracından sağlanan kazançlar bu muafiyet kapsamı dışındadır.

b) Serbest Bölge'deki faaliyet ve işlemler, gümrük vergisi ödeme yükümlülüğü bakımından Devlet gümrük hattı dışındadır ve gümrük vergisinden tamamen muaf tutulur.

c) Serbest Bölge'de pasaport, seyahat, kambiyo ve dış ticaret mevzuatı uygulanmaz. Dolayısıyla Serbest Bölge'den KKTC'ne ihracatın Japonya veya İngiltere'den KKTC'ne ihracattan farklı bir muamele görmemektedir.

d) AT ülkeleri açısından ise Ticaret Odası'ndan Menşe Şahadetnamesi alınması şartı ile Serbest Bölge'den AT ülkelerine yapılan ihracatın Kıbrıs Cumhuriyeti - AT arasındaki anlaşmalarla saptanmış kotalardan yararlanma olanağı vardır.

e) Serbest Liman ve Bölge de ilgili bakanlıktan izin alınmak suretiyle yabancı uzman, muhendis ve teknik personel çalışma olanağı verilmektedir.

f) Serbest Bölge de iş yeri inşa etmeye uygun arazi, 21 yıl süre ile yatırımcılara kiralanır. İstek üzerine bu süre iki kez uzatılarak 63 yila kadar çıkarılabilir.

g) Serbest Liman ve Bölge'de, her türlü deniz bakım ve onarımı, her türlü imalat ve üretimi, bankacılık ve sigortacılık hizmetlerini yürütme, eşya depolanması, bunların işlem görerek veya aynen başka ülkelere ihraç etme olanakları vardır.

Sanayi Yatırımlarına Verilen Tesvikler

1- Organize Sanayi Bölgeleri'nden Arazi Kiralanması:

- a) Alt yapısı (yol, su, elektrik, telefon, kanalizasyon) hazır
- b) Araziler 33 yıl gibi uzun vadeli kiralananır. Bilahare 33 yıllık iki devre daha uzatılabilir.
- c) Arazilerin yıllık kirasi 26.000 - 32.000.-TL/m²'dir.
- d) İlk on yıllık sürede kira kıymeti sabittir.

2- Bir sanayi işletmesinin kurulması veya mevcut bir sanayinin geliştirilmesi için gerekli olan makine, teçhizat ve tesisat, yürürlükteki gümrük vergileri ile ilgili yasalara bakılmaksızın, gümrük vergisinden tamamen bağıskık tutulur.

- 3- KKTC sınırları içinde yatırım yapan veya işten bir yabancı gerçek veya tüzel kişisinin, böyle bir yatırım veya işletmeden elde edilen net kardan, yatırımın filen bünyesine girmiş bulunan sermaye~~risabet~~ eden net miktarların %100'üne kadar olan kısmını dışarıya döviz olarak transfer edebilir.
- 4- Yabancı veya yabancı iştiraklı bir sanayi kuruluşunun tasfiyesi veya hisse senetlerinin satışı suretiyle hissedarların sağlayacağı hasılatın, KKTC sınırları dışına döviz olarak transferi ilgili yasada belirtilen kurallar çerçevesinde serbesttir.
- 5- Yabancı sermaye sahibi kazancının tümünü veya bir kısmını kuruluşun ana sermayesine ekleyebilir, kapasite artırımı yapabilir veya başka bir sanayi kuruluşuna yatırabilir.
- 6- Sanayi sektörüne yatırım yapmış bir gerçek veya tüzel kişi, işletmesinde yabancı uzman teknisyen veya kalifiye işçi çalıştırabilir.
- 7- Sanayi yatırımları için düşük faizli selektif kredi verilir.

İhracatın kolaylaştırılması ve verilen teşviklerin artırılması için yeni Teşvik Yasa Tasarısı hazırlanmıştır. Söz konusu tasarısı ile mevcut teşviklere ilaveten aşağıdaki teşviklerin verilmesi hedeflenmektedir.

- 1- İş yerinde kendi işçilerini taşımada kullanılmak üzere 12 kişiden fazla işçi taşıma kapasiteli araçlara %50 oranında gümrük ve fon indirimi
- 2- 600 bin ABD Doları döviz veya muadili Türk Lirası üzerine Sanayi Yatırım Şartnamesi özel ve tüzel kişilere bir adet motorlu araca gümrük muafiyeti
- 3- Amortisman indirimine ek olarak, sabit yatırım maliyeti üzerinden %100 oranında yatırım indirimi
- 4- Düşük faizli kredi sağlanması
- 5- İnşaat ruhsatı ile ilgili Vergi, Reşim ve Harçlardan muafiyet
- 6- Hammadde ile ilgili Gümrük vergisi ve stopaj vergisi muafiyeti
- 7- Fuar ve Sergilere katılma yardımı
- 8- Gelir ve Kurumlar Vergisi muafiyeti
- 9- Kâima Değeri Vergisi ertelemesi

EK. I

TİCARİ TARİFELER: (Kod No: 03, 04)

Bu tarife sanat, iş, veya meslek maksatları için kullanılan ofis ve binalar, Cami, Klise, hastahane, otel, pansiyon, okul, kulüp ve benzeri yerler. Kamu kuruluşları ve özel kuruluş binaları müesseseler ve Kurumlarda tüketilen elektrik enerjisine uygulanır.

Tarife Kod No: 03

İşıklandırma, ısıtma ve diğer maksatlar için tesis edilmiş aygıtların toplam kapasitesinin 75 kVA'yi geçmemesi halinde tüketici bu tarifeyi seçebilir. Bu tarife çerçevesinde her 2 aylık devre için uygulanacak ücretler;

i) Sabit Ücret:

Tek fazlı tesisler için : 420.000.-TL

Çok fazlı tesisler için: 790.000.-TL

ii) Tüketim ücreti:

Tüketilen her Kws'lik enerji için : 8,900.-TL

Tarife Kod No. 03'ü seçen tüketiciler bu tarifeyi en az bir yıl kullanmak zorundadırlar. Uygun başka bir tarifeye geçmek isteyen tüketiciler bir yıllık zorunlu kullanım müddetinin dolmasından en az bir ay önce Kurumu haberda etmelidirler.

Tarife Kod No: 04

İşıklandırma, ısıtma ve diğer maksatlar için tesis edilmiş aygıtların toplam kapasitesinin 75 kVA'yi geçmesi halinde bu tarife uygulanır. Pik yükleri 20 kVA ve üzerinde olan tüketiciler de bu tarifeyi seçebilirler.

Bu tarife çerçevesinde bir aylık her devre için uygulanacak ücretler;

i) Sabit Ücret :

Pik yük göstergesinin bir aylık devre içерisinde belirleyeceği pik yükü her kVA'sı için 160.000.-TL

ii) Tüketim ücreti:

Ay içerisinde çekilecek pik yükün her Kva'sına 100 Kws'lik enerji takabül edecek şekilde hesaplanacak miktarla kadar olan enerjinin Kws'ı 8.400.-TL

Yukanda hesaplanacak miktarı aşacak enerjinin Kws'ı 7.000.-TL

Pik yük, Kurum tarafından uygun bir ölçü aleti ile saptanacak ve hesap ayı içerisindeki en yüksek değer dikkate alınacaktır. Pik yükün 20kVA/nm altında tesbit edilmesi halinde sabit ücret 20 Kwa'ya göre hesaplanır.

Tarife Kod No: 04'ü seçen tüketiciler bu tarifeyi en az bir yıl kullanmak zorundadır. Uygun başka bir tarifeye geçmek isteyen tüketiciler bir yıllık zorunlu kullanım müddetinin dolmasından en az bir ay önce Kurumu haberda etmelidirler.

ENDÜSTRİ TARİFELERİ (Kod No: 05, 06)

Bu tarifeler fabrikalarda, sanayi ve endüstriyel maksatlar için kullanılan tesislerde, değirmenlerde, ve pompalama istasyonlarında tüketilen enerji için uygulanır.

Tarife Kod No: 05

Işıklandırma, ısıtma ve diğer maksatlar için tesis edilmiş aygıtların toplam kapasitesinin 75 kVA'yi geçmemesi halinde tüketici bu tarifeyi seçebilir. Bu tarife çerçevesinde her 2 aylık devre için uygulanacak ücretler;

i) Sabit ücret:

Tek fazlı tesisler için 420.000.-TL
Çok fazlı tesisler için 790.000.-TL

ii) Tüketim ücreti:

Tüketilen her Kws'lık enerji için ..... 7.350.-TL/Kws.

Tarife Kod No: 05'i seçen tüketiciler bu tarifeyi en az bir yıl kullanmak zorundadırlar. Uygun başka bir tarifeye geçmek isteyen tüketiciler bir yıllık zorunlu kullanım müddetinin dolmasından en az bir ay önce Kurumu haberda etmelidir.

Tarife Kod: 06

Işıklandırma, ısıtma ve diğer maksatlar için tesis edilmiş aygıtların toplam kapasitesinin 75 kVA'yi geçmesi halinde bu tarife uygulanır. Pik yükler 20 kVA ve üzerinde olan tüketiciler de bu tarifeyi seçebilirler. Bu tarife çerçevesinde bir aylık her devre için uygulanacak ücretler;

i) Sabit Ücret:

Pik yük göstergesinin bir aylık devre içerisinde belirleyeceği pik yükün her kVA'sı için 160.000.-TL

ii) Tüketim Ücreti:

Ay içerisinde çekilecek pik yükün her kVA'ına 100 Kws enerji teklabul edecek şekilde hesaplanacak miktarı kadar olan enerjinin Kwsı ..... € 800.-TL

Yukarıda hesaplanacak miktarı aşacak enerjinin Kwsı 5.400.-TL

Pik yük Kurum tarafından uygun bir ölçü aleti ile saptanacak ve hesap ayı içerisindeki en yüksek değer dikkate alınacaktır.

Pik yükün 20 Kwa'nın altında tesbit edilmesi halinde sabit ücret 20 Kwa'ya göre hesaplanır. Pik yük göstergesi olmayan tesislerde Pik yük göstergesi takılana kadar Pik Yük Kurumu tarafından belirlenecektir.

Tarife Kod no: 06'yi seçen tüketiciler bu tarifeyi en az 1 yıl kullanmak zorundadır. Uygun başka bir tarifeye geçmek isteyen tüketiciler 1 yıllık zorunlu kullanım müddetinin dolmasından en az bir ay önce Kurumu haberda etmelidirler.

TURİZİM TARİFELERİ: (Kod No: 07-08)

Bu tarifeler Turizm amaçları için kullanılan Turistik belgeye sahip oteller, tatil köyü, konaklama tesisleri ve üniversitelerde tükettilen enerji için uygulanır.

Tarife Kod no:07

Işıklandırma, ısıtma ve diğer maksatlar için tesis edilmiş aygıtların toplam kapasitesinin 75kVA'yi geçmemesi halinde tüketici bu tarifeyi seçebilir. Bu tarife çerçevesinde her iki aylık devre için uygulanacak ücretler

i) Sabit Ücret:

Tek fazlı tesisler için 420.000.TL

Çok fazlı tesisler için 790.000.-TL

ii) Tüketim Ücreti:

Tüketilen her Kws'lık enerji için 7.350.-TL

Tarife Kod No: 07'yi seçen tüketiciler bu tarifeyi en az bir yıl kullanmak zorundadırlar. Uygun başka bir tarifeye geçmek isteyen tüketiciler 1 yıllık zorunlu kullanım müddetinin dolmasından en az bir ay önce Kurumu haberdar etmelidirler.

Tarife Kod No: 08

Işıklandırma, ısıtma ve diğer maksatlar için tesis edilmiş aygıtların toplam kapasitesinin 75 kVA'yi geçmesi halinde bu tarife uygulanır. Pik yükleri 20kVA ve üzerinde olan tüketiciler de bu tarifeyi seçebilirler

Bu tarife çerçevesinde bir aylık her devre için uygulanacak ücretler:

i) Sabit Ücret:

Pik yük göstergesinin bir aylık devre içerisinde belirleyeceği pik yükün her kVA'sı için 160.000.-TL

ii) Tüketim Ücreti:

Ay içerisinde çekilecek pik yükün her kVA'sına 100 Kws. enerji tekabül edeceğin şekilde hesaplanacak miktara kadar olan enerjinin Kws'ı 6.800.-TL

Yukarıda hesaplanacak miktarı aşacak enerjinin Kws'ı 5.400.-TL

Pik yük Kurum tarafından uygun bir ölçü aleti ile saptanacak ve hesap ayı içerisindeki en yüksek değer dikkate alınacaktır.

Pik yükün 20 kVA'nın altında tesbit edilmesi halinde sabit ücret 20 kVA'ya göre hesaplanır. Pik yük göstergesi olmayan tesislerde Pik yük göstergesi takılana kadar Pik Yük Kurumu tarafından belirlenecektir.

Tarife Kod no: 08'yi seçen tüketiciler bu tarifeyi en az 1 yıl kullanmak zorundadır. Uygun başka bir tarifeye geçmek isteyen tüketiciler 1 yıllık zorunlu kullanım müddetinin dolmasından en az bir ay önce Kurumu haberdar etmelidirler.

DIŞ TİCARETTE STANDARDİZASYON ISO 9000, CE İŞARETİ

Muzaffer SOYSANLI
Dış Ticaret Müsteşarlığı
Dış Ticarette Standardizasyon Genel Müdürlüğü
Genel Müdür Yardımcısı

23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC

DIŞ TİCARETTE STANDARDİZASYON, ISO 9000, CE İŞARETİ

Bu başlık altındaki uygulamalar hakkında bilgi vermeden önce, standart ve teknik düzenleme kavramlarının açıklanması yararlı olacaktır.

STANDART VE TEKNİK DÜZENLEME

Standart kelimesi, sözlüklerde “belirli bir tipe göre yapılmış”, “belirli ölçülere, yasaya, kullanıma uygun olan” olarak geçmektedir. Standardı kısaca, “ürün ve hizmetlerin özelliklerini ve esaslarını belirten teknik metin” olarak tarif etmek mümkündür. Standardizasyon ise, Milletlerarası Standardizasyon Teşkilatı (ISO) tarafından “belirli bir faaliyetle ilgili olarak ekonomik fayda sağlamak üzere bütün ilgili tarafların yardım ve işbirliği ile belirli kurallar koyma ve bu kuralları uygulama işlemi” olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye'de standartlar, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından hazırlanmaktadır.

Standartlar; **madde** standartları (maden cevherleri gibi), **ürün** standartları (sanayi ürünler), **mahsul** standartları, **usul (metod)** standartları (örneğin yemeklik zeytinyağı muayene metodları standarı), **hizmet** standartları olarak sınıflandırılabilir.

Standart metinleri; Konu, Tanım, Kapsam (ürünün/hizmetin tanımı, standardın kapsadığı çeşitler ...); Sınıflandırma ve Özellikler (çeşitler, sınıflar, sınıf özellikleri, tipler, boylara ayırma, malzeme özelliği, yapış özelliği, boyut, toleranslar ...), Numune Alma, Muayeneler ve/veya Deneyler; Piyasaya Arz (ambalajlama, istif, işaretleme, depolama, taşıma, saklama ...); Çeşitli Hükümler bölümlerinden ve bazı durumlarda eklerden oluşur. Bir standartta, diğer standartlara, özellikle metod standartlarına atıfta bulunulabilir. Standartlar hazırlanıktan sonra, teknolojik gelişmelere paralel olarak güncelleştirilir.

Standartlar, idari hükümler içermeyen ve uyuşması ihtiyacı olan teknik metinlerdir. Bir standart, tamamı veya bazı maddeleri ilgili Bakanlık tarafından Resmi Gazetede bir Tebliğle yayımılandığı takdirde, **zorunlu standart** olur. Tebliğde, standart metninin yanısıra, standarda kimlerin uyması gereği, denetimin kim tarafından ve hangi yasalara göre yapılacağı gibi idari hükümler de yer alır. Bu tür Tebliğler, birer **Teknik Düzenlemedir**.

Günümüzde uluslararası ticarette gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları gibi sınırlamalar önemini yitirmiştir, 1970'li yıllarda önem kazanmaya başlayan ve standartlar ve benzeri düzenlemeler şeklinde ortaya çıkan “teknik engeller” uluslararası ticarete yön vermeye başlamıştır. Söz konusu engeller sağlık, güvenlik, tüketici ve çevre koruması gibi haklı gereklere dayandırıldıkları ve tespit edilmeleri kolay olmadığı için sürekli gelişmişlerdir.

Teknik engellerin hangi amaçla uygulanmaya konulduklarının belirlenmesi ve dış ticaret akımları üzerindeki olumsuz etkilerinin ölçülmesi oldukça zordur. Bu zorluk yüzünden, teknik engellerin gelişmekte olan ülkelere karşı kullanımı giderek yaygınlaşmakta ve dünya ticaretini bir ölçüde tehdit eder hale gelmektedir.

Daha önce GATT olarak bilinen, Dünya Ticaret Örgütü / Ticarette Teknik Engeller Anlaşması'nın kuralları, ticari kalite bakımından değil, yalnızca "sağlık", "güvenlik", "çevre korunması" ve "tüketicinin doğru bilgilendirilmesi" gibi yönlerden teknik düzenleme yapılmasına olanak vermektedir. Ayrıca denetimler şeffaf olmalı, ülkeler arasında ayırmalı, yerli ürünler de aynı teknik düzenlemeye tabi olmalıdır. Teknik düzenlemeler bu amaçların dışına çıkmamalı ve uluslararası ticaret için kısıtlayıcı olmamalıdır.

Teknik düzenlemelerin en yaygın örneği Avrupa Birliği'nde (AB) görülmektedir. Birlik Konseyi'nin 1985 yılında yürürlüğe konulan "Yeni Yaklaşım Kararı"na göre, bazı ürün grupları için insan sağlığı ve güvenliği, tüketici ve çevrenin korunması, ulusal güvenlik vb. temel gerekleri karşılamak üzere bazı zorunlu düzenlemeler yapılarak Avrupa Birliği direktifi haline getirilmekte ve Birlik Resmi Gazetesi'nde yayımlanmaktadır.

DIS TİCARETTE STANDARDİZASYON MEVZUATI

Türkiye'de standartları **ithalatta** zorunlu uygulamaya koyma görev ve yetkisi, 8.1.1996 tarih ve 96/7794 sayılı Dış Ticarette Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı uyarınca, Dış Ticaret Müsteşarlığındadır. Aynı Karar uyarınca, diğer Bakanlık ve Kuruluşların görev alanına giren konularda, ithalatta yapılacak denetimler de, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayımlanan Tebliğlerde belirtilen esaslar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

1.2.1996 tarih ve 22541 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Dış Ticarette Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı uyarınca, son olarak 25.12.1996 tarih ve 22858 sayılı Resmi Gazete'de bir Yönetmelik ve 5 adet Tebliğ yayımlanmıştır. Yönetmelik, büyük ölçüde ihracatta yapılan zorunlu standart denetimleri ile, Tebliğler ise ithalatta yapılan kontrollerle ilgilidir.

Ihracatta Zorunlu Standart Denetimleri

1930'lu yillardan buyana, uluslararası piyasada Türk tarım ürünlerinin şöhretinin korunması amacıyla, tarım ürünleri ihracatında **kalite kontrolü** yapılmaktadır. Sozkonusu kontroller, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (AEK) Standartlarına ve bu konudaki OECD çalışmalarına paralel olarak, Dış Ticaret Müsteşarlığı Taşra Teşkilatı bünyesindeki Dış Ticarette Standardizasyon Denetmenlikleri tarafından yürütülmektedir.

Yaş meyve-sebzeler, kuru ve kurutulmuş meyveler, yemeklik bitkisel yağlar, bakliyat, pamuk ve tiftikten oluşan ihracatta zorunlu standart denetimine tabi ürünler Yönetmelik eki listede belirtilmiş, standart denetiminde uygulanacak esaslar da Yönetmelikle düzenlenmiştir.

Ihracatçının ilgili Dış Ticarette Standardizasyon Denetmenleri Grup Başkanlığına başvurmasından sonra, en geç yirmi dört saat içinde, mal standardındaki kriterlere göre denetleme yapılır. İhraç partisi standardına uygun bulunduğu takdirde, ihracatçısına gümrükler ibraz edilmek üzere "Kontrol Belgesi" verilir. Kontrol belgesi üzerinde geçerlilik süresi belirtilir, ayrıca kontrol belgesi ile mal arasındaki bağlantıyı

sağlamak için, ambalajlar üzerindeki parti numarası ve diğer resmi işaretler kontrol belgesine yazılır. Gerek görülmeli halinde, ambalajların üzerine denetlendığını gösteren işaret konulur ve ambalajların sonradan açılmasını önlemek için gerekli tedbir alınır.

Yönetmelikte, ihracatçılara bazı muafiyetler de tanınmıştır. Buna göre; TS-EN-ISO 9000 veya EN-ISO 9000 belgesi sahibi üretici ihracatçının, bu belgeleri gümrüğe ibrazı halinde, kontrol belgesi aranmamaktadır. Yurt dışında inşaat, tesisat ve montaj işi alan müteahhitler tarafından, işçilerinin ihtiyacı olan zorunlu standartlar kapsamındaki maddelerin ihracında, ilgili merci tarafından düzenlenecek ihrac müsaadesinin gümrük idaresine ibrazı yeterli görülmekte, ayrıca kontrol belgesi aranmamaktadır. Harekete İşleme Rejimi kapsamında yapılan ihracat ile Bedelsiz İhracat da, zorunlu standart denetiminden muaf tutulmuştur.

Ayrıca, ilk kez 1996 yılında "Ticari Kalite Denetim Yeterlilik Belgesi" uygulaması başlatılmıştır. Sözkonusu düzenleme, belirli bir kalite düzeyini yakalamanı ihracatçılara, parti bazında yapılan kontrollerden muafiyet tanınarak, 1 yıl geçerli bir belge verilmesi esasına dayanmaktadır ve halihazırda pilot proje olarak çekirdeksiz kuru üzümde uygulanmaktadır. Ticari Kalite Denetim Yeterlilik belgesi alınabilmesi için, firmmanın, ticari kalite kontrolü yapabilecek yeterlikte eleman istihdam etmesi, laboratuvara sahip olması ve son iki yılda, yapılan zorunlu standart denetimlerinde reddedilen (standarda uygun çıkmayan) ihracat partisi bulunmaması gerekmektedir.

İthalatta Yapılan Denetimler

Dış Ticarette Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı'na dayanılarak, 25.12.1996 tarih ve 22858 sayılı Resmi Gazete'de 5 adet Tebliğ yayımlanmıştır. Sözkonusu Tebliğler, ithalatta çeşitli Bakanlık ve Kuruluşlarca yapılacak kontrollerle ilgilidir. Tebliğler kapsamında yer alan malların ithalinde, ilgili Bakanlık ve Kuruluştan "Kontrol Belgesi" veya "İthal Malı Belgesi" alınması gerekmektedir.

Zorunlu Standart Denetimleri TSE Tarafından Gerçekleştirilen Sanayi Ürünleri İle İlgili Dış Ticarette Standardizasyon (97/1) Sayılı Tebliğ

İç piyasada zorunlu uygulamada bulunan standartlar kapsamındaki 950 civarındaki mal grubunun ithalatında, uygunluk değerlendirmesi TSE tarafından yapılmaktadır. Bu standartlar kapsamında yer alan ürünler gümrüğe geldiklerinde, TSE tarafından numune alınmakta ve standartta belirtilen esaslara göre uygunluk değerlendirmesi yapılmaktadır. Standarda uygun çıkan malların ithali için, gümrüklerde ibraz edilmek üzere "**İthal Malı Belgesi**" verilmektedir. Standarda uygun çıkmayan malların ithaline ise gümrük idarelerince izin verilmemektedir.

İthalatta zorunlu standart denetimi uygulamasının da istisnaları vardır. Buna göre; Dahilde İşleme rejimi kapsamında yapılan ithalat ile, TS-EN-ISO 9000 Belgesi, Milli Savunma Bakanlığı'na verilen AQAP Belgesi, ilaç üreticilerine verilen GMP Belgesi veya otomotiv üretimine münhasır "İmalat Yeterlilik Belgesi" sahibi sanayicilerin kendi ihtiyaçları için yapacakları ithalat zorunlu standart denetiminden muaf tutulmuştur.

Ayrıca, gümrük birliği çerçevesinde, AB normlarına göre belgelendirilmiş, örneğin CE işaretini taşıyan ürünlerin ithalinde denetim yapılmamaktadır. TSE markalı üretim yapan sanayicilere de, bu markayı taşıyan ürünlerin üretiminde kullandıkları malların ithalinde, denetim yapılmadan uygunluk belgesi verilmektedir.

Bu istisnalara ek olarak, uygulamada karşılaşılan güçlükleri bertaraf etmek amacıyla taliimatlar yolu ile bazı uygulama kolaylıklarını da getirmektedir.

İthalatta Zorunlu Standart Denetimleri Dış Ticarette Standardizasyon Denetmenleri Tarafından Gerçekleştirilen Tarım Ürünleri İle İlgili Dış Ticarette Standardizasyon (97/2) Sayılı Tebliğ

Standardı ihracatta zorunlu uygulamada bulunan ürünler, ithalatta da zorunlu standart denetimine tabidir. Bu denetimler, ihracatta olduğu gibi, Dış Ticarette Standardizasyon Denetmenlikleri tarafından yapılmaktadır. Burada amaç, ihracatta zorunlu standart denetimine tabi tarımsal ürünlerin ithalatında da aynı denetimlerin yapılarak, kalitesiz ithal ürünlerin ihraç ürünlerimiz ile karıştırılmasının ve ihraç ürünlerimizin kalitesinin düşmesinin önlenmesidir.

Denetimleri Çevre Bakanlığı Tarafından Gerçekleştirilen, Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Maddelere ve Atıklara İlişkin Dış Ticarette Standardizasyon (97/3) Sayılı Tebliğ

Sözkonusu Tebliğ hukumlerine göre, çevre yönünden risk taşıyan kimyasal maddelerin, hurdaların ve bazı katı yakıtların ithali için, Çevre Bakanlığı'ndan kontrol belgesi alınması gerekmektedir. Ayrıca, çevre yönünden risk taşıması sebebiyle ithali yasak olan maddeler de (kimyasal atıklar, plastik kırıntıları, kullanılmış dış lastikler gibi) bu Tebliğ'de yer almaktadır. Tebliğ, büyük oranda Tehlikeli Atıkların Sınır Otesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Kontrol belgesinde, maddenin cinsi, menşei, ithalatçının ünvani, malın giriş gümrüğü gibi bilgiler yer almaktadır. Bu belge, ithalat öncesinde ithalatçı tarafından doldurularak, proforma fatura, analiz sertifikasının ve noter tastıklı tercümeleri ile birlikte Çevre Bakanlığı'na başvurulur. Anılan Bakanlıkça uygun görülen kontrol belgeleri onaylanarak, sıli ithal sırasında gümrüklerde ibraz edilmek üzere ithalatçılara verilir. Kontrol belgeleri, onaylandıkları tarihten itibaren 6 ay süre ile geçerlidir.

Denetimleri Sağlık Bakanlığı İle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarafından Yapılan İthal Mallarının Kalite ve Sağlık Yönünden Kontrolüne İlişkin Dış Ticarette Standardizasyon (97/4) Sayılı Tebliğ

Sözkonusu Tebliğ gereğince; ilaç, kozmetik, temizlik maddeleri ile bunların hammaddeleri ve bazı tıbbi sarf malzemelerinin ithalatı için Sağlık Bakanlığı'ndan; her türlü gıda maddesi (gıda üretiminde kullanılan, ambalaj malzemesi dahil bütün maddeler), tarım ürünleri, hayvansal ürünler, veteriner ve zirai mücadele ilaçları ve bunların hammaddelerinin ithalatı için ise, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan kontrol belgesi alınması gerekmektedir.

Kontrol belgeleri, ithalat öncesinde ithalatçı firma tarafından doldurularak, proforma fatura ve malın çeşidine göre, Sağlık Sertifikası, Analiz Sertifikası, Pedigri Belgesi, Tohumluk Sertifikası gibi ilgili Bakanlıkca istenecek belgelerle birlikte, Tebliğ'de belirtilen Bakanlığa başvurulur. Bakanlıkça uygun görülen kontrol belgeleri onaylanarak, fiili ithal sırasında gümrüklerde ibraz edilmek üzere ithalatçılara verilir.

Kontrol belgeleri, bazı istisnalar dışında, ilgili Bakanlık tarafından onaylandıkları tarihten itibaren 12 ay süre ile geçerlidir.

Araç Dış Lastiklerinin İthalatında Uygulanacak Esaslara İlişkin Dış Ticarette Standardizasyon (97/5) Sayılı Tebliğ

Bu Tebliğ gereğince, araç dış lastiklerinin fiili ithal tarihinde 6 aydan daha eski olmaması gerekmektedir. Ayrıca lastığın üzerinde; üretildiği ülke adı, ticari marka, ebadı, konstrüksiyon tipi, yük indeksi, hız sınıfı ve üretim haftasını belirtir seri plakasının yer olması gerekmektedir. Bu hususlar gümrükte kontrol edilmekte ve bu şartları taşımayan lastiklerin ithaline izin verilmemektedir.

ISO 9000 KALİTE GÜVENCE SİSTEMİ

Pazarlama stratejilerinde tüketicinin, tüketici tercihinde de kalitenin önemini giderek artması sonucu, ürün ve işletme yönetiminde "Toplam Kalite Yönetimi" ve "Kalite Güvencesi Sistemi" gibi kavamlar önem kazanmıştır.

Toplam Kalite Yönetimi (Total Quality Management), kısaca, bir işletmede her işin bir defada ve sıfır hata ile yapılması ve müşterinin yüzde yüz tatmin edilmesi olarak tanımlanabilir. Toplam Kalite Yönetimi, sıfır hata ilkesini temel aldığı için, hammadde, hatta sözleşme aşamasında başlayan, yan sanayileri de kapsayan, üretimin her aşamasının yanısıra, satış sonrası hizmetleri de içeren bir süreç niteliğindedir.

Kalite Güvencesi Sistemleri ile ilgili standartlar Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO) tarafından 1980'lerde hazırlanmıştır. ISO, üye ülkelerin milli kalite sistemi standartları çerçevesindeki tecrübelerini de dikkate alarak hazırladığı kalite standartları serisini ISO-9000 adı ile 1987 yılında yayımlamıştır. 1988 yılında Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) bu standartları EN 29000 adı altında aynen kabul etmiş, 1996 yılından itibaren de ISO ile CEN arasında uyum sağlanarak, bu seri EN-ISO-9000 serisi adını almıştır.

ISO- 9000 ileri bir kalite güvencesi sistemi olup, kalitenin üretimin içine dahil edilmesini esas alır. Bu amaçla, bir mamulde, belirli bir kalite elde edilebilmesi ve bu kalitenin garanti edilebilmesi için üretim ve kontrol açısından takip edilecek yöntemleri genel çizgileriyle tarif eder. ISO-9000 serisi, özellikle ilk üçü birbirini tamamlar nitelikte standartlar olan dört bölümden oluşmaktadır:

ISO-9001: Mamul *tasarımındaki* kalite güvencesini belirleyen bir sistemdir. Üretici malın kalite güvencesinden, tasarımından pazarlamaya kadar olan bütün aşamalarda sorumludur.

ISO-9002: *Üretimde* kalite güvencesini belirleyen ve istenilen şartlara uygun üretimin sağlanması için gerekli düzenlemeleri belirleyen bir standarttır. Bu standart,

belirlenen isteklere uygunluğun üretim sırasında sağlanmasının gerektiği durumlar içindir.

ISO-9003: *Son muayene ve deneylerde kalite güvencesi modelini tarif eder.*

ISO-9004: *Kalite yönetimi konusunda bir kılavuz olup, belirlenen hedefleri, istenilen standartları gerçekleştirmek için ürün ve hizmetlerin kalitesini etkileyen teknik, idari, insan faktörlerini kontrol altında tutmak için nasıl organize olunması gereğini tarif eder.*

Kalite güvencesi sistemi kurmak ve kalite güvencesi belgesi almak bir masraf olarak görülmemeli, yatırım olarak değerlendirilmelidir. Bu sistem sonucunda üretimdeki kayıplar en aza indirilmekte, kaynakların daha rasyonel kullanılması sayesinde verimlilik artmaktadır, bu yolla maliyetler de düşmektedir.

Maliyetlerdeki azalmanın sağladığı fiyat avantajının yanı sıra, ISO 9000 belgesine sahip olmak firmaların ve ürünlerinin prestijini artırrarak pazarlamada kolaylıklar sağlamaktadır. Ayrıca, yukarıda açıklandığı gibi, toplam kalite yönetiminden dışarıdan satın alınacak hammaddeleri de kapsadığından, ISO 9000 sistemini kurmuş olan büyük sanayi kuruluşlarına yarı mamul sağlayan firmaların da kalite güvence sistemi kurmaları gerekmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde tarım ürünlerinde ISO 9000 belgesi arayan ithalatçıların sayısı giderek artarken, sanayi ürünlerinde ve özellikle bilahare açıklanacak olan Yeni Yaklaşım Kararı kapsamındaki bazı ürünlerde ISO 9000 belgesi pazarlamada kolaylık sağlayıcı bir araç olmakta olmuş, CE işaretini almanın, yanı Avrupa Birliği ülkelerine mal satmanın ön şartı haline gelmiştir.

CE İŞARETİ

Avrupa Birliği Direktifleri kapsamındaki ürünler, temel gerekleri karşıladığı belirten CE işaretini taşımak zorundadırlar. CE işaretinin hangi ürünler için ve ne şekilde verileceğini belirleyen mevzuata "Düzenlenmiş Alan" adı verilmektedir. Düzenlenmiş Alan'ın kapsamındaki ürünlerin sayısı giderek artmaktadır. "Düzenlenmemiş Alan"da kalan ürün gruplarında ise, CE işaretini uygulaması bulunmamakta ve üye ülkeler, Avrupa Birliği mevzuatı dışında, kendi mevzuatlarının gereğini talep etmektedirler.

Bu çerçevede, 1985 yılından itibaren geliştirilen bir sistem olan Yeni Yaklaşım kamu yetkililerinin insan ve hayvan sağlığının ve emniyetinin, tüketici ve çevrenin korunmak zorunda olduğu fakat bu zorunluluğun ticarette engellere yol açtığı alanlarda uygulanacak bir takım genel ilkelerden oluşur. Bu yaklaşımı göre, malların Avrupa Birliği standartlarına uyma zorunluluğu yoktur. Ancak, bazı mamul grupları için asgari güvenlik gerekleri gözönüne alınarak birtakım zorunlu teknik düzenlemeler belirlenmektedir. Bunlar Avrupa Birliği "Direktif'i haline getirilmekte ve Birlik Resmi Gazetesi'nde yayımlanmaktadır. Bir başka deyişle, mamullerin tek tek standartlarının uyumlAŞtırılması yerine birbirine benzeyen mamuller aynı grupta toplanarak, tek bir direktif ile asgari güvenlik koşulları sağlanmaya çalışılmaktadır.

1997 yılı başı itibarı ile, 17 ürün grubu için yeni yaklaşım direktifi yayımlanmıştır. Bu Direktifler; Alçak Gerilim Cihazları, Basit Basınçlı Kaplar, Öyuncakların Emniyeti, İnşaat Malzemeleri, Elektromanyetik Uygunluk, Makinalar, Kişisel Korunma Araçları, Otomatik Olmayan Tartı Aletleri, Aktif Yerleştirilebilen Tıbbi Cihazlar, Gaz Yakan Aletler, Telekomünikasyon Terminal Donanımı, Sıcak Su Kazanları, Tıbbi Cihazlar, Sivil Kullanım İçin Patlayıcılar, Patlayıcı Ortamlarda

Kullanılan Ekipman ve Koruyucu Malzemeler, Gezi Amaçlı Tekneler, Asansörler ile ilgilidir.

Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamındaki ürünlerin Avrupa Birliği'nde serbest dolaşma girebilmeleri için, CE işareteti taşımaları gerekmektedir. CE işaretetinin nasıl alınacağı ise, Yeni Yaklaşım Kararı'nı tamamlayıcı nitelikte Kararlar olan **Global Yaklaşım ve Modüler Yaklaşım** Kararları ile belirlenmiştir.

CE İşareteti Nasıl Alınır

Oyuncaklar gibi düşük riskli ürünlerde üretici tarafından uygunluk deklarasyonu yapılması yeterli olurken, elektrikli testere gibi yüksek risk taşıyan ürünlerde ise, Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanmış bulunan **onaylanmış kurumlardan** test raporu alınması gerekmektedir.

Global Yaklaşım Kararı'nda belirtilen kriterlere göre faaliyet gösteren ve Modüler Yaklaşım Kararı'na uygun olarak üreticiler tarafından hazırlanan teknik dosyaları inceleyen onaylanmış kurumlar (Notified Bodies), uygunluk değerlendirme prosedürlerinin gereklerini direktiflerde belirtildiği şekilde yürüten kurumlardır. Bu kurumlar, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin kurumları olup, kendi ülkelerinin yetkili makamları tarafından yetkinlikleri onaylanmış ve AB Komisyonuna bildirilmiş olması gereklidir. Onaylanmış kurumlar, onaylandıkları alanlar için uygunluk değerlendirme hizmetini gerek Birlik içinde gerekse üçüncü ülkelerdeki kişilere sunmakta serbesttir. Bu kurumlar, aktivitelerini başka bir Üye Devletin topraklarında ya da üçüncü bir ülkede, gerek kendi olanaklarıyla gerekse dış bürolarındaki personeli yoluyla yürütebilirler. Ancak, belgeler, alt kuruluşlar tarafından ve onların adına değil de her zaman onaylanmış kurum tarafından ve onun adına basılır. Başka bir Üye Devlette kurulu bir alt kuruluş, ancak o Üye Devlet tarafından onaylandığı takdirde belge verebilir.

KOBİ YATIRIMLARINDA DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMA ESASLARI VE İHRACAT TEŞVİK TEDBİRLERİ

**Hasan Ali ERDEM
Dış Ticaret Müsteşarı^{lığı}
İhracat Genel Müdürlüğü
Daire Başkanı**

**23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC**

İHRACATA YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI VE SEKTÖREL DİŞ TİCARET ŞİRKETLERİ

Türkiye'de 1980'den sonra benimsenen "dışa açık büyümeye modeli" çerçevesinde istikrar ve sürekliliğin temini için ülke ekonomisinin rekabet gücünün uluslararası piyasaların rekabet ortamına uygun olması gerekmektedir. Çünkü, ihracatçılarımızın dış piyasalarda eşit şartlarda rekabet edebilmesi, büyümeyenin lokomotif gücü olarak kabul edilen ihracatımız açısından çok önemlidir. Bu bağlamda, teknolojinin hızla yenilendiği, uluslararası pazarlamanın elektronik ortamda yapıldığı, bankacılık hizmetlerinin bireyselleştiği, ekonomilerin küreselleştiği 20. yüzyılın son çeyreğinde, ihracatçılarımızın dünya pazarlarında rekabet edebilmelerini teminen devlet tarafından desteklenmeleri hususu ekonominin gündeminde öncelikli olarak yer almaktadır.

İhracatın arttırılması ve ihracat içinde de özellikle sanayi ürünlerinin payının yükseltilmesi, çeşitli önlemlerin alınmasını ve akılcı bir biçimde uygulanmasını gerektirmektedir. Türkiye'de 1980 yılından itibaren benimsenen ihracata yönelik sanayileşme politikası ile birlikte, ihracatı teşvik sisteminin ülke ekonomisi için önemi daha da artmış ve bu konuda köklü değişiklikler yapılarak sistem yeni bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu dönemde, 1980-1994 arasında, ihracatımıza direkt nakit teşvikler sağlanmıştır. Sözkonusu parasal ödemeler, Dünya Ticaret Örgütü'nü kuran Anlaşma'ya taraf olmamız ve 1996 yılı başından itibaren Avrupa Birliği ile gerçekleştirdiğimiz Gümrük Birliği nedeniyle 1.1.1995 tarihi itibarıyle yürürlükten kaldırılmıştır. 21.yüzyıla yaklaşlığımız bu dönemde, uluslararası piyasalarda ihracatçılarımızın herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaması için, ihracatı teşvik sisteminin sözkonusu uluslararası anlaşma normlarına uygun olması gerekmektedir.

Ülkemiz dış ticareti açısından yeni uluslararası yükümlülükler getiren bu çok önemli iki sürecin (AB ve DTÖ), özellikle KOBİ niteliğindeki firmalarımız üzerinde yaratabileceği olumsuz etkileri en aza indirmek için hazırlanan yeni teşvik sistemi, 27

Aralık 1994 tarih ve 94/6401 sayılı "İhracata Yönelik Devlet Yardımları"na ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı olarak yürürlüğe konulmuştur.

Bu karar, bölgeler arası farklılıklardan kaynaklanan ekonomik ve sosyal dezavantajların ortadan kaldırılmasına, yeni eğitim olanakları sağlanarak istihdamın güçlendirilmesine, özellikle yeni ürün, üretim sistemi ve teknoloji kullanan sektörlerde araştırma ve geliştirme programlarının uygulanmasına, aynı üretim alanında faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerin örgütlenmelerine, çevre sorunlarının önlenmesi için sanayinin yeniden yapılanmasına, GATT taahhütlerimiz çerçevesinde tarım ürünlerinin desteklenmesine, ürünlerimizin uluslararası alanlarda tanıtımına ve pazarlanmasına ilişkin devlet yardımlarını kapsamaktadır.

Bu karar uyarınca;

- AR-GE,
- Çevre,
- Pazar araştırması,
- Yurt dışında ofis-mağaza açma,
- Yurt dışı fuarlara katılım,
- Yurt içi ihtisas fuarları düzenleme ve
- Tarım ürünlerine ihracat iadesi,

konularında Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararları ihdas edilmiş ve 1 Haziran 1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın, kalkınma planları ve yıllık programlardaki toplumsal ve ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılacak faaliyetlerin, uluslararası kuruluşlara olan yükümlülüklerimize aykırılık teşkil etmeyecek yöntemlerle desteklenmesi amacıyla hazırladığı altı adet devlet yardımından, Aralık 1995-Şubat 1997 döneminde faydalanan firmaların;

- AR-GE yardımında % 53'ünü,
- Çevre yardımında % 90'ını,
- Pazar araştırması yardımında % 100'ünü,

- Yurt dışı fuarlara katılım yardımında % 80'ini,
- Yurt dışı ofis-mağaza yardımında % 50'sini,

KOBİ'ler oluşturmaktadır.

Yürürlükte bulunan yardımlar çerçevesinde, hangi faaliyetlerin ne miktar ve oranda destekleme kapsamına alınacağı aşağıda kısaca belirtilmeye çalışılmıştır.

1.AR-GE Yardımı:

A. AR-GE Faaliyetinde Bulunan Kuruluşların Proje Bazında Desteklenmesi:

Firmaların yürüttükleri AR-GE projelerinde yaptıkları harcamaların en fazla %50'si üç yıl süre ile hibe şeklinde desteklenmektedir.

B. Ürün Geliştirme ve Stratejik Odak Konuları Projelerine Sermaye Desteği:

i- Ürün Geliştirme Projelerine Sermaye Desteği:

Firmalara yapacakları AR-GE projeleri için en fazla 2 yıl süre ile %50 oranında sermaye desteği sağlanır. Ancak bu yardım kapsamında verilen destek 1 milyon ABD Dolarını geçemez.

ii- Stratejik Odak Konuları Projelerine Sermaye Desteği:

Bu destek kapsamında stratejik odak konuları projelerine (arştırma ve geliştirme faaliyetlerinin ülkemizde gelişip yaygınlaşması için alınması gereken tedbirleri tespit eden projelere) 1 yıl süre ile azami 100 bin dolar destek sağlanır.

2. Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Karar:

- Ürünün ve ambalajının laboratuvar testi giderlerinin 1.000\$'ı geçmemek üzere %50'si.

- ii) Ürün ve ambalajı için uygunluk belgesi ve logosu almak için yapılan harcamaların yıllık 1000\$'ı geçmemek üzere %50'si.
- iii) Çevre koruma tesisi bulunan organize sanayi bölgelerinde ve hassas eko sistemleri bulunan bölgelerdeki atık kontrolüne yönelik kamuya ait tesislere yapılan ödemelerin yıllık 2000\$'ı geçmemek üzere %25'i.

desteklenmektedir.

3. Pazar Araştırması Desteği İle İlişkin Karar:

- i) Firma temsilcisinin 500\$'a kadar gidiş-dönüş uçak biletı.
- ii) Tanıtım yapılacak ülkede basın ve reklam araçlarında yapılacak tanıtım giderlerinin 3000\$'a kadar olan kısmı.
- iii) Numune ürünün 500\$'ı geçmemek üzere taşıma giderlerinin %50'si.

desteklenmektedir.

4. Yurt Dışı Ofis-Mağaza İşletme ve Tanıtma Faaliyetlerinin Desteklenmesine İle İlişkin Karar:

Bu Karar ile firmaların yurt dışında ofis-mağaza açmaları ve işletmeleri halinde doğan işletme ve tanıtım giderleri için devlet desteği sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda firmalara;

- i) Sabit varlık alımına ilişkin giderlerin 5000\$'ı geçmemek üzere %10'u (bir defalık).
- ii) Kira masraflarının 10 bin \$'ı geçmemek üzere yıllık %50'si (iki yıl süreyle).
- iii) Tanıtım-reklam giderlerinin 10 bin \$'ı geçmemek üzere %20'si (iki yıl süreyle).

desteklenmektedir.

5. Yurt dışında Düzenlenen Fuar ve Sergilere Milli Düzeyde veya Bireysel Katılımın Desteklenmesine İlişkin Karar:

- a. Milli katılımlarda; firmaların organizatör firmaya metrekare başına ödeyecekleri 30 metrekareye kadarki katılım ücretlerinin 5000 ABD Dolarını aşmamak şartıyla, %40'ı,
- b. Bireysel katılımlarda; Yer kirası, stand inşası ve nakliye giderlerinin 6000 ABD Dolarını aşmamak kaydıyla % 40'ı,

desteklenmektedir.

6. Uluslararası Nitelikteki Yurt İçi İhtisas Fuarlarının Desteklenmesi:

- a.Ticaret Müşavirliklerince uygun görülen yaynlarda yapılan, fuar öncesi yurt dışı tanıtım faaliyetlerinin, 25.000 ABD Dolarını aşmamak kaydıyla %50'si,
- b. Organizatör firma tarafından önerilen ve Ticaret Müşavirlikleri'nce uygun görülerek fuara davet edilen bazı önemli yabancı alıcıların (ülke başına iki kişiyi geçemez) ulaşımı için yaptıkları harcamaların, 15.000 ABD Dolarını aşmamak kaydıyla %50'si,
- c. Fuar süresince fuarın konusu ile ilgili olarak düzenlenecek, seminer, konferans, panel ve ödüllü yarışmalara ilişkin olarak yapacakları harcamaların, 5.000 ABD Dolarını aşmamak kaydıyla %50'si,

desteklenmektedir.

Yüksek bir performans sağlanan AR-GE yardımı dışında, Avrupa Birliği ülkelerindeki mevcut uygulamaların yerinde incelenmesini müteakip, çevre yardımı ve pazar araştırması yardımı kararları yeniden hazırlanarak ,yurt dışı ofis-depo-mağaza yardımı kararı revize edilerek; eğitim , istihdam (yol açma) ve patent, faydalı

model belgesi ve tasarım tescili yardımcı karar tasarıları ilk kez hazırlanarak yürürlüğe konulması amacıyla Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu'na sevk edilmiştir.

Bu karar tasarılarıyla planlanan düzenlemeler;

* KOBİ, SDŞ ve Üretici Derneklerine yönelik hale getirilen Pazar Araştırması Yardımı Karar Tasarısı ile, potansiyel pazarlar hakkında bilgi sağlanması,

* Çevre Yardımı Karar Tasarısı ile KOBİ'lerin ISO 9000, 14000 serisi, CE İşareti ve uluslararası nitelikteki diğer belgeler için yapılan belgelendirme masraflarının desteklenmesi,

* Eğitim Yardımı Karar Tasarısı ile KOBİ ve SDŞ'lerin eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi,

* İstihdam (Yol Açma) Yardımı Karar Tasarısı ile 1-50 arasında işçi istihdam eden küçük işletmelerin iktisas sahibi eleman istihdamının desteklenmesi,

* Yurt Dışı Ofis-Mağaza Desteği Karar Tasarısı ile yürürlükteki destek miktarlarının yükseltilmesi ve SDŞ'lere ek olanaklar sağlanması,

* Patent, Faydalı Model ve Endüstriyel Tasarım Tescili Yardımı Karar Tasarısı ile gerçek kişilerce yapılan bahsekonusu faaliyetlerin desteklenmesi,

şeklinde özetlenebilir.

Bu kararlardan Eğitim ve İstihdam (Yol Açma) yardımlarının uygulanmasında, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi(İGEME) ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) ile işbirliği yapılacaktır.

Bir ülkenin kalkınmasında ve dış ticaretinde başarılı olabilmesinde KOBİ'lerin faaliyet alanlarına göre birleşerek bir organizasyon altında dış ticarete ilişkin işlemleri

tek elden yürütümleri, bu konuda karşılaşılabilen zorlukların aşılmasında ortak hareket etmeleri en doğru yaklaşım tarzı olarak benimsenmektedir. Dış Ticaret Müsteşarlığı, aynı üretim dalında faaliyet gösteren KOBİ'lerin Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDŞ) şeklinde örgütlenmelerine imkan verecek bir modeli 1992'den beri uygulamaktadır.

Sözkonusu düzenleme ile, KOBİ'lerin dış ticarette uzmanlaşmaları ve dünya pazarlarına açılması amacıyla, normal yörelerde aynı üretim dalında faaliyet gösteren en az 10 işletme, %10'luk ortaklık payı aşılmamak üzere, asgari 10 milyar TL sermaye ile biraraya gelerek SDŞ kurabilmektedir. Kalkınmada öncelikli yöreler için ise, kuruluş şartları kolaylaştırılarak aynı veya farklı sektörlerde faaliyet gösteren en az 5 firmanın %20'lük ortaklık payı aşılmamak ve asgari 5 milyar TL sermaye ile biraraya gelmesiyle SDŞ kurabilmeleri sağlanmıştır. Ayrıca, SDŞ bünyesinde büyük firmaların, gerçek kişilerin, SDŞ'nin faaliyette bulunduğu üretim dalına mal, ekipman ve hizmet sağlayan şirketlerin ve kooperatif, birek, vakıf ve mesleki federasyon v.b. kuruluşların da yer almasına imkan tanınmıştır. 1997 yılı Mayıs ayı itibarıyle, tekstil-konfeksiyonda 8, gıda sektöründe 2, otomotiv yan sanayiinde 1, yazılım alanında 1, makine halisi ve dokumada 1, mobilyada 1, plastik işleme sektöründe 1 olmak üzere, SDŞ sayısı 15'e yükserek, biraraya gelen firma sayısı 695'i bulmuştur. Bu yılın sonuna kadar SDŞ sayısının 20'yi bulacağı tahmin edilmektedir.

Bir ülkenin kalkınmasında öncü rolünü üstlenerek, her türlü zorluğa katlanan sanayicilerimize ve ihracatçılara çalışmalarda başarılar diliyorum.

SERBEST BÖLGELER VE DİŞ TİCARETTEKİ ÖNEMİ

Akın KINIKLI
Dış Ticaret Müsteşarlığı
Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü
Genel Müdür Yardımcısı

**23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC**

TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ

Serbest bölgeler; kurulmuş olduğu ülkenin milli sınırları içinde olmakla beraber, gümrük hattı dışında bırakılan, ülkede geçerli olan dış ticaret ile diğer mali ve iktisadi alanlara yönelik devlet düzenlemelerinin ortadan kaldırıldığı veya kısmen uygulandığı ve ihracatın artırılması amacıyla ülkenin diğer kesimlerine kıyasla bazı sınai ve ticari faaliyetler için daha fazla teşviğin tanındığı bölgelerdir.

Diğer taraftan; Gümrük Kanunu'na eklenen Ek 8 inci madde ile serbest bölgeler; Türkiye Gümrük Bölgesi'nin parçaları olmakla beraber, serbest dolaşımda olmayan eşyanın herhangi bir Gümrük Rejimine tabi tutulmamak ve serbest dolaşımı girmemek kaydıyla konulduğu, gümrük vergileri ile ticaret politikası önlemlerinin ve Kambiyo mevzuatının uygulanması bakımından, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında olduğu kabul edilen; serbest dolaşımındaki eşyanın ise, çıkış rejimi hükümlerine tabi tutularak konulduğu yerler olarak tanımlanmıştır.

Türkiye'de ihracat için yatırım ve üretimi artırmak, yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak, ekonominin girdi ihtiyacını ucuz ve düzenli bir şekilde temin etmek, dış finansman ve ticaret imkanlarından daha fazla yararlanmak üzere, zamanın en liberal ve ileriye dönük olarak hazırlanan 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu 1985 yılında yürürlüğe girmiştir.

Sözkonusu Kanun'un yayımından bugüne kadar;

- Mersin (1987)
- Antalya (1987)
- Ege (1990)
- İstanbul-Atatürk Havalimanı (1990)
- Trabzon (1992)
- İstanbul-Deri (1995)
- Doğu Anadolu (1996)
- Mardin (1995)
- İMKB Uluslararası Menkul Kıymetler (1997)

serbest bölgeleri ticari faaliyete başlatılmıştır.

Ayrıca, 95/7523 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yer ve sınırları tespit edilen Samsun Serbest Bölgesi'nin SASBAŞ-Bayındır Samsun Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş. tarafından kurulması ve işletilmesi ile ilgili sözleşme 6.3.1996 tarihinde imzalanmış ve bölgenin 1997 yılında faaliyete geçirilmesi ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır.

Bunun yanısıra, İstanbul Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi Kıyı Bankacılığı Merkezi, Adana-Yumurtalık ve Zonguldak-Filyos serbest bölgelerinin yer ve sınırları belirlenmiş durumdadır.

Diğer taraftan, Trakya yoresinin ihtiyacını karşılamak üzere açılması düşünülen yeni bir serbest bölge için Müsteşarlığımıza intikal eden talepler üzerinde çalışmalar ve yerinde yapılan incelemeler sonucunda, en uygun yerin Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi sınırları içerisindeki yaklaşık 2 milyon m² büyüklüğündeki bir arazi olduğu tespit edilmiş; bu çerçevede, tespit edilen arazi üzerinde bir serbest bölge kurulup işletilmesini teminen, bu amaçla kurulan Trakya Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş. ile Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü arasında karşılıklı hak ve yükümlülükleri gösterir bir protokol 28.5.1996 tarihinde imzalanmıştır.

SERBEST BÖLGELERDE SAĞLANAN TEŞVİK VE AVANTAJLAR

1- Serbest bölgeler gümrük hattı dışında sayılır. Bu bölgelerde vergi, resim, harç gümrük ve kambiyo mükellefiyetlerine dair mevzuat hükümleri uygulanmaz. Serbest bölgelerde mal ve hizmetlere ilişkin faaliyetler Katma Değer Vergisi'nden istisna edilmiştir.

2- Serbest bölge faaliyetlerinden elde edilen kazanç ve gelirler hiç bir izne ve vergiye tabi olmaksızın yurtdışına veya Türkiye'ye transfer edilebilir.

3- Türkiye'deki tam ve dar gerçek ve tüzel kişilerin serbest bölgelerdeki faaliyetten dolayısıyla elde ettikleri kazanç ve iratlar, Türkiye'nin diğer yerlerine getirildiğinin kambiyo mevzuatına göre tevsiki halinde de gelir ve kurumlar vergisinden muafır.

4- Serbest bölgeler ile Türkiye'nin diğer yerleri arasında yapılacak ticaret, dış ticaret rejimine tabidir. Serbest bölge ile diğer ülkeler ve serbest bölgeler arasında dış ticaret rejimi uygulanmaz.

5- Bir serbest bölgenin faaliyete geçmesinden itibaren 10 yıl süreyle grev ve lokavt uygulanmaz. Ancak bu süre içinde toplu iş sözleşmesi üzerinde çıkacak menfaat uyuşmazlıklar Yüksek Hakem Kurulu'nca karara bağlanır.

6- İşletici kuruluşlar ve kullanıcılar yatırım ve üretim saflarında Bakanlar Kurulu'ncı belirlenen teşviklerden yararlanırabilirler. Serbest bölgede sağlanan teşvik ve avantajlardan yararlanma, firmaların yerli ve yabancı olmasına göre değişmemektedir.

7- Fiyat, kalite ve standartlarla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarına kanunlarla ve diğer mevzuatla verilen yetkiler serbest bölgelerde uygulanmaz. Bölgedeki faaliyetlerle ilgili her türlü ödemeler dövizle yapılır.

8- Diğer ülkelerdeki serbest bölgelerden farklı olarak, Türkiye serbest bölgelerinden Türkiye'ye yönelik mal satışlarına ve takas ticaretine kısıtlama getirilmemiştir.

9- Faaliyet Ruhsatı süresi kiracı kullanıcılar için maksimum 10 yıl, bölgede kendi işyerlerini inşa etmek isteyen yatırımcı kullanıcılar için ise maksimum 20 yıldır. İstenilen Faaliyet Ruhsatı süresi 20 yılı aşarsa, süre 99 yila kadar uzatılabilir.

10- Başvuru ve faaliyet süresince her türlü bürokrasi ve kırtasiyecilik en aza indirilmiştir.

11- Serbest bölgeler AB ve Orta Doğu pazarlarının yakınında, Akdeniz, Ege ve Karadeniz'deki gelişmiş tesislere sahip büyük liman ve uluslararası havaalanlarına, karayolu ağlarına, kültür, turizm ve eğlence merkezlerine yakın yerlerde kurulmuştur.

12- Serbest bölgelerin altyapısı gelişmiş ülkelerdeki benzerleri ile aynı standartdadır. Açık ve kapalı alan kiralari benzerlerine göre düşüktür.

SERBEST BÖLGELERDEN TÜRKİYE'NİN MENFAATİ

1) Sağladıkları kolaylıklar nedeniyle ülkenin ihracat imkanlarını ve dolayısıyla ihracat dövizlerini artırma yönünde olumlu etkiler sağlar.

2) Yurtiçinde ihtiyaç duyulan her türlü mal ve girdinin hazır bulundurulmasını ve küçük partiler halinde ithaline imkan sağlar.

3) Yabancı sermaye, risk faktörünün düşük olması ve avantajlardan doğacak karlılığın daha da artması sebebiyle serbest bölgelere daha kolay gelir.

4) Bölgede yaratılan doğrudan istihdam yanında, dolaylı olarak da istihdam yaratır.

5) Bölgedeki üretimde kullanılmak üzere ülkeden mal ve hammadde girişi nedeniyle katma değer yaratır.

6) Ülke içinde uygulanmaya konulacak politikalar için deneme alanı olabilir.

TÜRKİYE'DE SERBEST BÖLGELERİN GELİŞİMİ

Türkiye'de serbest bölge kurulması ile ilgili çalışmaların tarihi Osmanlı dönemine kadar gitmektedir. 1870 yılında, bugün Romanya sınırları içinde kalan, Tuna nehrinin Karadeniz'e döküldüğü yerdeki Sulina şehri limanının serbest bölge olması için teşebbüse geçildiği bilinmektedir.

Diğer taraftan, Cumhuriyetin ilk yıllarda yapılan çalışmalar sonucunda, 22 Haziran 1927 tarihinde 1132 sayılı Serbest Mıntıka Kanunu kabul edilmiş, 17 Mayıs 1946 tarihinde ise 4893 sayılı Şark Halı ve Kilimleriyle Benzerleri ve Hayvan Postları İçin Kurulacak Serbest Yer Hakkında Kanun çıkartılmıştır.

21 Aralık 1953 tarihinde ise, 1132 sayılı Kanun yerine 6209 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu kabul edilmiş ve bu Kanun 27 Aralık 1953 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 6209 sayılı Kanun çerçevesinde Planlı Döneme kadar serbest bölgeler konusunda belirgin bir gelişme kaydedilmemiş, bu Kanun'un daha liberal bir görüşle değiştirilmesi için hazırlanan Kanun Tasarıları, 1969 ve 1973 yıllarında iki kez Meclise sevk edilmesine rağmen kanunlaştırılamamıştır.

Ekonomide daha fazla liberalizasyon, yabancı sermaye için daha güvenli bir ortam ve daha az bürokrasının hedeflendiği 1980'li yıllarda, uzun bir dönem ara verilen serbest bölge kurma çalışmalarına tekrar başlanılmıştır.

Bu dönemdeki çalışmaların ilk belirgin sonucu, 22 Eylül 1983 tarihli Bakanlar Kurulu'nun 83/7077 sayılı Kararıyla uygulanmaya konulan 1984 yılı İcra Planında "Serbest Bölgeler tesis edilecektir." tedbir maddesinin konulmasıyla alınmıştır. Daha sonra, çalışmalar daha da hızlandırılarak 15 Haziran 1985 tarihinde 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu yayımlanmıştır.

FAALİYETTE BULUNAN SERBEST BÖLGELER

MERSİN SERBEST BÖLGESİ

3.1.1987 tarihinde ticari faaliyete başlayan bölge, devlet mülkiyetindeki 504.000 m²'lik kısmı kullanılabılır alan olan brüt 776.000 m²'lik bir arazi üzerinde ve Mersin Limanı'nın bitişliğinde yaklaşık 11 milyon \$'lık bir devlet yatırımı ile kurulmuştur. Bölgede yerli kullanıcılar tarafından 37.814.348 \$'lık, yabancı kullanıcılar tarafından 6.261.461 \$'lık olmak üzere toplam 44.075.809 \$'lık yatırım gerçekleştirılmıştır. Mersin Limanı'na ilaveten kendi liman imkanlarından da yararlanan bölge, halen bir özel sektör kuruluşu olan MESBAŞ- Mersin Serbest Bölge İşleticisi A.Ş. tarafından işletilmektedir.

Mersin Serbest Bölgesi'nin tam kapasiteye ulaşmış olması nedeniyle, Bölgenin yanındaki 10.032 m²'lik arazi Bölgeye dahil edilmiş, sözkonusu alanın MESBAŞ tarafından serbest bölge olarak kurulup işletilmesine dair 95/7522 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ise, 14.12.1995 tarih ve 22493 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 25.6.1996 tarihinde sözkonusu sahanın MESBAŞ tarafından serbest bölge olarak kurulup işletilmesine ilişkin sözleşme imzalanarak açılışı yapılmıştır.

Bölgede ticari faaliyette bulunan kullanıcılar tarafından 1995 yılında 1,4 milyar \$'lık, 1996 yılında ise bir önceki yılın aynı dönemine göre % 18'lik bir artışla 1.650 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 254 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. Bölgede 425 yerli, 110 yabancı toplam 535 firma bulunmakta olup, 3039'u yerli 101'i yabancı 3140 kişi istihdam edilmektedir. Bölgede üretim konusunda faaliyet gösteren 48 firma, başlıca, konfeksiyon, tıbbi malzeme, iplik ve çelik konstrüksyon üretimi yapmaktadır.

ANTALYA SERBEST BÖLGESİ

14.11.1987 tarihinde ticari faaliyete başlayan bölge, kamunun 325.324 m²'si kullanılabılır alan olan brüt 554.000 m²'lik arazisi üzerinde ve Antalya Limanı'nın bitişliğinde 6.500.000 \$'lık devlet yatırımı ile kurulmuştur. Bölgede yerli kullanıcılar tarafından 5.677.661 \$'lık, yabancı kullanıcılar tarafından 1.744.042 \$'lık olmak üzere toplam 7.421.703 \$'lık yatırım gerçekleştirılmıştır. İşletici şirket tarafından gerçekleştirilen yatırım tutarı ise 177.455 \$'dır. 1994 yılında satın alınan SEKA'ya ait rihtım ile serbest bölgenin deniz ile bağlantısı sağlanmıştır. Bölge, halen bir özel sektör kuruluşu olan ASBAŞ- Antalya Serbest Bölge İşleticisi A.Ş. tarafından işletilmektedir.

Bölgede ticari faaliyette bulunan kullanıcılar tarafından 1995 yılında 175 milyon \$'lık, 1996 yılında ise 141 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirilmiştir. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 19 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirilmiştir. Bölgede 93 yerli, 14 yabancı toplam 107 firma bulunmakta olup, 489'u yerli, 6'sı yabancı olmak üzere 495 kişi istihdam edilmektedir.

EGE SERBEST BÖLGESİ

19.10.1990 tarihinde faaliyete geçiren bölge, özellikle yüksek teknolojiye dayalı yatırımları ülkemize çekmek üzere 1.3 km²'lik kısmı kullanılabılır alan olan brüt 2.2 km²'lik devlet arazisi üzerinde, Adnan Menderes Havalimanı'na 4 km ve İzmir Limanı'na da 14 km'lik bir mesafede kurulmuştur. Bölgenin kurucu ve işleticisi %96,4 yabancı sermayeli ESBAŞ- Ege Serbest Bölgesi Kurucu ve İşleticisi A.Ş.dir. Anılan firma tarafından yap-islet-devret modeline göre alt ve üstyapı inşaatları sürdürülmektedir.

Bölgede ticari faaliyette bulunan kullanıcılar tarafından 1995 yılında 704 milyon \$'lık, 1996 yılında ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %30'luk bir artışla 913 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirilmiştir. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 148 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirilmiştir. Bölgede 239 yerli, 66 yabancı toplam 305 firma bulunmakta olup, 2368'i yerli, 32'si yabancı 2400 kişi istihdam edilmektedir. Bölgede üretim konusunda faaliyet gösteren 49 firma, başlıca, elektrik-elektronik, kimyevi madde, lastik-plastik, makina ve taşıt araçları parçaları, hassas ölçü aletleri üretimi yapmaktadır.

İSTANBUL ATATÜRK HAVALİMANI SERBEST BÖLGESİ

Alt ve üstyapı finansmanı için Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonundan 3 milyon \$ harcanan ve iki kısımdan oluşan bölgede, I. kısımda 33 ve II. kısımda ise 59 işyeri bulunmaktadır. I. kısım Eylül 1990'da, II. kısım ise Temmuz 1991'de ticari faaliyete geçmiştir. Bölgede işletici şirket İSBI tarafından 800.000 \$'lık yatırım gerçekleştirilmiştir.

1995 yılında bölge bitişindeki yaklaşık 26.000 m²'lik bir alanın serbest bölgeye dahil edilmesiyle genişleme imkanı sağlanmıştır. Yeni alandaki işyerleri ve depoların inşası, Bakanlar Kurulu'nun 9.5.1996 tarih ve 96/8190 sayılı Kararı ile serbest bölgeyi kurup işletmekle yetkili kılınan İstanbul AHL Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş. tarafından yap-islet-devret modeline göre gerçekleştirilmektedir.

Bölgедe ticari faaliyette bulunan kullanıcılar tarafından 1995 yılında 437 milyon \$'lık, 1996 yılında ise, bir önceki yılın aynı dönemine göre %17'luk artışla 510 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 94 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. Bölgede 137 yerli, 17 yabancı toplam 154 firma bulunmakta olup, 240'i yerli, 11'i yabancı olmak üzere toplam 251 kişi istihdam edilmektedir.

TRABZON SERBEST BÖLGESİ

Bölge 3.7.1992 tarihinde ticari faaliyete geçmiştir. Bölgenin kurucu ve işletici şirketi %94 yabancı sermayeli TRANSBAŞ- Trabzon Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş.dir. Trabzon Limanı'nda yer alan 29.500 m²'si kullanılabilir alan olan brüt 38.391 m²'lik serbest bölge alanı, Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nden kiralanmıştır. Bölgede kullanıcılar tarafından 249.751 \$'lık, Kurucu ve İşletici Şirket tarafından 4.550.239 \$'lık yatırım gerçekleştirılmıştır.

Bölgедe ticari faaliyette bulunan kulianıcılar tarafından 1995 yılında 148 milyon \$'lık, 1996 yılında ise 119 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 9 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. Bölgede 23 yerli, 10 yabancı toplam 33 firma bulunmakta olup, 172'si yerli, 5'i yabancı toplam 177 kişi istihdam edilmektedir.

İSTANBUL DERİ SERBEST BÖLGESİ

Bölge 1995 yılı Nisan ayında ticari faaliyetlere başlamış olup, 90.950 m²'si kullanılabilir alan olan brüt 114.040 m²'lik tamamen özel sektörde ait bir alanda kurulmuştur. Bölgenin kurucu ve işleticisi DESBAŞ- İstanbul Deri Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş.dir. Bölgede kullanıcılar tarafından 2.711.050 \$'lık kısmı yerli, 2.811.405 \$'lık kısmı yabancı olmak üzere toplam 5.592.455 \$, Kurucu ve İşletici Şirket tarafından ise toplam 494.449 \$'lık yatırım gerçekleştirılmıştır.

İlk sektörle serbest bölge olma özelliği taşıyan bölge; deri ve deriye yönelik her türlü imalat, depolama ve alım-satım faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İstanbul Tuzla Organize Deri Sanayi Bölgesi'nin gelişme alanı içinde yer almaktadır. Ayrıca bölgede, deriye yönelik faaliyetler dışında kalan ve ihracata katkısı olacak her türlü ticaret ve hizmet faaliyetine de izin verilmektedir.

Bölgедe ticari faaliyette bulunan kullanıcılar tarafından 1995 yılında 93 milyon \$'lık, 1996 yılında ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %219'luk artışla 296 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 83 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. Bölgede 126 yerli, 22 yabancı toplam 148 firma bulunmakta olup, 121'i yerli, 2'si yabancı toplam 123 kişi istihdam edilmektedir.

ERZURUM DOĞU ANADOLU SERBEST BÖLGESİ

Bölge, mevcut altyapısıyla hazır durumda bulunan 210.000 m²'si kullanılabilir alan olan 484.500 m²'lik Erzurum Doğu Fuarı alanı üzerinde kurulmuş ve 15.1.1996 tarihinde ticari faaliyete geçmiştir. Bölge, DASBAŞ- Doğu Anadolu Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş. tarafından kurulmaktadır. Bölgede devlet ve kurucu ve işletici şirket tarafından 50.000 \$'lık yatırım gerçekleştirılmıştır.

1996 yılında bölgede ticari faaliyette bulunan 7 yerli firma tarafından 3 milyon \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 9 yerli firma tarafından 157.000 \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. Bölgede 6 kişi istihdam edilmektedir.

MARDİN SERBEST BÖLGESİ

Bölge, Mardin Organize Sanayi Bölgesi'nin 395.000 m²'lik kısmı kullanılabilir alan olan 516.000 m²'lik bir bölümü üzerinde MASBAŞ- Mardin Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş. tarafından kurulmaktadır. Bölge ticari faaliyete 21.11.1995 tarihinde geçmiştir. Bölgede kullanıcılar tarafından 250.000 \$'lık, Kurucu ve İşletici Şirket tarafından 70.000 \$'lık yatırım gerçekleştirılmıştır.

1996 yılında bölgede ticari faaliyette bulunan 5'i yerli 2'si yabancı 7 firma tarafından 1 milyon 433 bin \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibarıyle ise 6'sı yerli 2'si yabancı 8 firma tarafından toplam 570.000 \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır.

İMKB ULUSLARARASI MENKUL KİYMETLER SERBEST BÖLGESİ

İstanbul'u uluslararası bir finans merkezi haline getirmek amacıyla kurulan İMKB Uluslararası Menkul Kıymetler Serbest Bölgesi'nde faaliyette bulunmak isteyenlerin müracaatlarının kabulüne 1.2.1996 tarihi itibarıyle başlanılmış ve şu ana kadar 15'i yabancı, 48'i yerli toplam 63 aracı kuruluşa Faaliyet Ruhsatı verilmiştir.

Dünyada ilk kez serbest bölge statüsünde borsa işlemleri yapacak olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Uluslararası Menkul Kıymetler Serbest Bölgesi 24.2.1997 tarihinde faaliyete geçirilmiştir. Bölgenin kurulma amacı, çeşitli ülkelerin ve Türk menkul kıymetlerinin İMKB tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde ihraç işlemleri ile birlikte ikinci el işlemlerinin de gerçekleştirileceği, uluslararası yatırımcıların katılımının sağlanması ile gerekli likiditenin oluşacağı, kur ve vergi riskinin bulunmadığı bir ortam sağlamaktır.

DÜNYADA SERBEST BÖLGE UYGULAMALARI

Dünyada serbest bölge uygulamaları çok eski tarihlere kadar uzanmaktadır. Günüümüz serbest bölgeleri de, geçmişteki serbest şehirlerin zaman içinde değişime uğramasıyla meydana gelmişlerdir. Serbest şehir uygulaması, özellikle Avrupa'da günümüzdeki ulus devletlerin varlığından önce, transit ticaretin yoğunluk kazandığı yer ve zamanlarda yaygın olarak görülmüş olup, günümüzdeki serbest bölge uygulamaları ise kanuni yapı ve şekillerini Avrupa'da 1850'lerden sonra elde etmeye başlamıştır. 1929 Ekonomik Bunalımını izleyen yıllarda ülkeler ekonomik çöküntünün etkilerini azaltmaya yönelik araçlardan biri olarak serbest bölge uygulamasından yararlanma yoluna gitmişlerdir. Bu dönemde serbest şehir uygulamasından serbest bölgeye geçilmiş olup, günümüzde kadar gelen serbest şehir uygulaması ise sadece Hong Kong ve Singapur olmuştur. Singapur ve Hong Kong'da ülkenin tümünde serbest üretim, ticaret ve bankacılık faaliyetleri yapılmaktadır.

1950'li yıllarda gelişmekte olan ülkeler tarafından ithal ikameci kalkınma politikalarının bırakılarak, ihracata yönelik kalkınma politikalarının benimsenmesi sonucu yabancı sermayeyi çekebilmek amacıyla özel amaçlı serbest üretim bölgelerinin kurulması gündeme gelmiştir. İlk serbest üretim bölgesi, tamamen ihracata yönelik olarak 1958 yılında İrlanda'nın Shannon Havaalanı yakınında kurulmuş olan Shannon Serbest Bölgesidir.

Serbest bölgeler, ülkelerin gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke olmasına göre farklılıklar göstermektedir. Sanayileşmiş ülkelerdeki serbest bölgeler daha çok serbest liman şeklinde oluşurken, gelişmekte olan ülkelerde, serbest liman yanında üretim serbest bölgeleri de uygulama alanı bulmaktadır.

Örneğin, Almanya'da Hamburg, Bremen, Bremerhaven, Cuxhaven, Emden ve Kiel'de gümrük inceleme ve deklarasyonu olmaksızın yabancı malların girişinin sağlandığı serbest limanlar bulunmaktadır ve bu limanlar daha çok gümrük depoları olarak kabul edilmektedir. Bu serbest limanlarda; malların yeniden ambalajlanması, şekillerinin değiştirilmesine, depolama faaliyetlerinin yürütülmesine, reeksport ve transit yükleme yapılmasına izin verilmektedir.

Danimarka'da Kopenhag Limanı serbest liman olarak faaliyet göstermekte olup, limanca ticari malların sergilenmesine, imal edilmesine, montaj-demontajına ve yeniden sevkine izin verilmektedir. Ayrıca gemiden gemiye aktarma, gümrük vergi ve resimsiz yapılabilmektedir. Bölgede modern konteyner taşımacılığı, geliştirilmiş soğutma ve diğer depoculuk hizmetleri de verilmektedir.

İspanya'da gümrüksüz alanlar serbest depolar, serbest bölgeler ve serbest limanlar olmak üzere üç şekildedir. Güney Atlantik kıyısında Cadiz, kuzey kıyısında Vigo, Akdeniz kıyısında Barcelona ve Kanarya Adalarında Gran Canary ve Teneriffe olmak üzere 5 serbest bölge, Santander, Pasajes, La Caruna, Gijon ve Bilbao şehirlerinde ise serbest depolar bulunmaktadır. Serbest depolarda; depolama, elleçleme, ticari işleme çerçevesinde paketleme, malların bölünerek ticari kullanıma sunumu, kahve ve kakao kavurma, hurda demir kesimi gibi depolanan malların değerini artıran fakat yapısını değiştirmeyen faaliyetler yürütülmektedir. Serbest bölgelerde ise her türlü ticari ve sınai faaliyet yapılmaktadır, bölgede kurulmasına izin verilen endüstriler sınai faaliyetlerde bulunabilmektedir. Serbest bölge ve depolar, İspanya gümrük bölgesinde içinde, serbest limanlar ise İspanya gümrük alanı dışında sayılmaktadırlar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 500'ü aşkın serbest bölge bulunduğuundan, bölgeler numaralandırılmak suretiyle tanımlanmaktadır. ABD Serbest Bölgeleri uygulama özellikleri açısından ülkemizdeki serbest bölgelerle bir paralellik arzettmekle birlikte ana farklılık, serbest bölge kullanıcılarına gümrük muafiyeti dışında hiçbir vergi, resim ve harç muafiyetinin tanınmamasıdır. Diğer bir deyişle, bölgedeki firmalar ülke içinde geçerli vergi mevzuatına tabi olarak gelir ve kurumlar vergilerini ödemektedirler. Bizdeki uygulamalarda olduğu gibi tamamıyla devlet, tamamıyla özel sektör, ya da her ikisinin karışımı bölge idare ve işletme sistemleri bulunmakta, serbest bölgeler Ticaret Bakanlığı'na bağlı, fiktif antrepolar ise Gümrüklere bağlı olarak çalışmaktadır.

ABD Serbest Bölgeleri'nde üretim, alım-satım gibi her türlü faaliyete izin verilmekle birlikte, otomotiv sanayii tamamıyla alt bölge (sub zone) adını verebileceğimiz statüde çalışmaktadır. Bölgeler, Orlando ve New Orleans bölgelerinde gıda ve kesme çiçek örneklerinde görüldüğü gibi ithalat sırasında kontrol işlevini yürüten bir tampon olabilmekte, Washington örneğinde olduğu gibi mücevherat ve silah konusunda uzmanlaşabilmekte. Orlando'da olduğu gibi yüksek teknolojili uyu montajında kullanılabilmektedir.

GÜMRÜK BİRLİĞİ SÜRECİNDE SERBEST BÖLGELERİN DURUMU

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ni tamamlamasına ilişkin 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ve bu amaçla oluşturulan Gümrük Birliği Hazırlık Programı çerçevesinde, Topluluk Gümrük Mevzuatına Uyum başlığı altında serbest bölgeler mevzuatinin gözden geçirilmesi için 31.12.2000 yılına kadar süre tanımlı olmasına rağmen, ülkemiz serbest bölge uygulamaları ile Avrupa Birliği serbest bölge uygulamaları arasında bulunan farklılıkların ele alınması, ayrıca, ülkemiz ile Topluluk arasında Gümrük Birliğinin gerçekleşmesi halinde, serbest bölgelerin mevcut durumunu koruyup koruyamayacağı ve bölgelerde sağlanan muafiyetlerin ve teşviklerin devam edip etmeyeceği hususlarında görülen tereddütlerin giderilmesi amacıyla, Müsteşarlığımızdan bir heyet, 20-21 Nisan 1995 tarihlerinde Brüksel'de, Komisyon'un Gümrükler ve Dolaylı Vergilendirme Genel Müdürlüğü Uluslararası İlişkiler Direktörü ve aynı Genel Müdürlükte Topluluğun serbest bölgeler ve gümrük antrepolarından sorumlu yetkilisi ile görüşmelerde bulunmuştur.

Topluluk yetkililerine, ülkemiz serbest bölge uygulamaları detaylı olarak anlatılmış ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği kendilerine verilerek incelemelerine sunulmuştur.

Bu esnada, ülkemiz ile Avrupa Birliği'ndeki serbest bölge uygulamalarında mevcut olan, serbest bölgelerin konumu ile bu bölgelere tanınan istisna ve imtiyazlara ilişkin temel farklılıklar ortaya konulmuş ve bu konulardaki Komisyon yetkililerinin görüşleri talep edilmiştir.

Komisyon yetkilileri, halihazırda Topluluk içindeki serbest bölge uygulamalarında da tam bir uyumun bulunmadığını, bunun sağlanmasına yönelik çalışmaların sürdürülüğünü, ilk aşamada uygulama farklılarının en alt düzeye indirilebilmesi açısından mevzuatın bir araya getirdiğini, buna rağmen halen çok büyük farklılıkların mevcut olduğunu, örneğin Hamburg, Madeira, Shannon, Barcelona ve Trieste gibi Topluluk serbest bölgelerinde uygulamaların belirgin farklılıklar arzettiğini, bunların yeknesaklaştırılmasının kısa dönemde imkansız olduğunu, zira bu bölgelerin tamamının, bulundukları ülkenin Topluluğa tam üyeliklerinden önce kendi Milli Kanunları çerçevesinde düzenlendiklerini ve bu tür mevzuatların Topluluk tarafından dikkate alınma mecburiyetinin bulunduğu, bu bağlamda, yürürlükteki serbest bölgeler mevzuatımız üzerinde yaptıkları incelemeye göre, 3218 sayılı Kanun ile Türk Serbest Bölge uygulamalarının AB uygulamalarına belirgin yaklaşım sağladığını, bu itibarla ayrıca bir yasal düzenleme yapılmasına gerek bulunmadığını çok açık bir şekilde ifade etmişlerdir.

Gümrük Müsteşarlığı'ncı hazırlanan ve 26.07.1995 tarih ve 22355 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.01.1996 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan 564 sayılı "Gümrük Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ve 29.12.1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Gümrük Yönetmeliği" çerçevesinde serbest bölgelerde bulunan malların statüleriyle ilgili açıklamalar ve AB Mevzuatına uyum hayata geçirilmiştir. Sözkonusu Kanun Hükmünde Kararname ile 1615 sayılı Gümrük Kanunu'na eklenen Ek 8 inci maddede serbest bölgeler, Türkiye Gümrük Bölgesinin parçaları olmakla beraber, serbest dolaşımda olmayan eşyanın herhangi bir Gümrük Rejimine tabi tutulmamak, serbest dolaşımı girmemek kaydıyla konulduğu, gümrük vergileri ile ticaret politikası önlemlerinin ve Kambiyo Mevzuatının uygulanması bakımından, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında olduğu kabul edilen; serbest dolaşımındaki eşyanın ise, çıkış rejimi hükümlerine tabi tutularak konulduğu yerler olarak tanımlanmıştır.

Öte yandan, serbest bölgelerin işleyışı ve serbest bölgelerde bulunan ticaret politikası önlemlerine tabi malların (tekstil ürünleri) ticarete konu olmaları durumunda nasıl işlem yapıldığının incelenmesi amacıyla Topluluk yetkililerinden oluşan beş kişilik bir Heyet, 20-25 Ekim 1996 tarihleri arasında serbest bölgelerimizde yaptıkları temaslar sonrasında, halen Türk serbest bölgelerinin genel işleyişinde ve spesifik olarak serbest bölgeler üzerinden yapılan tekstil ve konfeksiyon ticaretinde kota, gümrük ve menşe uygulamaları konusunda kayda değer bir sorunun bulunmadığını ifade etmiştir.

SERBEST BÖLGELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1996 yılında bir önceki yıla göre %23'lük artışla toplam 3.634.221.000 \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır. 1997 yılı Şubat ayı sonu itibariyle ise bir önceki yılın aynı dönemine oranla %22'lük bir artışla 606.783.000 \$'lık ticaret hacmi gerçekleştirılmıştır.

606.783.000 \$'lık ticaret hacmi incelendiğinde; toplam ticaretin %19'unun Türkiye'den bölgelere, %34'ünün bölgelerden Türkiye'ye, %30'unun yurtdışından bölgelere ve %16'sının da bölgelerden yurtdışına yönelik olduğu görülmektedir.

Serbest bölgelerde 1997 Şubat ayı sonu itibariyle toplam ticaretin %17'si AB üyesi ülkeler, %3'ü Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkeler, %6'sı diğer OECD üyesi ülkeler, %49'u Türkiye ve %9'u da diğer ülkeler ile gerçekleştirılmıştır.

Serbest bölgelerde gerçekleştirilen ticaret hacmi sektörel bazda incelendiğinde; tarım ürünlerinin %24, madencilik ve taşocakçılığı ürünlerinin %3 ve sanayi ürünlerinin %73'lük pay aldığı görülmektedir.

1997 Şubat ayı sonu itibarıyle bölgelerimizde 257'si yabancı, 1108'i yerli olmak üzere toplam 1365 firmamın Faaliyet Ruhsatı bulunmakta olup, yaklaşık 6600 kişiye istihdam olanağı sağlanmıştır.

SERBEST BÖLGELERİ TESİS VE GELİŞTİRME FONU

Hukuki dayanağı:

3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ve Serbest Bölgeler Uygulama Yönetmeliği.

Kuruluş tarihi:

Serbest Bölgeler Kanunu'nun 15.06.1985 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte kurulmuştur.

Fon gelirleri:

- ruhsat ücretleri
- giriş izin belgesi ücretleri,
- bölgeye giren ve çıkan mallardan alınan % 05'ler
- işleticilerden, bankalardan ve sigorta şirketlerinden alınan aylık gelir payları,
- işleticilerden alınan % 25 kar payları,
- kira gelirleri
- diğer gelirlerdir.

Finansal veriler:

Fon'a, 1985-1995 yılları arasında 1,5 trilyon liralık tahsilat yapılmıştır.

1995 yılında elde edilen gelir tutarı 988 milyar liradır.

1996 yılında elde edilen gelir tutarı 2,3 trilyon liradır.

Gelirlerin tamamına yakın kısmı döviz bazında gerçekleşmektedir.

1997 yılında da, 4 trilyon liralık gelir tahsil edilmesi beklenmektedir.

K.K.T.C. SERBEST BÖLGE İŞLEYİSİ

Ahmet HAVUTÇU
KKTC Ekonomi Bakanlığı
Sanayi Dairesi Müdürü

23-24 Mayıs 1997
Dış Ticaret Eğitim Programı
Girne/KKTC

KUZEY KİBRİS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE SERBEST LİMAN VE BÖLGE İŞLEYİŞİ HAKKINDA BİLGİ

İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Dış Ticaret Rejimi ile Serbest Bölge İşleyiği hakkında düzenlemiş olduğu bu eğitim seminerine katılanlara ve bu eğitim seminerini tertip edenlere teşekkür eder, ayrı ayrı hoşgeldiniz derim.

Bilindiği üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yatırım politikasının temel amacı, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak, ekonominin rekabet gücünü yükseltmek, potansiyel kaynakları harekete getirmek, özel teşebbüsün ekonomideki etkinliğini artırmak ve yabancı sermayeyi ülkede yatırım yapmaya özendirmektir.

Bu amaçlar çerçevesinde de çeşitli teşvik yasaları yürürlüğe konmuş ve Gazimağusa Serbest, Liman ve Bölgesi kurulmuştur.

Değerli konuklar, asırlardan bugüne kadar Akdeniz, dünya ticaretinde konu edilen ve aktif rol alan bir bölge olmuş, 21.yüzyılda da bu özelliğini koruyacak ve ilgi odağı olmaya devam edecektir. Bunun en güzel en çarpıcıörneğini Avrupa'lıların Avrupa Topluluğu ile Akdeniz Ülkeleri arasında işbirliğini sağlamak maksadıyla Avrupa Birliğine üye olmayan bu Akdeniz Ülkelerinin yatırım imkanlarına sahip çıkışını sağlayabilmek için Barselona ve İngiltere'de düzenlenen Akdeniz Ülkelerindeki yatırım imkanları adlı seminerlerde görmek mümkündür.

Bu çerçevede Ülkemiz de Türkiye, Orta Doğu ve Süveyş Kanalı'na olan yakınlığı dolayısıyle Akdeniz'in en önemli bir ekonomik bölgesi olup, Doğu Akdeniz'in ticaret merkezi olma potansiyeline sahiptir.

Bu nedenledir ki 1977 yılında 14/1977 sayılı Yasa'nın kabul edilmesiyle 487,000 m 'lik bir saha üzerine, ilk başlarda tamamen Devlet katkısıyla Gazimağusa Serbest Liman ve Bölgesi kurulmuştur. Bu bölge 1978 yılında faaliyete başlamış bilahare alt yapılarını kendi imkanları ile tesis etme durumunda olan döner sermayeli bir Devlet Kuruluşu olarak halen faaliyetini sürdürmektedir.

Bu noktadan hareketle ve bu eğitim seminerinin konusu olması açısından Gazimağusa Serbest Liman ve Bölgesi ile ilgili bazı bilgiler vermek istiyorum.

Bilindiği üzere dünyada yaklaşık 400 civarında Serbest Bölge bulunmakta bu Serbest Bölgelerin büyük kısmının üye olduğu Webza'da (Dünya Serbest Bölgeler Birliği) Gazimağusa Serbest Liman ve Bölgesi de tam üye olarak yer almaktadır.

Serbest Bölge Amaçları, her ülkede olduğu gibi ülkemizde de;

- Yabancı yatırımları ülkeye çekmek.
- Serbest Bölge dışındaki (yani ülke içindeki) ticari muameleleri basitleştirmede kılavuz rolü oynamak.
- Yabancı sermaye aracılığı ile dış pazarlara açılmak.
- Üniversite ve Endüstri arasında teknolojik bilgi alış verişini ve araştırmaları geliştirmek.
- Beynemilel eğitim ve öğretim kurumu görevini yapmaktadır.

Serbest Bölgelerin Ülkeye Olan Faydaları :

- İhracatı artırır.
- Döviz girdileri sağlar.
- İstihdam artırır.
- Sermaye birikimi sağlar.
- Otomasyon ve teknik gelişme sağlar.
- Sermaye yoğun sistemin üretimde gelişmesini sağlar.
- Ülke ithalatçıları daha ucuz üretim girdisi ile dış ülkelere pazarlamada rekabet unsuru yaratır.
- İdari ve teknik bilgi birikimi sağlar.
- İhracat mallarına katma değer sağlar.
- Yerli üreticilere iş temin eder.
- Ülkenin tanıtılmasında en etken bir faktördür.
- Transit taşıma ve diğer liman faaliyetlerini artırır.
- Yeni İktisadi politikaların denenmesi imkanı getirir.
- Döviz tasarruf edici yöndeki faaliyetleri geliştirir.
- Daha az finansman gereğini sağlar.

Yatırımcılar İçin Serbest Bölge seçiminin Etkileyen Faktörler:

Hazır alt ve üst yapılar, elektrik, su drenaj ve kanalizasyon, haberleşme imkanları, araç-gereç ve park yerleri, depo, ambar ve antropolar, imalathaneler, konteyner alanları gibi.

Bürokrasi ve kırtasiyecilik, işçi ücretleri ve işçi hakları, tarifeler, kiralalar, vergiler, yatırım ve ihracatla ilgili teşvikler, kur politikaları, kambiyo mevzuatı, Serbest Bölgede faaliyet gösterecek kullanıcılar için öngörülen şartlar, (sermaye, istihdam v.b.)

Siyasi istikrar, millileştirmeme garantisı, kar transferleri, ev sahibi ülkenin kotalarını kullanabilme, ev sahibi ülkeye ve kendi ülkesine ihracat yapabilme, ev sahibi ülkenin ucuz girdilerini kullanabilme, çeşitli oranlarda vergi muafiyetinden yararlanma ve yöredeki sosyal imkanlardır.

Serbest bölgelerin ülkeye olan faydaları ve yatırımcıların istekleri gözönüne alınarak yasalarımızı düzenlemekteyiz.

Serbest Liman ve Bölge Faaliyet Konuları:

- K.K.T.C. sınırları içinden veya dışından eşya getirilip, Serbest Liman açık saha veya ambarlarında veya kiralayacakları araziler üzerinde inşa edecekleri depolarda depolama, bu eşyaları aynen veya işleme tabi tutarak bir kısmını veya tamamını ihraç etme, Serbest Bölgede her türlü imalat, inşaat ve onarımda kullanabilme.
- Serbest Liman ve Bölgeye getirilen eşya üzerinde onarım, montaj ve demontaj işlemleri.
- Her türlü sanayi, imalat ve transit ticaret faaliyetleri.
- Her türlü ticari gözetme (Survey) hizmetleri, Bankacılık ve Sigortacılık faaliyetleri.
- Her türlü deniz taşıt araçlarının yapımı, oranımı, montajı ve demontajı.
- Yukarıda belirtilen faaliyetler dışında Bakanlar Kurulunca uygun görülecek diğer işler.

Şirket Tescil İşleri :

Serbest Liman ve/veya bölgesinde yatırım yapmak isteyen yatırımcılar Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğüne müracaat ederler ve talep formunu doldururlar. Serbest Liman ve Bölge Müdürü Yönetim Kurulu ile başvuruyu inceler başvurunun iki nüshası ilgili bakanlığa gönderilir. İlgili bakanlık bir nüshayı Devlet Planlama Örgütüne, bir nüshayı da Çevre Dairesi'ne gönderir. Alınan görüşler işığında, Bakanlık müracaatı, Bakanlar Kurulunun onayına sunulur. Bakanlar Kurulunca onaylanan müracaatın Şirket Tescil İşleri ve İşletme izni Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğünce yapılır.

Arazi ve Ofis Kiralama:

Şirket tescili yapılan şirket ile kira sözleşmesi yapılır.

İŞLETME İZNI ALMIS SİRKETLERE SAĞLANAN AVANTAJLAR:

1. Serbest Liman ve Bölgede faaliyetler ve işlemler, gümrük vergisi ödeme yükümlülüğü bakımından Devlet gümrük hattı dışındadır.
2. Serbest Bölgede pasaport, seyahat, kambiyo ve dış ticaret mevzuatı uygulanamaz.
3. Serbest Bölgedeki faaliyetlerden doğan kazançlar gelir ve kurumlar vergisinden muafdır.
4. Geçici ithal ve subvansiyel ve/veya gümrüğü ödenmemiş mallar dışında K.K.T.C.'den Serbest Bölgeye ithal edilen hertürlü mala makine v.s.'ye Para ve Kambiyo İşleri Yasası ile Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) yasası kuralları uygulanmaz.
5. Serbest Liman menşeli mallara K.K.T.C.'ye ihracında rüçhanlı gümrük vergisi tarifesi uygulanır.
6. Yabancı Sermeye hisseleri ile ilgili herhangi bir kısıtlayıcı limit yoktur.
7. Sernmaye ve kazançların K.K.T.C. dışına çıkarılmasıyle ilgili herhangi bir kısıtlama yoktur.
8. Yabancı işçi izne tabi olup çalışma yasağı yoktur.
9. Serbest Liman açık ve kapalı ambarlarındaki stoklanan mallar için ilk 7 gün ücret (Ardiye) talep edilmez.
10. Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğü açık sahalarında stoklama
  - a) Boş konteyner için ilk 30 gün
  - b) Dolu konteyner için ilk 15 gün ücret (Ardiye talep edilmez.)

Gazi Mağusa Serbest Liman ve Bölgesi iki kısımdan oluşur:

Serbest Liman ve Serbest Bölge

Serbest Liman 89.363 m²'dir. Bu alanda kiralanabilen ofisler, kapalı ve açık depolama alanlarımız mevcuttur.

Serbest Bölge alanı 397,637 m²'dir. Bu alanın, %58'i boştut. Yeni kullanıma hazır vaziyetedir.

- Liman uzunluğu : 450 m
- Liman genişliği : 250 m
- Rıhtım uzunluğu : 415 m
- Rıhtım deniz seviyesinden yüksekliği: 1.8 m
- Rıhtım boyu su derinliği (Max.Draft) : 9.5 m
- Gel-Git mesafesi : 0.45 m

Serbest Bölgede faaliyette olan tescil edilmiş firma adedi : 65

SERBEST LİMAN VE BÖLGEDE VERİLEN HİZMETLER:

Liman Hizmetleri:

Serbest Limana mal getiren, Serbest Limandan mal alan veya Serbest Limana konaklayan gemiler veya bunların acenteleri Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğüne müracaat ederek gemilerine gerekli,

- Kılavuzluk / Römörkaj
  - Plamar Motoru
  - Sağlık-Fener
  - Gemilerin can güvenliği için survey hizmetlerini talep ederler.
- Müdürlük, bu hizmetleri Magosa Limanlar Dairesi ile istişare ederek yerine getirir.

İşçilik Hizmetleri:

Serbest Limanda yükleme, boşaltma veya aktarma yapacak gemilerle ilgili yük sahiplerinin Magosa Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğüne yapacakları işçi talepleri, Müdürlüğü tarafından Kıbrıs Türk Liman edilerek hizmet yerine getirilir.

Vinç ve Forklift Hizmetleri:

Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğü, sahip olduğu vinç ve forkliftlerle, gerek Serbest Liman ve Bölgedeki yük sahiplerinden gerekse Konvansiyonel Limandan gelecek talepleri 24 saat kapasiteyle yerine getirmektedir.

Depolama Hizmetleri :

Serbest Liman ve Bölgeye mal getiren gemiler ve yük sahipleri, getirdikleri malları Serbest Liman kapalı ambarlarında veya açık sahalarında depolayabilirler.

Bu seminer, Yavruvatan ile Anavatan arasında durdurulması imkani olmayan ticari ve yatırım destekli ekonomik işbirliği görevini yüklenmiştir.

Bu duygularla hepинize başarılar diler bu semineri tertip edenlere yeniden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

AH/HŞ